

รายงานการวิจัย

การมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในท้องถิ่น

Local People's Participation toward Ecotourism Operation

ชื่อผู้วิจัย
นายไพฑูรย์ ทิมดี
นายฉกาจ ราชบุรี

RCH
6
156.5
E26
พ976ก

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน 116854
วันเดือนปี 16 ส.ค. 2554

ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2551 – 2552

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

b. 12327985

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์อื่นใดทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ ได้รับการสนับสนุนเงินงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2551 – 2552

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้อง และนักท่องเที่ยวนิเวศทุกท่านที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาวิชาศิลปศาสตร์ประยุกต์ คณาจารย์ พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ รวมถึงผู้ที่ไม่ได้เอ่ยนามทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือ เสนอแนะและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการวิจัย จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คณะผู้วิจัย

18 มกราคม 2553

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชื่อโครงการวิจัย: การมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ของประชาชนในท้องถิ่น
Local People's Participation toward Ecotourism Operation

ได้รับทุนสนับสนุนจาก: งบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2551 – 2552

ระยะเวลาทำวิจัย: 2 ปี ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2551 ถึง 30 กันยายน 2553

คณะผู้ดำเนินการวิจัย: นายไพฑูรย์ พิมพ์ดี หัวหน้าคณะผู้วิจัย
นายชกาจ ราชบุรี ผู้ร่วมวิจัย

หน่วยงาน: ภาควิชาภาษาและสังคม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
โทร 0-2326-4321

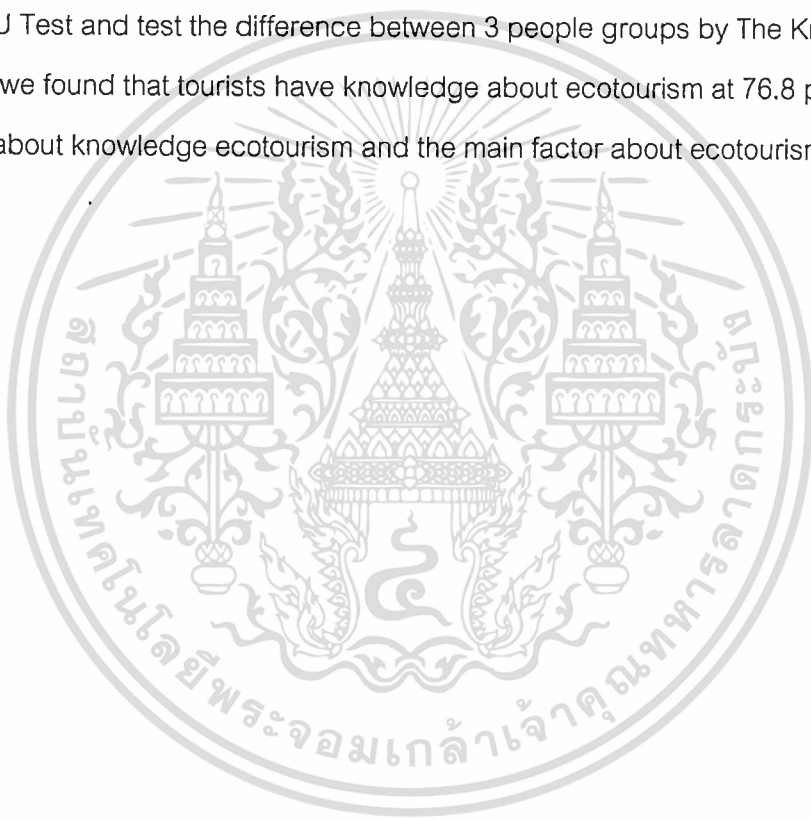
บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นในท้องถิ่น และทัศนคติของผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นที่มีต่อการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม โดยพิจารณาถึงลักษณะส่วนบุคคลและวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และประชากรศึกษาที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้คือผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงาและ ชุมชนบ้านปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 207 คน ด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแบบโดยใช้ไคสแควร์ (Chi-Square) ทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มประชากร 2 กลุ่มโดยใช้การทดสอบของ Mann-Whitney U Test และทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มประชากร 3 กลุ่มขึ้นไปโดยใช้การทดสอบของ The Kruskal-Wallis ผลการศึกษา พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับมากคิดเป็นร้อยละ 76.8 ไม่มีปัจจัยใดที่มีผลต่อระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้แก่ สถานภาพสมรส และอาชีพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ABSTRACT

This research study from practitioner and community chief associate and attitude about ecotourism and study in local community and tourist attitude about ecotourism and study the factor account character and how to come to be a part . The example in this research are tourist at Ampawa market Ampawa canton Samuksogkram province Yaonoi island community Pangga province and Banprasard community Nonsug canton Nakornratchasima province. Collecting from 206 people by questionnaire analyze to Percentage, cv, Standard Deviation test the application by Chi-Square. Test the difference between 2 people groups by Mann-Whitney U Test and test the difference between 3 people groups by The Kruskal-Wallis. From the result we found that tourists have knowledge about ecotourism at 76.8 percent. They have no factor about knowledge ecotourism and the main factor about ecotourism are marriage status and job.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัยและความสำคัญ	2
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	2
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
บทที่ 2 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	3
2.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3
2.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	5
2.1.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	8
2.2 ทฤษฎีและแนวความคิดด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	9
2.2.1 การให้นิยามและความหมายของการมีส่วนร่วม	12
2.2.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน	12
2.2.3 เครื่องชี้วัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน	13
2.2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน	13
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	17
3.1 ขอบเขตของโครงการวิจัย	17
3.2 การเลือกพื้นที่	17
3.2.1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นใหม่	17
3.2.2 แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมอยู่	19
3.2.3 แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เสื่อมหรือได้รับความนิยมลดลง	21
3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	23
3.3.1 ประชากร	23
3.3.2 กลุ่มตัวอย่าง	23

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	23
3.4.1 ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	24
3.4.2 การสร้างเครื่องมือ	24
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	24
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	24
3.7 พื้นที่ศึกษา	28
3.7.1 ชุมชนเกาะยาวน้อย	
3.7.1.1 ประวัติความเป็นมา	29
3.7.1.2 ข้อมูลด้านกายภาพ	29
3.7.1.3 ประชากร เศรษฐกิจ และสังคม	30
3.7.1.4 ระบบบริการพื้นฐาน	32
3.7.1.5 การท่องเที่ยว	33
3.7.1.6 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเกาะยาวน้อย	34
3.7.2 ตลาดน้ำอัมพวาอัมพวา อำเภออัมพวา	
3.7.2.1 ประวัติศาสตร์ความเป็นมาอำเภออัมพวา	37
3.7.2.2 ข้อมูลด้านกายภาพ	38
3.7.2.3 ประชากร เศรษฐกิจ และสังคม	40
3.7.2.4 การท่องเที่ยว	41
3.7.3 ชุมชนบ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา	
3.7.3.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน	43
3.7.3.2 ข้อมูลด้านกายภาพ	44
3.7.3.3 ประชากร เศรษฐกิจ และสังคม	46
3.7.3.4 ระบบบริการพื้นฐาน	48
3.7.3.5 การท่องเที่ยว	49
3.7.3.6 โฮมสเตย์บ้านปราสาท (แหล่งพักชุมชนบ้านปราสาท)	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
4.1 ข้อมูลจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	
4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	52
4.1.2 ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	52
4.1.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	75
4.2 การทดสอบสมมติฐาน	77
บทที่ 5 ผลการสรุปผลการศึกษาริฉัยและข้อเสนอแนะ	
5.1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปและทัศนคติของผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น ที่มีต่อการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	92
5.2 ผลการทดสอบสมมติฐาน	95
5.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	95
บรรณานุกรม	98
ภาคผนวก	101

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามเพศ	52
4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามอายุ	52
4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามสถานภาพสมรส ...	53
4.4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามศาสนา	54
4.5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามการศึกษาสูงสุด	55
4.6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามอาชีพ	56
4.7 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามอาชีพ	57
4.8 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามการได้รับ ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	57
4.9 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามแหล่งข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	58
4.10 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามประเภท ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้รับ	58
4.11 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามการเดินทาง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	59
4.12 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับความรู้ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	59
4.13 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับความรู้ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเพศ	60
4.14 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับความรู้ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอายุ	61
4.15 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับความรู้ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสถานภาพสมรส	61
4.16 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับความรู้ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและศาสนา	62
4.17 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับความรู้ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการศึกษาสูงสุด	63

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
4.18	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอาชีพ	64
4.19	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและรายได้	65
4.20	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	66
4.21	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับของผลกระทบที่มีต่อผลของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	69
4.22	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับความสำคัญของการให้ความสำคัญเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	73
4.23	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับคะแนนของการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	75
4.24	แสดงจำนวน ร้อยละ และผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	77
4.25	แสดงจำนวน ร้อยละ และผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	78
4.26	แสดงจำนวน ร้อยละ และผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสกับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	79
4.27	แสดงจำนวน ร้อยละ และผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	80
4.28	แสดงจำนวน ร้อยละ และผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาสูงสุดกับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	81
4.29	แสดงจำนวน ร้อยละ และผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	82
4.30	แสดงจำนวน ร้อยละ และผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	83
4.31	แสดงผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามเพศของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	84

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.32 แสดงผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามอายุของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	84
4.33 แสดงผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามสถานภาพสมรสของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	85
4.34 แสดงผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามศาสนาของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	85
4.35 แสดงผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามการศึกษาสูงสุดของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	86
4.36 แสดงผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามอาชีพของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	86
4.37 แสดงผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามรายได้ของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	87
4.38 แสดงผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามเพศของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	87
4.39 แสดงผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามอายุของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	88
4.40 แสดงผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามสถานภาพสมรสของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	89
4.41 แสดงผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามศาสนาของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	89
4.42 แสดงผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามการศึกษาสูงสุดของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	90

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.43 แสดงผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามอาชีพของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	91
4.44 แสดงผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามรายได้ของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น	91

การมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในท้องถิ่น

Local People's Participation toward Ecotourism Operation

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัยและความสำคัญ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งมีแนวคิดในการดำเนินการการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เปิดโอกาสให้แก่ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดย

1. ต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ที่มีต่อขบวนการการท่องเที่ยว
2. ต้องตระหนักดีต่อการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ที่มีต่อขบวนการการท่องเที่ยว
3. ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ที่เกิดจากการท่องเที่ยว อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

4. ต้องชี้ นำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่น และชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้นๆ ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการให้ความหมายที่ประสานความต้องการทางเศรษฐกิจ การคงอยู่ของสังคม และการสงวนรักษาสิ่งแวดล้อมไว้ให้ยาวนานที่สุด นอกจากนี้ การเลือกใช้และทำให้ความสำคัญโดยกลุ่มชนต่างๆ ยังมีจุดมุ่งเน้นด้านการใช้ทรัพยากรที่มีผลกระทบ น้อยที่สุด (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2537 : 2-12)

จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ความสำคัญกับประชาชนในท้องถิ่น อันเปรียบเสมือน "เจ้าบ้าน" ค่อนข้างมาก แต่จากการศึกษา (วิจิตร ชัยศรี, 2537) พบว่า ในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้ว ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่แน่ใจว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวจะทำให้ประชาชนได้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจมากขึ้น ถึงแม้จะมีการสร้างงานสร้างอาชีพ แต่ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวมีอาชีพเกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวน้อยมาก ส่วนผลทางสังคมนั้น ประชาชนเห็นว่าเกิดปัญหาการเพิ่มขึ้นของหญิงบริการ สถานบันเทิงและการลักขโมย ซึ่งจะมีผลส่วนหนึ่งจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และทางด้านวัฒนธรรมนั้น ยังไม่แน่ใจว่าการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีจะเป็นผลมาจากการท่องเที่ยว

ดังนั้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ใดก็ตาม จึงไม่ควรมองข้ามการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งผลต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวที่นั่น ๆ อย่างมาก คณะผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในท้องถิ่น จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม โดยพิจารณาถึงลักษณะส่วนบุคคลและวิธีการ เข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเพื่อวิเคราะห์ถึงข้อจำกัดของการเข้ามามีส่วนร่วม
2. ศึกษาลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อวิเคราะห์หาศักยภาพของประชาชนในท้องถิ่น ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทาง และมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหา การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทั้งสามประเภท

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น เพื่อจะได้ทราบถึงข้อดี ข้อบกพร่องของการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา อันจะเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขวิธีการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ต่อไป โดยจำแนกผลสำเร็จของการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ ดังนี้

1. การค้นพบถึง ปัญหาในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เลือกใช้เป็นพื้นที่ศึกษา
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านต่าง ๆ รวมทั้งส่วนเหมือนและส่วนต่างในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 ประเภท

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง/การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในท้องถิ่นมีกรอบแนวคิดอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาการแบบยั่งยืนซึ่งแพร่หลายมาแล้วเป็นเวลานาน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะประสบความสำเร็จและยั่งยืนได้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น โดยมีทฤษฎีสันับสนุนการวิจัยดังต่อไปนี้

2.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปรากฏขึ้นครั้งแรกในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ปี 2519 แต่ได้รับความสนใจเฉพาะกลุ่มเล็กๆ โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ที่สนใจในกิจกรรมพิเศษต่างๆ เช่น เดินป่า ดูนก และดำน้ำ แต่สิ่งที่ยังขาดหายไปบางส่วนคือ การพิจารณาเรื่องคนท้องถิ่น จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นเพียงการเสนอแนวคิดในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติเท่านั้น แต่ปัจจุบันความสนใจได้แพร่ขยายตัวแพร่หลาย และพัฒนาขึ้นมาโดยลำดับ จนเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในช่วงปี พ.ศ. 2520 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2539 : 3)

2.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาจากคำภาษาอังกฤษว่า "Ecotourism" ซึ่งเป็นคำที่ผสมกันระหว่างคำว่า Ecology หรือนิเวศวิทยา กับคำว่า Tourism หรือการท่องเที่ยว นอกจากนี้ในวงการการท่องเที่ยว ยังมีการใช้คำภาษาอังกฤษอื่น ๆ ที่สำคัญได้แก่ "Nature Tourism" หรือ "Biotourism" หรือ "Green Tourism" แทน Ecotourism ได้เช่นกัน เพื่อบ่งบอกให้เห็นว่าเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว 2539 : 16) ได้มีผู้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้ คือ

Ecotourism หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความหมายอย่างง่าย ๆ คือ "การท่องเที่ยวโดยเข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติ ซึ่งต้องมีการให้ความรู้ทางนิเวศวิทยาจากผู้มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ อย่างแท้จริง เพื่อให้ นักท่องเที่ยวที่เข้าไปมีความรู้เพิ่มขึ้น ปัจจุบันความหมายนี้ยังได้รวมไปถึงสภาพทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชากรในท้องถิ่น ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Endemic) ที่ต้องรักษาไว้ด้วย การท่องเที่ยวแบบ Ecotourism จึงมุ่งเน้นการสัมผัสกับธรรมชาติและท้องถิ่นอย่างแท้จริง ซึ่งกิจกรรมที่เป็น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การเดินป่า (ค้างแรม) การแคมป์ปิ้ง การนำเที่ยวหมู่บ้าน/ชุมชน การล่องแพ

ไม้ไผ่ การเที่ยวถ้ำ ดำน้ำดูปะการัง ศึกษาธรรมชาติ ป่าละเมาะ ล่องแพยาง ดูนก ส่องสัตว์ พายเรือใบ ดำน้ำดูปะการังน้ำลึก ปีนเขา นั่งช้าง เป็นต้น ส่วนการท่องเที่ยวเชิงกึ่งนิเวศ เช่น ตกปลา ชีจักรยาน เป็นต้น” (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2540 : 17-20)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวธรรมชาติ การท่องเที่ยววัฒนธรรม และการท่องเที่ยววัฒนธรรม ประชุม สัมมนา (อุดม เขยกิจวงศ์ และคณะ 2548 : 81-83)

วท. (2542) กล่าวว่าท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง มุ่งเน้นให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ ในขณะเดียวกันก็มุ่งอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวด้วย เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากแนวคิดนี้ทำให้เกิดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ (Nature-Based Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศ ทั้งนี้ รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในระบบนิเวศนั้น

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ (Sustainably Managed Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน โดยมีความรับผิดชอบไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม หากมีผลกระทบบ้างก็ให้น้อยที่สุด โดยมีการจัดการที่ครอบคลุม ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต

3. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education-Based Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม ดดยมีการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจในการสร้างความตระหนัก และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น (Community Participation-Based) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวมีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น ซึ่งหมายรวมถึง การกระจายรายได้

การยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนกลับมามารักษา และจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องด้วย ในที่สุดชุมชนท้องถิ่นจะมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

2.1.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการเป็นเจ้าของและจัดการโดยชุมชน ซึ่งจะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ อนุรักษ์ และการพัฒนาชุมชน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติ และโอกาสในการทำงานทางท่องเที่ยวในพื้นที่ทางธรรมชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อการดูแลรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชน และเพื่อผลกำไรของชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้มีรายได้จากการท่องเที่ยว และรายได้นั้นทำชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ในการสร้างผลกำไรให้กับชุมชนท้องถิ่น และเพื่อสร้างความยั่งยืนทางสังคม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องของสิ่งแวดล้อม ความเข้าใจ ความพึงพอใจ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน โดยรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นกับชุมชน จะต้องมีส่วนช่วยส่งเสริมคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (วท., 2542)

กมล (2549) ได้อธิบายความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ว่าเป็นทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางการท่องเที่ยว บนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและมีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ประเพณี วิถีชีวิต และวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุน หรือปัจจัยในการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ และบทบาทที่สำคัญในการดำเนินงาน ตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน และมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่รุ่นลูกหลาน และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นโดยคำนึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ และสามารถจำแนกประเภทของการจัดนำเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้

1. การจัดการนำเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Ecotourism) เป็นการนำเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้ซาบซึ้งกับความงาม ความยิ่งใหญ่หรือความพิศวงของธรรมชาติ เช่น การชมนก การเดินป่า เป็นต้น
2. การนำเที่ยวเพื่อการศึกษาวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการนำเที่ยวที่ตอบสนองความสนใจศึกษาเรียนรู้ในเรื่องศิลปวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น ของคนพื้นเมือง หรือการเรียน ศิลปะ ทัศนกรรม เป็นต้น
3. การจัดนำเที่ยวเพื่อการศึกษาวิถีชีวิต ชาวเขา (Tribal lifestyle Tourism) เป็นการนำเที่ยวที่มี จุดประสงค์ให้นักท่องเที่ยว ได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน จากการชมและสัมผัสวัฒนธรรม

ท้องถิ่น ศิลปะของชาวเผ่าพื้นเมืองที่มีอยู่อย่างหลากหลายในภาคเหนือ บริเวณจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน เป็นต้น

หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (Community Based Ecotourism – CBE) อุษา วดี (2544) ได้แบ่งออกเป็น 3 มิติ ดังนี้

1. มิติด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ในความเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว มากกว่าการปรับเปลี่ยนพื้นที่ เพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ถ้าหากชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยว ควรได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของหรือผู้ดูแลรับผิดชอบทรัพยากรท่องเที่ยวเสียก่อน

2. มิติทางด้านชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนนั้น จะต้องมาจากความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ที่ไม่ใช่ต้องการเพียงแค่งินที่ได้จากการท่องเที่ยวแต่เป็นความต้องการที่จะให้มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน ชุมชนต้องมีความพร้อมในการบริหารจัดการ มีแผนงานมาตรการที่นำไปสู่การปฏิบัติ คนในชุมชนมีทักษะในการจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงมาตรการในการประเมินผล ป้องกันผลกระทบและกฎระเบียบที่ชุมชนให้การยอมรับ โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง สุดท้ายคือควรมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และคืนส่วนหนึ่งให้กับการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว

3. มิติทางด้านนักท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการตลาดการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวควรได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้ธรรมชาติและวัฒนธรรม การจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวที่ดีย่อมส่งผลต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวควรได้รับการบริการที่เหมาะสม มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

นงลักษณ์ (2544) ได้อธิบายรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน ที่ได้มีการนำไปปฏิบัติ และประสบความสำเร็จในหลายประเทศ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ว่ามีรูปแบบดังนี้

1. การจำหน่ายสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน (Product Sale) อาทิ สินค้าหัตถกรรม อาหารประจำถิ่น ทั้งนี้หมายถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวอื่นๆของชุมชนนั้นๆด้วย

2. กิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรม (Cultural Show) เช่น การฟ้อนรำ การละเล่นพื้นบ้าน และการแสดงดนตรีเฉพาะชุมชน

3. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงชุมชน (Village Based Activities) หมายถึง กิจกรรมทางการท่องเที่ยวซึ่งชุมชนในหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการเพื่อเสนอแก่นักท่องเที่ยว อาทิ การจัดกิจกรรมเดินป่าชมธรรมชาติในบริเวณหมู่บ้าน หรือบริเวณใกล้เคียง พร้อมมัคคุเทศน์นำทาง โดนคิดค่าใช้จ่ายจากนักท่องเที่ยว

4. กิจกรรมการพักผ่อนในหมู่บ้าน สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในชุมชนแห่งนั้น ซึ่งกิจกรรมการพักผ่อนในหมู่บ้าน มีหลายรูปแบบ ได้แก่ การจัดแคมป์ (Camping) การจัดกิจกรรมพักแรมบ้านพักชุมชน (Home Stay) การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและที่พักแรมในหมู่บ้าน (Village Operated Accommodation)

การท่องเที่ยวที่มีการจัดการโดยชุมชนนั้นจำเป็นต้องมีองค์กรที่เข้ามารับผิดชอบในการทำงาน เนื่องจากลักษณะงานต้องติดต่อสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นบุคคลภายนอก หรือหน่วยงานภายนอกที่ ต้องประสานความร่วมมือด้วย หากชุมชนไม่จัดตั้งองค์กรที่ชัดเจน หรือบอกได้อย่างชัดเจนว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวอยู่ภายใต้โครงสร้างองค์กรใดในชุมชนก็จะทำให้เกิดความสับสนได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่นำชื่อของชุมชนมาเป็นภาพลักษณ์หนึ่งขององค์กร นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรส่วนร่วมของชุมชน ยิ่งจำเป็นที่จะต้องสร้างรูปแบบการบริหารงานองค์กรให้ชัดเจน (พจนา, 2546) องค์กรชุมชนจะดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ และแสดงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวางได้นั้นจะต้องมีการจัดตั้งองค์กรโดยมีแนวคิดของการช่วยเหลือตนเอง และต้องดำเนินการโดยสมาชิกเอง และมีรูปแบบที่เหมาะสม กล่าวคือ สมาชิกต้องสามารถที่จะเข้าร่วมอย่างเต็มที่ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการในการดำเนินการ และได้รับผลประโยชน์อย่างยุติธรรม ในการกำหนดเป้าหมายของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน โดยทั่วไปแล้วจะขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีเป้าหมายคล้ายคลึงกันแม้จะแตกต่างกันบ้างตามสภาพและลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ (จุฑาทิพย์ และรุ่งทิพ, 2545)

ดรขนิ (2545) ได้สรุปหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่า เป้าหมายของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่นมีด้วยกัน 3 ด้าน ดังนี้

1. เป้าหมายทางเศรษฐกิจ ได้แก่ 1) ก่อให้เกิดรายได้แก่คนในท้องถิ่น 2) ก่อให้เกิดการจ้างงานท้องถิ่น รวมถึงลดการอพยพย้ายถิ่นเพื่อเป็นแรงงานในเมืองของประชาชนท้องถิ่น 3) ก่อให้เกิดกระตุ้นเศรษฐกิจของท้องถิ่น

2. เป้าหมายทางสังคม ได้แก่ 1) ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในการเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในท้องถิ่น 3) ก่อให้เกิดองค์ความรู้และทักษะที่เพิ่มเติมขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมระหว่างชุมชน หน่วยงานภายนอกและนักท่องเที่ยว 4) ก่อให้เกิดการกระชับความผูกพันระหว่างสมาชิกในชุมชน โดยผ่านทางการทำงานร่วมกัน 5) ก่อให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของท้องถิ่น 6) ลดการอพยพย้ายถิ่นของประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากมีรายได้เพียงพอ รวมถึงสร้างอาชีพให้คนในท้องถิ่น 7) ก่อให้เกิดความประทับใจแก่ผู้มาเยือนและได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่ากลับไป

ยุทธศาสตร์ของหลักการพัฒนาชุมชนที่จะนำประชาชนให้บังเกิดความศรัทธาในตัวเอง เชื่อมั่นในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาต่างๆ ในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถและประสิทธิภาพในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชน (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี : 2526)

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคล ผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจการตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ผู้มีส่วนได้เสียต้องการมากที่สุดนั้น จักได้รับการตอบสนอง และทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้น สิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการแท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่า ผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอกัน และผู้มีส่วนร่วมจะต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการนั้นด้วย วันรักษ์ ยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ความรู้สึกเป็นเจ้าของนี้เองที่ทำให้การมีส่วนร่วมแตกต่างจากการร่วมมือ และการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา อันได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การเลือกวิธีและวางแผนในการแก้ปัญหา การดำเนินงานตามแผน และการติดตามประเมินผล จึงจะถือได้ว่าประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน : 2531)

อาจกล่าวได้ว่า การให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดความต้องการของตนเอง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้ประชาชนระดมความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจและควบคุมกิจกรรมต่างๆ มากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ

โชคดี อมรรัตน์ ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนเป็นผู้ทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ในกระบวนการพัฒนา ซึ่งก่อให้เกิดผล 2 ด้าน คือ

1. ประชาชนสามารถแสดงบทบาทที่สร้างสรรค์ได้
2. ผลของประชาชนที่ได้ทำไป จะสะท้อนกลับสู่ประชาชนเหล่านั้น

จากความหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมมีความหมายใน 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหาการวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าว จะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมในนัยทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรของชุมชน อันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในท้องถิ่น สามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนเองและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

2.2 การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นมีลักษณะเป็นเอกเทศให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อการจัดการสรรทรัพยากรอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจ (Empowerment) ในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการพัฒนาที่เท่าเทียมกันของชายหญิง (Gender) ในการดำเนินงานพัฒนาด้วย

การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้น เมื่อประชาชนเรียนรู้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้เข้าร่วมด้วยกัน หรือการได้รับความช่วยเหลือจากผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะต้องสอดคล้องกับทั้งชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนด้วย ซึ่งจะเกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาได้ โดยยึดแนวทางปฏิบัติดังนี้

ประการที่ 1 ต้องถือว่าประชาชนเป็นตัวหลักในการแก้ปัญหา องค์กรภายนอกเป็นเพียงตัวกระตุ้นและสนับสนุนเท่านั้น

ประการที่ 2 กิจกรรมพัฒนาต้องเริ่มจากพื้นฐานของชุมชน กล่าวคือ วิถีชีวิตที่ดำรงอยู่ในชุมชน ทั้งในอดีตและปัจจุบัน การยึดยึดกิจกรรมพัฒนาซึ่งกำหนดตามกรอบความคิดของคนภายนอก นอกจากจะไม่นำไปสู่การมีส่วนร่วมที่แท้จริงแล้ว ยังเป็นการทำลายศักยภาพการแก้ไขปัญหาของชุมชน สร้างลักษณะขาดความมั่นใจในตัวเอง

ประการที่ 3 ต่อปัญหาบางลักษณะ ระดับการรับรู้ของชุมชนอาจมีข้อจำกัดทำให้ไม่ชัดเจนต่อปัญหาหรือแก้ไขปัญหาไม่ถูกต้อง การมีส่วนร่วมจึงครอบคลุมถึงการกระจายและการสื่อสารข้อมูลข่าวสาร เพื่อการพัฒนาการรับรู้ เพิ่มขีดความสามารถของประชาชนในการแก้ไขปัญหา (โชคดี อมรรัตน์ : 2537) เจริญศักดิ์ ปิ่นทอง (2527: 272-273) ได้แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

ในขณะที่ วท. (2542) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ

1. ร่วมกันวางแผน เป็นการร่วมคิด ร่วมวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน
2. ร่วมกันปฏิบัติตามแผนเมื่อมีการวางแผนแล้ว สมาชิกในชุมชนทุกคนร่วมกันปฏิบัติตามหน้าที่ที่ตกลงกันได้
3. ร่วมกันใช้ประโยชน์ สมาชิกทุกคนต้องมีสิทธิใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่น จะต้องมีการจัดการผลประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและวัตถุให้ประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเหมาะสม โดยคำนึงถึงความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันเป็นหลัก
4. ร่วมติดตามและประเมินผล เมื่อมีการดำเนินการแล้วย่อมจะมีปัญหาความไม่เข้าใจต่างๆ เกิดขึ้น จึงต้องร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถ่ายทอดประสบการณ์ และร่วมกันประชุมหาวิธีแก้ไขปัญหาเหล่านั้น
5. ร่วมกันบำรุงรักษา โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์เพื่อให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงอยู่ต่อไปอย่างต่อเนื่อง

จากความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามทรรศนะของนักวิชาการต่างๆ ดังกล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นว่า ได้มีนักวิชาการให้ความหมายแตกต่างกันออกไป สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะให้ความหมาย ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวทางในการทำวิจัยครั้งนี้ คือ

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ในลักษณะของการเข้าร่วมการจัดการตั้งแต่ การเข้าร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผลในรูปของชุมชนที่ได้รับผลประโยชน์หรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา

2.2.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในเรื่องความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนนี้ ได้มีนักวิชาการต่างๆ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมดังต่อไปนี้

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ กล่าวว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน เมื่อมองในแง่ของการบริหารงานพัฒนาจะพบว่า

1. จะช่วยให้ประชาชนยอมรับโครงการมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน

2. ประชาชนจะมีความรู้สึกผูกพัน รู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน
3. การดำเนินโครงการจะราบรื่นได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น
4. โครงการจะให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้น และมีการระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนา
5. จะช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนมากขึ้น (ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ : 2521)

2.2.3 เครื่องชี้วัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในเรื่องเครื่องชี้วัดระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนนี้ เป็นแนวคิดที่ชี้ให้เห็นถึง มาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนว่ามีลักษณะอย่างไร ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากทฤษฎีของนักวิชาการ ดังต่อไปนี้

Kasperson และ Breitbank ได้เสนอมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมดังนี้

1. พิจารณาจากความถี่ของการกระทำ ซึ่งแสดงออกโดยการร่วมกระทำที่บ่อยครั้ง และมีระยะเวลาของการกระทำที่ยาวนาน
2. พิจารณาจากคุณภาพของการเข้าร่วม โดยพิจารณาจากผลและผลกระทบของการกระทำ เช่น ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ การเปิดกว้างยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของผู้อื่น (Kasperson และ Breitbank : 1974)

Chapin ได้เสนอเครื่องชี้วัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยได้กำหนดระดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมกิจกรรมของสมาชิกในองค์การของชุมชนไว้ดังนี้

1. มีความสนใจและเข้าร่วมประชุม ได้แก่ การให้ความสนใจ ติดตามข่าวสารต่างๆ ของส่วนรวมและการเข้าร่วมประชุมเสนอแนะต่างๆ ในที่ประชุมกิจกรรมของส่วนรวม
2. ให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือ เช่น การอุทิศเงิน เวลา ให้แก่ส่วนรวม
3. เข้าเป็นสมาชิกหรือกรรมการ ได้แก่ การอุทิศแรงงานในการทำกิจกรรมของส่วนรวม โดยการสมัครเป็นสมาชิก หรือ เป็นกรรมการของชุมชน

ซึ่งทั้งหมดนี้ สามารถดูจากลักษณะต่างๆ ที่แสดงออก คือ การเป็นสมาชิกกลุ่มการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ การบริจาคทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ การเสียสละเวลา แรงกาย การเป็นสมาชิกของคณะกรรมการ หรือเป็นผู้ดำเนินการในกิจกรรมนั้นๆ โดยตรง (Chapin : 1977)

2.2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

John และ Norman ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมว่า ประกอบไปด้วย

1. ปัจจัยด้านกายภาพ ประกอบด้วย

- 1.1 ปัจจัยด้านกายภาพ ลักษณะภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐาน การคมนาคม
- 1.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้
- 1.3 ปัจจัยด้านการเมือง บรรยากาศทางการเมือง อุดมการณ์ อุดมคติทางการเมืองของ

ประชาชน

1.4 ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม วิถีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมที่แตกต่างกันแต่ละพื้นที่

1.5 ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์กำเนิดของชุมชน

1.6 ปัจจัยด้านบุคคล คนเมือง คนชนบท กลุ่มอาชีพ ระดับความรู้ การมีบทบาทใน ฐานะต่างๆ ของสังคม

2. ปัจจัยด้านลักษณะโครงการ ประกอบด้วย

- 2.1 ความยากง่ายของเทคโนโลยีที่ใช้ในงาน
- 2.2 ทรัพยากรที่ใช้ความยากง่ายในการหา
- 2.3 ลักษณะของผลประโยชน์ที่ได้รับ
- 2.4 ความเชื่อมโยงของโครงการกับโครงการอื่นๆ
- 2.5 ความยืดหยุ่นของโครงการ
- 2.6 การเข้าถึงการบริหารโครงการ (John และ Norman อ้างใน ฉลอง : 2541)

Beal พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม คือ ความรู้และความเข้าใจในหลักการของงานที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม (Beal : 1956)

Goodenough กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นเมื่อพวกเขาเรียนรู้ถึงประโยชน์ที่เขาได้รับจากการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้เข้าร่วมด้วยกันหรือการได้รับความช่วยเหลือจากผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ ด้วย (Goodenough : 1966)

นอกจากนี้ Cohen และ Uphoff ยังได้เสนอเพิ่มเติมอีกว่า มีบุคคล 4 ฝ่ายที่มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีปัจจัยหลายอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่

1. อายุ และเพศ
2. สถานภาพในครอบครัว
3. ระดับการศึกษา
4. สถานภาพทางสังคม
5. อาชีพ
6. รายได้และทรัพย์สิน
7. ระยะเวลาในท้องถิ่นและระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ
8. พื้นที่ดินถือครอง และสถานภาพการทำงาน (Cohen และ Uphoff : 1977)

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยนี้อยู่หลายเรื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงปัญหาของเรื่องที่ทำ การวิจัยได้ชัดเจนขึ้น

อนุภรณ์ สุวรรณทิศกร กล่าวหาว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดครอบครัว อาชีพ รายได้และความ ยาวนานในการอาศัยอยู่ในชุมชน มีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วม โดยสถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของประชาชนซึ่งได้แก่ ความรู้ รายได้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการมีส่วน ร่วมทางสังคมของชุมชน จากปัจจัยและเงื่อนไขที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจและ สังคมซึ่งได้แก่ ความรู้ รายได้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชน (อนุภรณ์ สุวรรณทิศกร อ่างใน สวกัทธร ปุຍพันธ์ : 2543)

กรมการพัฒนาชุมชน ได้สรุปในรายงานการวิจัยโครงการสารภี ตำบลวังมุง อำเภอสารภี จังหวัด เชียงใหม่ พบว่า บุคคลเข้าร่วมเป็นสมาชิกในโครงการมีลักษณะน่าสนใจบางประการ กล่าวคือ

1. ประชาชนตัวอย่างกลุ่มที่มีอายุสูง อยู่ในช่วง 40 – 49 ปี มีแนวโน้มเข้ามามีส่วนร่วมใน โครงการมากกว่ากลุ่มที่มีอายุน้อย ซึ่งอาจเป็นเพราะค่านิยมอาวุโสของสังคมไทย ทำให้ผู้มีอายุสูงเป็นผู้ ที่ตัดสินใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกและผู้มีอายุน้อยกว่าจะเป็นผู้ตามเท่านั้น
2. สมาชิกกลุ่มที่เป็นชายเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากกว่าสมาชิกกลุ่มที่เป็นหญิง เนื่องจาก สภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยที่ยอมรับนับถือเพศชายเป็นผู้นำทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจมากกว่าหญิง
3. ผู้มีการศึกษาสูง เข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ
4. สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่สมรสแล้วและเป็นหัวหน้าครอบครัว เพราะลักษณะทางสังคมหัวหน้า ครัวเรือนจะเป็นผู้นำของครอบครัว จึงเป็นผู้ที่ตัดสินใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเพื่อผลประโยชน์ บางอย่าง

5. บุคคลที่ฐานะเศรษฐกิจดี มีรายได้ครอบครัวต่อปีสูง และมีที่ดินถือครองทำกินมาก มีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีฐานะเศรษฐกิจด้อยกว่า

6. บุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วม ในโครงการสวนใหญ่ประกอบอาชีพในหมู่บ้านเป็นเวลานานกว่า 20 ปี เนื่องจากกลุ่มบุคคลที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกสวนใหญ่มีอายุสูง ย่อมประกอบอาชีพมานานกว่าผู้ที่มีอายุน้อย

สำหรับปัจจัยจูงใจที่ทำให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่มพบว่า

1. ความคาดหวังรายได้ที่เพิ่มขึ้น เป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุด เนื่องจากสมาชิกกลุ่มจะมีงานอาชีพเพิ่มขึ้น ผลผลิตเพิ่มขึ้น เพราะได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากเจ้าหน้าที่ มีการปรับปรุงการเกษตรและการคมนาคมดีขึ้น

2. การมีเกียรติ เพราะค่านิยมของสังคมไทยยังนิยมยกย่องข้าราชการ การเป็นสมาชิกกลุ่มถือได้ว่าเข้ามามีส่วนใกล้ชิดข้าราชการและเป็นสิ่งที่มีเกียรติ แต่พบว่าเกียรติเป็นปัจจัยจูงใจที่น้อยกว่ารายได้

3. อิทธิพลจูงใจจากเพื่อนบ้าน สมาชิกกลุ่มสวนใหญ่อยู่ภายใต้อิทธิพลของเพื่อนบ้าน เมื่อเพื่อนบ้านเข้ามามีส่วนร่วม ตนเองก็ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการด้วย (กรมการพัฒนาชุมชน : 2519)

Singh n.d. อ้างถึงใน Kanchanachitra ได้สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางสังคมไว้ว่า มีปัจจัยถึง 32 ตัว ที่มีผลกำหนดระดับของการมีส่วนร่วมทางสังคม ปัจจัยดังกล่าวประกอบด้วย อายุ เพศ สุขภาพ ระยะเวลาการอยู่ในชุมชน ระยะห่างของการตั้งบ้านเรือน ขนาดของครอบครัว มาตรฐานทางสังคมของประชาชน ระดับการศึกษา ระดับของความเป็นอยู่ การครอบครองที่ดิน ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เชื้อชาติและสัญชาติ พื้นเพของครอบครัว ลำดับชั้นทางสังคม ปัจจัยส่วนบุคคล การปรับตัวทางสังคม ความเชื่อทางศาสนา ความสนใจ ความฉลาดเฉลียว การอบรมทางพฤติกรรม ความพึงพอใจ การแสดงตัวประสพการณ์ หลักยึดถือประจำใจ การเป็นผู้นำ และการตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรม (Singh n.d. อ้างถึงใน Kanchanachitra : 1976)

ฉอาน วุฒิกกรมรักษา ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อ การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า

1. ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจดี เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการแตกต่างกันกับผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ด้อยกว่า ทั้งในลักษณะและปริมาณของการเข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับดีกว่ามีลักษณะการเข้าร่วมในการกำหนดความต้องการ การวางแผน การตัดสินใจ

เลือกโครงการ การดำเนินการ การติดตามผล ไม่แตกต่างจากผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับด้อยกว่า แต่มีปริมาณการเข้ามามีส่วนร่วมแตกต่างกัน

2. ผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมที่ดีกว่า เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการแตกต่างกันกับผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมที่ด้อยกว่า ทั้งในลักษณะและปริมาณของการเข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้นำท้องถิ่นที่มีลักษณะและปริมาณการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการ การวางแผนการตัดสินใจเลือกโครงการ การดำเนินการ และการติดตามผล มากกว่าประชาชนธรรมดา

3. ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ประชาชนทุกระดับการศึกษาส่วนใหญ่จะสละแรงงาน รองลงมาได้แก่ การบริจาคเงิน การบริจาควัสดุสิ่งของ (ฉัตรัน วุฒิมกรมรักษา : 2526)

จากการศึกษาผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้วิจัยพบว่า อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ และความยาวนานในการอาศัยอยู่ในชุมชน มีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วม โดยความรู้และรายได้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชน ซึ่งสามารถวัดได้จากความสนใจและติดตามข่าวสารต่างๆ ของส่วนรวม การเข้าร่วมประชุมข้อเสนอแนะต่างๆ ในที่ประชุม กิจกรรมของส่วนรวมและการอุทิศเงิน เวลา ให้แก่ส่วนรวม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัยและผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศดำเนินไปตามแนวทางการจัดการที่เหมาะสม ซึ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยแสดงได้ดังต่อไปนี้

3.1 ขอบเขตของโครงการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นที่ต่อการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทต่าง ๆ ศึกษาประเภทละ 1 แห่ง โดยแบ่งพื้นที่ศึกษาออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นใหม่ งานวิจัยนี้เลือกพื้นที่ ตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เนื่องจากเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา จากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการและชาวบ้านชุมชนอัมพวา หลังจากได้รับรางวัลชุมชนอนุรักษ์ดีเด่นประจำปี 2545 จากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์

2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมอยู่ งานวิจัยนี้เลือกพื้นที่ ชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีจำนวนของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินิยมเข้ามาท่องเที่ยว อีกทั้งยังได้รับรางวัลชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยวในการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย (Thailand Tourism Award) ปี 2550

3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ความนิยมลง งานวิจัยนี้เลือกพื้นที่ ชุมชนบ้านปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากแนวโน้มของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามามีแนวโน้มที่ลดลง

3.2 การเลือกพื้นที่

3.2.1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นใหม่

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นใหม่ในงานวิจัยนี้มีเกณฑ์ในการเลือก คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่ในช่วงเวลา 5 ปี เนื่องจากปัจจุบันมีการส่งเสริมด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกันอย่างแพร่หลาย จึงส่งผลให้มีการเกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ขึ้นมามากมาย รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวที่เชิงนิเวศที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ ได้แก่

ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งทางเทศบาล และชุมชนอัมพวาได้รวมตัวขึ้นเพื่อฟื้นฟูตลาดน้ำอัมพวา โดยเน้นการอนุรักษ์รูปแบบของชุมชนที่มี อาคารเรือนแถวไม้ชั้นเดียวหลังคามุงกระเบื้องสองฟากฝั่งคลองอัมพวาอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่นี่ และยังเป็น การเปิดโอกาสให้ชาวบ้านชาวสวนนำผลิตผลทางการเกษตรออกมาจำหน่ายโดยตรงแก่นักท่องเที่ยว โดยเปิดเป็นตลาดนัดยามเย็น ซึ่งตลาดน้ำโดยทั่วไปนั้นจะมีเฉพาะตอนกลางวัน แต่สำหรับที่นี่นั้นจะจัดขึ้นในช่วงเวลาเย็นไปจนค่ำ นับเป็นตลาดน้ำแห่งแรกของประเทศไทยที่จัดขึ้นในลักษณะนี้ ที่ตลาดน้ำอัมพวามีร้านหลายหลังที่ปรับแต่งให้มีบรรยากาศเก่าๆแต่สวยงามเป็นระเบียบ เป็นร้านกาแฟโบราณ ร้านขายโปสการ์ด ร้านขนม ร้านเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก หรือแม้กระทั่งร้านขายยา กิจกรรมท่องเที่ยวก็มีให้นักท่องเที่ยวเดินเล่นเที่ยวชมตามเส้นทางเดินเท้าเลียบริมคลอง เที่ยวชมบริเวณตลอดน้ำแถวปากคลองอัมพวา และมีบริการนั่งเรือชมหิ่งห้อย

ชุมชนเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านหลายอย่างโดยเฉพาะกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรบ้านเกาะพิทักษ์ที่ร่วมกันรณรงค์ ฟื้นฟูป่าให้ทะเลจนความสมบูรณ์เริ่มกลับคืนมาโดยผ่านโครงการต่างๆ เช่น โครงการคืนปลูธรวมชาติ โครงการปล่อยพันธุ์หอยมือเสือ โครงการปลูกปะการัง โครงการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ โครงการทะเลสะอาดบ้านเกาะพิทักษ์ และยังมีกลุ่มตลาดกลางสัตว์น้ำบ้านเกาะพิทักษ์ ที่บริหารจัดการโดยชุมชน ทำให้ชาวบ้านขายสัตว์น้ำได้ราคาที่เป็นธรรม กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์ที่ระลึกจากทะเล สร้างรายได้เสริมให้ชาวบ้านรวมถึงการทำธุรกิจชุมชนอย่างโฮมสเตย์ด้วย ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้บริหารจัดการโดยชาวบ้านเอง มีกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว คือ การศึกษาวิถีชีวิตชุมชนประมง รับประทานอาหารทะเลสดๆ มีคุณภาพรสชาติอร่อย บันจอร์ยานชมเกาะพิทักษ์ การล่องเรือชมปะการังน้ำตื้น

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ ตั้งอยู่ในพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครและสมุทรปราการมีลักษณะพื้นที่คล้ายกระเพาะหมู จากการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งและประชาชนชาวบางน้ำผึ้ง ที่ได้ร่วมใจปลุกวิถีชีวิตดั้งเดิมขึ้นมาใหม่ โดยพร้อมใจกันสร้างตลาดน้ำบางน้ำผึ้งขึ้นมาใหม่ เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับขายสินค้าของชุมชนบางน้ำผึ้งและตำบลใกล้เคียงฝั่งเมืองพระประแดง จนปัจจุบันเติบโตจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัดสมุทรปราการ และเป็นตลาดน้ำใกล้กรุงเทพฯ ที่มีสินค้าหลากหลายชนิด ทั้งต้นไม้นานาพันธุ์ ปลาสวยงามหลากชนิด และผลิตผลของชาวบ้าน ขนมหวานพื้นเมือง อาหารคาว ผักตองชนิดต่างๆ ที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแปรรูปพืชผักให้มีรับประทานนอกฤดูกลาง นอกจากนี้ ยังเป็นศูนย์รวมสินค้า OTOP ของคนในชุมชนและตำบลใกล้เคียง และสามารถเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนชาวสวนโดยพักค้างคืนที่โฮมสเตย์บางน้ำผึ้ง บ้านพักที่ปลูกอาศัยติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา มีบ้านไทยโบราณอายุกว่า 100 ปี มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ นั่ง

เรือชมหิ่งห้อยริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าส่งผลให้ยังมีหิ่งห้อยมาอาศัยอยู่จำนวนมาก

จะเห็นว่ามีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นใหม่มากมาย ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งก็ย่อมต้องสร้างจุดเด่นและมีความเป็นเอกลักษณ์ในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสนใจ สำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นใหม่ในงานวิจัยนี้ได้เลือกใช้กรณีศึกษาเป็นตลาดน้ำยามเย็นอัมพวา เนื่องจากปัจจุบันตลาดน้ำยามเย็นอัมพวา กำลังเป็นที่นิยมในหมู่นักท่องเที่ยว และทางชุมชนอัมพวาเองยังสามารถคงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน เช่น การใช้เรือสัญจรในน้ำ การจับปลาโดยใช้โพงพางซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น การดักบาตรริมคลอง การใช้น้ำในลำคลอง ซักผ้า อาบน้ำ โดยเฉพาะเด็กๆ ที่ใช้น้ำในคลอง เป็นต้น เอกลักษณ์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของชุมชนอัมพวา คือ เรือแฉกริมคลองอัมพวา ที่ตั้งเรือขนานไปกับคลองโดยหันหน้าเข้าหาคลอง เพื่อให้ประโยชน์จากลำน้ำ ซึ่งบ้านเรือนแฉกริมน้ำสามารถพบเห็นได้ตลอดแนวสองฝั่งคลองอัมพวา คงความเป็นเอกลักษณ์ของเรือนแฉกริมน้ำดั้งเดิมที่นิยมสร้างในอดีต จากความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนอัมพวาที่ยังสามารถใช้ชีวิตผูกพันกับสายน้ำได้อย่างกลมกลืน ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนริมคลองดังในอดีต ตลาดน้ำยามเย็นอัมพวา จึงถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มาก จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดใหม่ที่น่าสนใจทีเดียว

3.2.2 แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมอยู่

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมอยู่ในงานวิจัยนี้ ได้รวบรวมจากแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมาแล้วเป็นระยะเวลามากกว่า 5 ปี และปัจจุบันได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวมีความต้องการไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งพิจารณาข้อมูลทางสถิติของจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีชื่อเสียงและปัจจุบันยังคง ได้รับความนิยมอยู่ อย่างเช่น

ชุมชนเกาะยวน้อย จังหวัดพังงา เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตั้งเป็นกลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์ ตั้งอยู่ที่ ต. เกาะยวน้อย อ. เกาะยาว จ. พังงา เป็นการรวมกลุ่มของชาวประมงพื้นบ้านให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีกิจกรรมต่างๆ มากมาย เช่น ชมวิถีชีวิตการประกอบอาชีพกับชาวประมงพื้นบ้าน เช่น อดนกุ้ง อดนปู อดนปลา ชมวิถีชีวิตของคนในเกาะยวน้อย การเลี้ยงสัตว์น้ำในกระชัง การทำสวนยาง การทำดอกไม้จากเกล็ดปลา จากใบยาง หรือท่องเที่ยวชมหมู่เกาะต่างๆ รอบๆ เกาะยาว ซึ่งทางชุมชนมีวัตถุประสงค์หลักในท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อเป็น

การฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งของชมรมชาวประมงพื้นบ้าน ผูกมิตรสร้างสัมพันธ์อันดีกับคนต่างถิ่นต่างสาขา และอาชีพ และพัฒนาชมรมชาวประมงพื้นบ้าน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

หมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบชาวสวนอยู่กับธรรมชาติ และได้พัฒนาการบริการนักท่องเที่ยวขึ้นมาเป็นธุรกิจใหม่ของชุมชน ประกอบด้วยการนำทางเดินป่า ลูทาบ การจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ โดยการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นองค์กรกลางของชาวชุมชนจัดแบ่งหน้าที่ไปยังกลุ่มต่างๆ ให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างทั่วถึง ชมรมมีกิจกรรมท่องเที่ยวในหมู่บ้าน วัด ตลาดนัด เยี่ยมชมและร่วมกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ เทียนน้ำตก เทียวสวนสมรม ดูนก ในสวนสมรม ศึกษาธรรมชาติบนเขาหลวง

หมู่บ้านคลองเรือ จ.ชุมพร เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สัมผัสวิถีชีวิตของชุมชนกลางป่า ในผืนป่าต้นน้ำพะโต๊ะ เป็นวิถีชีวิตของชุมชนที่เรียบง่าย โดยมีกลุ่มท่องเที่ยวบ้านคลองเรือนำเที่ยวชมวิถีชีวิตชุมชนในแง่มุมต่างๆ อาทิเช่น การกรีดยางและรีดยางเพื่อทำยางแผ่น การร่อนแร่ดีบุกในธารน้ำ และการจักสาน หรือในฤดูหนาวซึ่งเป็นฤดูกาแฟนักท่องเที่ยวจะได้เห็นและร่วมกรรมวิธีการผลิตกาแฟตั้งแต่วิธีการเก็บ ตาก สี คั่วและชงกาแฟสด อีกทั้งมีกิจกรรมทางเดินในเส้นทางศึกษาธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวจะได้รู้จักกับต้นไม้เล็กใหญ่หลากหลายชนิด เที่ยวชมการทำสวนเกษตรผสมผสาน จนทำให้ชุมชนบ้านคลองเรือคือตัวอย่างหนึ่งของการพึ่งพาอาศัยกันอย่างกลมกลืนของคนกับป่า

จากกรณีตัวอย่างมีอยู่หลายพื้นที่ด้วยกันที่ในปัจจุบันกำลังเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยม ซึ่งแต่ละพื้นที่ต่างมีจุดเด่นและลักษณะวิถีชีวิตชุมชนที่แตกต่างกัน สำหรับในงานวิจัยเลือกพื้นที่ศึกษาด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมได้เลือกพื้นที่ชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา เป็นพื้นที่ศึกษา เนื่องจาก ชุมชนเกาะยาวน้อยมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นสูง เป็นการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนที่สวนกระแส คือ การยึดเอาธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตชุมชนเป็นหลัก เป็นการท่องเที่ยวเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สร้างความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิต ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเป็นสำคัญมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและเป็นมิตร ซึ่งกำลังหายากขึ้นทุกวันในสังคมไทย อีกทั้งชุมชนเกาะยาวน้อยเป็นสังคมที่สงบสุข ไร้อบายมุขเป็นที่มาของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จากกรณีที่มีสถิติการเกิดคดีความต่าง ๆ ในแต่ละปีน้อยมาก มีค่านิยมแบบพอเพียง และรักสามัคคีกัน จนอาจพูดได้ว่า ดัชนีความสุขของที่นี่สูงมาก และชุมชนมีการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะ อากาศที่บริสุทธิ์ ทะเลที่ยังคงสะอาด และเป็นที่ยอดนิยมในประเทศไทยที่คนกับนกเงือกอาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งนกเงือกธรรมชาตินั้นหาได้ยากมาก แต่ที่เกาะยาวหาได้ภายในหมู่บ้าน เพราะนกเงือกมากินผลไม้สุกของชาวบ้านที่ปลูกไว้โดยที่

ชาวบ้านไม่เคยไปจับไล่ อาจด้วยความเรียบง่ายของวิถีชีวิตชาวบ้าน ประกอบกับธรรมชาติที่สวยงามจึงทำให้ชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นักท่องเที่ยวรักในธรรมชาติ ต้องการเข้ามาสัมผัส รวมทั้งมีชาวบ้านที่คอยต้อนรับด้วยความเป็นมิตร จึงทำให้ชุมชนเกาะยาวน้อย ยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว และนอกจากนี้ยังพิจารณาจากการที่ชุมชนเกาะยาวน้อยได้รับการยอมรับจากสมาชิกชุมชนเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภาคใต้ ว่าเป็นชุมชนที่ความพร้อมและมีศักยภาพในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูง และได้รับรางวัลพิทักษ์มรดกโลก World Legacy Award จากนิตยสาร เนชั่นเนลจีโอกราฟฟิค สหรัฐอเมริกาในปี 2545 และได้รับรางวัลดีเด่น จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประเภทองค์กรส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว ปี 2545 – 2547 อีกด้วย

3.2.3 แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เสื่อมหรือได้รับความนิยมลดลง

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เสื่อมหรือได้รับความนิยมลดลงในงานวิจัยนี้ได้พิจารณาจาก แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ปัจจุบันนี้มีแนวโน้มว่าจะเสื่อมหรือได้รับความนิยมลดลงจากนักท่องเที่ยว อาจด้วยสาเหตุจากแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีสภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมลง หรือเริ่มมีความเสื่อมในวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวในปริมาณลดลงซึ่งอาจด้วยสาเหตุ เช่น ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว การขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น ตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มจะเสื่อมลง ได้แก่

บ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา แหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมซึ่งที่บ้านปราสาทแห่งนี้มีแหล่งโบราณคดีที่น่าสนใจ และยังมีบ้านพักโฮมสเตย์สำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวแบบสัมผัสกับชีวิตของวิถีชาวบ้าน ซึ่งบ้านพักโฮมสเตย์ของที่นี่ส่วนใหญ่ ลักษณะเป็นบ้านไม้แบบต่างจังหวัดปลูกสร้างแยกห่างจากกันเป็นหลังๆ กิจกรรมท่องเที่ยวพาไปดูสิ่งที่น่าสนใจ คือ แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของบ้านปราสาท วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนการจัดแสดงโครงกระดูกและสิ่งของเครื่องใช้ ถ้วยโถโอชาม และเครื่องประดับต่างๆ ที่ขุดค้นพบ และนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสวิถีชีวิตของชาวบ้านปราสาททั้งวิถีชีวิตอยู่ อาหาร การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน

ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชาวบ้านพายเรือสินค้านำพืชผล ไม้สวนมาซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน เรือผลไม้ เรือขนม ชานม กาแฟ ตลอดจนร้านขายของที่รับจากโรงงานในกรุงเทพหรือจากต่างจังหวัดทั่วประเทศ เป็นตลาดน้ำที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว และมักมีกลุ่มทัวร์มาลงเสมอ ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ แต่ในปัจจุบัน ตลาดน้ำดำเนินสะดวกเริ่มมีแนวโน้มความเสื่อมลงในด้านวัฒนธรรม อย่างเช่น ชุมชนเปลี่ยนแปลง วิถีชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป เปลี่ยนเป็นตลาดน้ำเชิงการค้ามากขึ้น ไม่ได้เป็นการขายสินค้าที่มีอยู่ชุมชนเองแต่มีการ

นำสินค้าจากที่อื่น ๆ มาขาย ทำให้ขาดความเป็นเอกลักษณ์ของตลาดน้ำไป อีกทั้งยังมีกลุ่มเอกชนที่ไม่ใช่คนในท้องถิ่นมาเป็นผู้จับจองพื้นที่ขายของด้วย อีกทั้งการนั่งเรือชมตลาดน้ำก็เป็นการแข่งขันกับเวลาเพื่อให้ได้รอบมากที่สุด ทำให้นักท่องเที่ยวเองก็ไม่ได้เข้าถึงเอกลักษณ์ที่แท้จริงของตลาดน้ำ และนอกจากนี้ยังส่งผลให้มีปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาทั้งปัญหาน้ำเสีย ขยะ เสียง และมลพิษทางอากาศจากควันเรือหางยาว

หมู่บ้านไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชาวไทยทรงดำเป็นชนเผ่าไทยกลุ่มหนึ่งซึ่งมีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่บริเวณดินแดนสิบสองจุไทยในเวียดนามเหนือ ปัจจุบันคนไทยมักเรียกพวกเขาว่า 'ลาวโซ่ง' หรือ 'ไทยโซ่ง' เนื่องจากอพยพผ่านมาทางประเทศลาว ซึ่งคำว่า โซ่ง เป็นคำที่ถูกเรียกตามชุดแต่งกายเพราะนุ่งส่วงดำหรือกางเกงสีดำ ปัจจุบันนิยมเรียกว่า 'ไทยทรงดำ' ส่วนใหญ่วิถีชีวิตของชาวไทยทรงดำมีวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากแหล่งที่อยู่เดิม ตั้งแต่การทำไร่ทำนา ถือเป็นอาชีพหลักของชาวไทยทรงดำ ส่วนวิถีชีวิตด้านอื่นๆ เช่น เรื่องเครื่องนุ่งห่ม การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ยังคงรักษาและสืบทอดจากบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน แต่พวกเราเริ่มมามีวัฒนธรรมใหม่เกิดขึ้น โดยการนับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการนับถือผีบรรพบุรุษ จากเมื่อก่อนจะนับถือผีบรรพบุรุษอย่างเดียว แต่ปัจจุบันอิทธิพลจากภายนอกได้เข้ามาสู่ในชุมชนมากขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ยกตัวอย่างเช่น การสร้างบ้านของชาวไทยทรงดำที่อำเภอเขาย้อย เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการสร้างไปเป็นแบบตึกแทนการปลูกเป็นเรือนไม้แบบเดิม จึงทำให้เสียเอกลักษณ์ของชุมชนไป ทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวไม่ได้ชมวิถีชีวิตของชาวไทยทรงดำอย่างแท้จริง

จากแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ศึกษามาในหลายๆแห่ง พบว่า แต่ละแห่งนั้นต่างก็มีแนวโน้มที่จะเสื่อมหรือความนิยมลดลง แตกต่างกันไปในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งงานวิจัยนี้ได้เลือกพื้นที่โฮมสเตย์บ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา เป็นกรณีศึกษาของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เสื่อมหรือได้รับความนิยมลดลง เนื่องจาก โฮมสเตย์บ้านปราสาทโดยลักษณะพื้นที่ที่มีความน่าสนใจที่เป็นแหล่งศึกษาโบราณคดีที่ขุดแต่งใหม่ดำเนินการโดยกรมศิลปากรตามโครงการอีสานเขียว ซึ่งขุดแต่งใหม่เป็นแห่งที่ 2 ต่อจากบ้านเชียง โดยได้จัดทำเป็นลักษณะพิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง และจากหลักฐานที่ได้ค้นพบสันนิษฐานว่าบ้านปราสาทมีชุมชนอาศัยอยู่ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์มาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ปรากฏหลักฐานของกลุ่มวัฒนธรรมแบบทวารวดี และแบบเขมรโบราณ ระยะเวลาอยู่ในช่วงระหว่าง 2,500 - 3,000 ปีมาแล้ว โดยเริ่มเป็นกิจกรรมชุมชนเพิ่มเติมในลักษณะ Home Stay ขึ้น ตั้งแต่ปี 2536 ซึ่งได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ได้รับรางวัลชนะเลิศจากต่างประเทศ 2 รางวัล คือ PATA GOLD AWARDS 1994 และ THE ASEANTA AWARDS FOR EXCELLENCE IN TOURISM 1996 ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่าโฮมสเตย์บ้านปราสาทจากอดีตที่เคยได้รับ

ความนิยมจากนักท่องเที่ยวจนได้รับรางวัลต่างๆ แต่ปัจจุบันกลับมีแนวโน้มว่าได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยวลดลง โดยพิจารณาได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนลดลง ทั้งที่โฮมสเตย์บ้านปราสาทน่าจะเป็นแหล่งที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม น่าสนใจ ทั้งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวบ้าน แต่กลับไม่ประสบความสำเร็จในการทำโฮมสเตย์บ้านปราสาทเท่าที่ควร

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.3.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนในท้องถิ่น ที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งสามประเภท กล่าวคือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นใหม่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นที่รู้จักมานานแล้วจนถึงปัจจุบันยังคงมีชื่อเสียงและได้รับความนิยมอยู่ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นที่รู้จักมานานแล้วแต่ได้เสื่อมความนิยมลงในปัจจุบัน ประเภทละ 1 แห่ง

3.3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งสามประเภท ประเภทละ 1 แห่ง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในครอบครัว และมีความพร้อมในการตอบแบบสอบถาม มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัว และมีทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถแสดงความคิดเห็น ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นได้อย่างเต็มที่

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4.1 ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ รายได้ สถานภาพสมรส การศึกษาอาชีพ การรู้จักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.4.2 การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดำเนินตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดประเด็นของคำถามให้สอดคล้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษา
3. ดำเนินการปรับปรุงและสร้างข้อคำถาม
4. ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม
5. นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ทำโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีให้ผู้สำรวจเข้าไปสุ่มตัวอย่างจากประชากรในพื้นที่ จากนั้นจึงทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบสอบถามมา ตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อย แล้วจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Science) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ค่าร้อยละ (percentage) ใช้ในการนำเสนอและอธิบายข้อมูลทั่วไป
2. ค่าไคสแควร์ (Chi - Square Test) ใช้ในการทดสอบในกรณีตัวแปรสองตัวนี้เป็นการทดสอบเพื่อดูว่า ตัวแปรสองตัวนี้มีความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กันหรือไม่ ถ้าไม่สัมพันธ์กันหมายความว่า เป็นอิสระจากกัน ดังนั้น บางครั้งเราจึงเรียกว่า การทดสอบความเป็นอิสระ (The X^2 - test for independence) ข้อมูลที่ได้จะอยู่ในระดับนามบัญญัติ (Nominal scale) ซึ่งอาจเป็นจำนวนความถี่ สัดสวน ร้อยละ ก็ได้ โดยแต่ละตัวแปรจะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม หรือประเภทขึ้นไป เช่น เพศ (ชาย - หญิง) กับวุฒิการศึกษา (ป.ตรี ป.โท ป.เอก) จะได้รูปแบบเป็น 2×3 ดังนั้นรูปแบบการวิเคราะห์ อาจเป็นได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับจำนวนกลุ่มของแต่ละตัวแปร (2×2 , 2×4 , 3×2 เป็นต้น)

สูตรที่ใช้ในการคำนวณหาความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปร คือ

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^c \frac{(O-E)^2}{E}, \quad df = (r-1)(c-1)$$

เมื่อ O แทน ความถี่ที่สังเกตได้
E แทน ความถี่ที่คาดหวัง

เราสามารถหา E ได้จาก $E = \frac{R \times C}{N}$

เมื่อ R แทน ผลรวมของความถี่ในแถวนั้น
C แทน ผลรวมของความถี่ในคอลัมน์นั้น

3. การทดสอบของ Mann-Whitney U Test (อุมาพร จันทศร, 2542)

การทดสอบของ Mann-Whitney U Test มีวิธีการคล้ายกับ t-test แต่ไม่จำเป็นต้องมีข้อกำหนดว่ากลุ่มตัวอย่าง สุ่มมาจากประชากรที่มีการแจกแจงแบบปกติ เพียงแต่ตัวแปรที่จะนำมาทดสอบต้องอยู่ในมาตราวัดเรียงลำดับ (Ordinal Scale) เป็นอย่างน้อยและข้อมูลจาก 2 กลุ่มเป็นอิสระกัน

สมมติฐานเพื่อการทดสอบ

H_0 : ประชากรทั้ง 2 กลุ่มมีค่ามัธยฐานเท่ากัน

H_1 : ประชากรทั้ง 2 กลุ่มมีค่ามัธยฐานต่างกัน

- กรณี $n_1, n_2 \leq 20$

ตัวสถิติที่ใช้ทดสอบ คือ

$$U_1 = n_1 n_2 + \frac{n_1(n_1-1)}{2} - R_1$$

$$U_2 = n_1 n_2 + \frac{n_2(n_2-1)}{2} - R_2$$

เมื่อ n_1 คือ จำนวนค่าสังเกตในกลุ่มที่ 1

n_2 คือ จำนวนค่าสังเกตในกลุ่มที่ 2

R_1 คือ ผลรวมของลำดับที่ในกลุ่มที่ 1

R_2 คือ ผลรวมของลำดับที่ในกลุ่มที่ 2

- กรณี $n_1, n_2 > 20$

ตัวสถิติที่ใช้ทดสอบ คือ

$$\mu_u = \frac{n_1 n_2}{2}$$

$$\sigma_u = \sqrt{\frac{n_1 n_2 (n_1 + n_2 + 1)}{12}}$$

$$z = \frac{U - \mu_u}{\sigma_u}$$

การตัดสินใจกรณี $n_1, n_2 \leq 20$

กำหนดระดับนัยสำคัญ α เปิดตาราง U ที่ $\frac{\alpha}{2}$ สำหรับ n_1, n_2 ระหว่าง U_1 หรือ U_2 ตัวไหนมีค่าน้อยกว่าให้เป็นค่า U คำนวณ จะปฏิเสธ H_0 เมื่อ U คำนวณมีค่าน้อยกว่า U ตาราง

การตัดสินใจกรณี $n_1, n_2 > 20$

ที่ $\alpha = 0.05$ จะปฏิเสธ H_0 เมื่อ Z ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่า Z จากตาราง

4. การทดสอบของ The Kruskal-Wallis (อุมาพร จันทศร, 2542)

ใช้ทดสอบว่าประชากร k กลุ่ม มีค่ามัธยฐานเท่ากันหรือไม่ โดยมีวิธีการที่สำคัญที่สุดคือ ค่าคาดหมายของลำดับที่ของข้อมูลตัวอย่างแต่ละกลุ่มควรมีค่าพอๆกัน ข้อมูลที่นำมาทดสอบประกอบด้วยข้อมูลจากตัวอย่างสุ่ม k ชุด แต่ละชุดอาจมีขนาดตัวอย่างแตกต่างกัน ข้อมูลที่จะใช้วิเคราะห์ต้องมีมาตราวัดอย่างน้อยเป็นแบบเรียงลำดับ (Ordinal Scale) และมีการแจกแจงแบบต่อเนื่อง

การทดสอบนี้นิยมใช้แทนการทดสอบแบบเอฟ (F-Test) ในสถิติที่ใช้พารามิเตอร์ ในกรณีที่ข้อกำหนดเบื้องต้นของการทดสอบแบบเอฟไม่เป็นจริง

สมมติฐานเพื่อการทดสอบ

H_0 : ค่ามัธยฐานของประชากร k กลุ่ม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ค่ามัธยฐานของประชากรอย่างน้อย 1 คู่ แตกต่างกัน

ขั้นตอนการทดสอบ

1. จัดลำดับของข้อมูลมารวมกันจากน้อยไปมาก โดยให้คะแนนต่ำสุดเป็นลำดับที่ 1 และคะแนนสูงสุดเป็นลำดับที่ n เมื่อ n เป็นจำนวนข้อมูลทั้งหมด

2. หาผลรวมของลำดับที่ในข้อมูลแต่ละชุด คือ $R_i, i = 1, 2, \dots, k$

3. คำนวณค่าสถิติที่ใช้ทดสอบ

$$H = \left[\frac{12}{n(n+1)} \sum_{i=1}^k \frac{R_i^2}{n_i} \right] - 3(n+1)$$

เมื่อ k แทน จำนวนประชากรที่เป็นอิสระต่อกัน

R_i แทน ผลรวมของลำดับที่ในตัวอย่างที่ $i, i = 1, 2, \dots, k$

n_i แทน ขนาดของตัวอย่างชุดที่ $i, i = 1, \dots, k$ $n = \sum_{i=1}^k n_i$

n_i ตามทฤษฎีพบว่าถ้า H_0 เป็นจริง H จะมีการแจกแจงประมาณได้ด้วย χ^2 ที่ $d.f. = k - 1$ ถ้า n_i มีค่าใหญ่พอสมควร

4. การหาอาณาเขตวิกฤตและการสรุปผล สามารถแยกได้ตามขนาดตัวอย่างคือ

4.1 เมื่อ $n_i > 5$ การแจกแจงของค่าสถิติที่ใช้ทดสอบ H ประมาณได้ด้วย χ^2 ที่ $d.f. = k - 1$ เมื่อกำหนดระดับนัยสำคัญ $= \alpha$ หาอาณาเขตวิกฤตจากตาราง χ^2 ที่ $d.f. = k - 1$ จะปฏิเสธ H_0 เมื่อค่าของ H มากกว่าหรือเท่ากับ χ^2 จากตาราง

4.2 เมื่อ $k = 3$ และ $n_i \leq 5$ ในแต่ละ k ใช้ตารางที่ Kruskal สร้างไว้ โดยแสดงค่าวิกฤตของ H พร้อมทั้งความน่าจะเป็นที่จะเกิดค่า H นั้นๆ ตารางของ Kruskal สามารถจะทำการเปรียบเทียบค่า H หรือ p-value ก็ได้ คือจะปฏิเสธ H_0 เมื่อค่า H จากตัวอย่างมากกว่าหรือเท่ากับค่า H จากตารางที่ระดับนัยสำคัญ α

เมื่อใช้การเปรียบเทียบของครัสคาลและวอลลิสแล้วพบว่าปฏิเสธ H_0 แสดงว่าทริทเมนต์อย่างน้อย 1 คู่ ที่มีค่ามัธยฐานต่างกัน โดยทั่วไปนักวิจัยต้องการจะทราบต่อไปว่าทริทเมนต์คู่ใดบ้างที่ต่างกัน เราสามารถทำการเปรียบเทียบทริทเมนต์เป็นคู่ๆ ได้ด้วยวิธีของการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยดังต่อไปนี้

ให้ $\bar{R}_i =$ ค่าเฉลี่ยของลำดับที่จากทริทเมนต์ที่ i

$\bar{R}_j =$ ค่าเฉลี่ยของลำดับที่จากทริทเมนต์ที่ j

ที่ระดับนัยสำคัญ α

ค่าวิกฤต คือ $Z \sqrt{\frac{n(n+1)}{12} \left[\frac{1}{n_i} + \frac{1}{n_j} \right]}$

เมื่อ n คือ ผลรวมของขนาดตัวอย่าง k กลุ่ม

$$= n_1 + n_2 + \dots + n_k$$

Z คือ คะแนนมาตรฐานที่มีพื้นที่ปลายทางด้านขวา

$$= \frac{\alpha}{k(k-1)}$$

หาค่า $|\bar{R}_i - \bar{R}_j|$ แล้วเทียบกับค่าวิกฤต

ถ้าค่า $|\bar{R}_i - \bar{R}_j|$ มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับค่าวิกฤต แสดงว่าค่ามัธยฐานคู่นี้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ α

การเปรียบเทียบเช่นนี้สามารถทำได้ทุกคู่ที่เป็นไปได้คือ ${}^k C_2$ คู่

3.7 พื้นที่ศึกษา

3.7.1 ชุมชนเกาะยาวน้อย

3.7.1.1 ประวัติความเป็นมา

ตำบลเกาะยาวน้อย ก่อนปี พ.ศ. 2446 ขึ้นตรงต่อ อำเภอเมืองพังงา ต่อมาในปี พ.ศ.2446 ทางราชการได้ยกฐานะบริเวณเกาะต่าง ๆ ขึ้นตรงกับ กิ่งอำเภอเกาะยาว และเป็นอำเภอเกาะยาวในปี พ.ศ. 2531 พลเมืองที่อยู่อาศัยอยู่บนเกาะยาวน้อยเล่าสืบมาว่าเป็นผู้ที่อพยพมาจากเมืองตรัง ซึ่งส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม 99% ปัจจุบัน ต.เกาะยาวน้อย แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน

เกาะยาวน้อยเป็นเกาะในอ่าวพังงา ประกอบด้วยหมู่เกาะอีก 44 เกาะล้อมรอบ ประชาชนประกอบอาชีพชาวประมงเป็นอาชีพหลัก ทั้งเพื่อการบริโภคและส่งออกเพื่อเป็นรายได้ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวธรรมชาติทั้งบนเกาะ และในทะเลมากมาย เช่น หมู่เกาะ แนวปะการัง แหล่งหญ้าทะเล และชายหาดสวยงาม มีการดำเนินวิถีชีวิตแบบพื้นบ้านดั้งเดิม เช่น การจับสัตว์น้ำด้วยเครื่องมือที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น

3.7.1.2 ข้อมูลด้านกายภาพ

1) ลักษณะทางภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลเกาะยาวน้อย มีลักษณะเป็นเกาะอยู่กลางทะเล อยู่บริเวณอ่าวพังงา อยู่ทางทิศใต้ของ จ.พังงา ประมาณ 43 กม. มีพื้นที่ประมาณ 46.4 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาทอดยาวตลอดแนวเหนือใต้ ทางตะวันออกมีที่ราบริมชายฝั่งทะเล ที่ราบตามหุบเขา ซึ่งประชาชนใช้ทำการเกษตร เช่น ทำสวนยาง สวนมะพร้าว สวนมะม่วงหิมพานต์ ชายฝั่งรอบเกาะเหมาะแก่การประกอบอาชีพประมงขนาดเล็ก ซึ่งทำรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ทั้งชายหาดที่สวยงามและอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดพังงาและจังหวัดกระบี่

2) อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอพังงา น่านน้ำ จ.กระบี่
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ทะเลอันดามัน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่เกาะ และน่านน้ำ จ.กระบี่
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	น่านน้ำ จ.ภูเก็ต

3) ภูมิอากาศ

อำเภอเกาะยาวน้อย มีลักษณะภูมิอากาศเย็นสบาย อุณหภูมิประมาณ 21-31 องศาเซลเซียส เพราะได้รับอิทธิพลจากลมทะเล มีฝนตกในปริมาณกลางตลอดปี มีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดผ่านช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนเมษายน และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่านช่วงเดือนพฤษภาคมถึงกันยายน ของทุกปีซึ่งในช่วงเปลี่ยนแปลงมรสุมนี้จะทำให้การคมนาคมติดต่อกับภายนอกเป็นไปด้วยความลำบาก

4) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- ป่าสงวนแห่งชาติ 13,550 ไร่
- ป่าชายเลน 1,300 ไร่
- ปะการัง 1,400 ไร่
- เกาะ 24 เกาะ
- พื้นที่หญ้าทะเล 1,360 ตารางกิโลเมตร

3.7.1.3 ประชากร เศรษฐกิจ และสังคม

1) จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล 3,252 คน และจำนวนหลังคาเรือน 854 หลังคาเรือน มีประชากรเขตเทศบาล 732 คน จำนวน 379 ครัวเรือน

2) จำนวนหมู่บ้านและรายชื่อหมู่บ้าน

เกาะยาวน้อยมีหมู่บ้าน ทั้งหมด 7 หมู่บ้านดังนี้

- 1.บ้านท่าค่าย (หมู่ที่ 1)
- 2.บ้านใหญ่ (หมู่ที่ 2)
- 3.บ้านน้ำจืด (หมู่ที่ 3)
- 4.บ้านท่าเขา (หมู่ที่ 4)
- 5.บ้านริมทะเล (หมู่ที่ 5)

6.บ้านแหลมยาง (หมู่ที่ 6)

7.บ้านอันเป้า (หมู่ที่ 7)

3) ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลัก ได้แก่ ประมง เกษตรกรรม อาชีพเสริม ได้แก่ ค้าขาย รับจ้าง เลี้ยงสัตว์ โดยมีกลุ่มอาชีพและสินค้า ดังนี้

การทำประมงพื้นบ้าน ทำอวนกุ้งและอวนปูเป็นอาชีพที่สำคัญของชาวเกาะยาว ที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการประกอบอาชีพ การวางอวนกุ้งนั้นเป็นอวนเคลื่อนที่โดยอาศัยกระแสน้ำพัดพาอวนไปปะทะกับตัวกุ้ง จึงนิยมวางอวนในขณะน้ำไหลเชี่ยว คือในช่วงระหว่าง 11 คำ ถึง 5 คำ ทั้งข้างขึ้นและข้างแรมในจันทร์คติ ซึ่งเรียกว่า “น้ำใหญ่” กุ้งที่ได้ก็จะมีกุ้งแชบ๊วย กุ้งชี้แฉ้หรือกุ้งโอดัก กุ้งกุลาดำหรือกุ้งลาย อาชีพวางอวนกุ้งนี้เป็นอาชีพที่สร้างรายได้ที่สำคัญให้แก่ชาวประมง ส่วนการทำอวนปู เป็นอวนที่วางกับที่มีกรงเรือไปกู้วนทุกวันวันละ 1 ครั้ง โดยไม่ใช้กระแสน้ำแต่อย่างใด

การเลี้ยงปลาในกระชัง การเลี้ยงปลาในกระชัง เป็นการเลี้ยงปลาที่ประหยัด เพราะไม่ต้องใช้พื้นที่ในการทำบ่อปลาต้นทุนในการเลี้ยง และลดปัญหาในการดูแลรักษาโดยมีชนิดของปลาที่เลี้ยง ดังนี้

- ปลาเก๋า นำลูกปลาเก๋าจากธรรมชาติ โดยใช้ไซดักและซื้อจากคนหาปลาเก๋า โดยขนาดตัวปลายาว 6-7 นิ้ว ราคา 35 บาท ตัวยาว 8-9 นิ้ว ราคา 50 บาท เลี้ยงประมาณ 1 ปี ปลาก็จะมีน้ำหนักตัวประมาณ 1.2 กก. โดยให้อาหารเป็นปลกสับ วันเว้นวัน

- ปลากระพง ซื้อลูกปลาจากแหล่งผลิตลูกปลาชาย ขนาดตัวปลายาว 4-6 นิ้ว ราคา 17 บาท ขนาด 8-9 นิ้ว ราคาตัวละ 30 บาท เลี้ยงนาน 6 เดือน จะได้น้ำหนักตัวละประมาณ 8 ชีด ถึง 1 กก. โดยต้องให้อาหารทุกวัน

- กุ้งมังกร มี 2 ชนิด คือ แบบที่มีสีสรรสวยงาม เรียกว่า กุ้งมังกร 7 สี ราคาจะแพง และกุ้งที่ไม่มีสี เรียกว่ากุ้งโคลน ราคาจะถูกกว่า ราคาลูกกุ้งขนาด 1 ซม. ตัวละ 200 บาท ตัวขนาดขนาดใหญ่กว่านี้ กุ้งเจ็ดสี ขาย กก.ละ 1,200 บาท กุ้งโคลน ราคา กก. ละ 300 บาท เลี้ยงประมาณปีเศษ กุ้งเจ็ดสีราคา กก.ละ 1,500 บาท กุ้งโคลนราคา กก.ละ 1,000 บาท

การทำผ้าบาติก การทำผ้าบาติกของเกาะยาวนั้น เป็นการรวมกลุ่มกันของกลุ่มแม่บ้าน เป็นอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว ปัจจุบันในตำบลเกาะยาวน้อยมีการทำผ้าบาติกอยู่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแม่บ้านท่าเขา หมู่ที่ 4 กับกลุ่มแม่บ้านริมทะเล ได้ผ่านการพัฒนาฝีมือจนทำให้ผ้าบาติกจากเกาะยาวได้รับความนิยมเป็นอย่างสูง เป็นสินค้าที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนเกาะยาวซื้อเป็นของที่ระลึก ทั้งเป็นผ้าเช็ดหน้า ผ้าตัดเสื้อ หรือนำไปใส่กรอบเป็นเครื่องประดับภายในบ้าน

สำหรับลายของผ้าบาติกจะเน้นรูปของธรรมชาติเป็นหลัก เช่น ท้องทะเล รูปสัตว์ต่างๆ ในปัจจุบันงานเขียนผ้าบาติกสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชาวเกาะยาวได้เป็นอย่างดี

การผลิตยางพารา ประชาชนใน อำเภอเกาะยาวประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์ประกอบอาชีพการทำสวนยาง ซึ่งเป็นรายได้หลักอีกอาชีพหนึ่งของชาวเกาะยาว ซึ่งผลผลิตจากยางพารานั้นมีหลายแบบ เช่น ต้นยางพารา ยางและยางแผ่น ส่งไปขายที่กระบี่และภูเก็ต

การปลูกยางพารา ในการปลูกยางพารานั้น ขั้นแรกก็เป็นการเตรียมพื้นที่สำหรับจะปลูกโดยการกำจัดวัชพืชให้หมด หลังจากนั้นก็ขุดหลุมสำหรับปลูก โดยขนาดของหลุมประมาณ 50X50x50 ซม. ระยะห่างแต่ละต้น 4 ม. ระยะห่างระหว่างแถว 6 ม. ใส่ปุ๋ยรองก้นหลุมแล้วกลบหลุม แล้วนำยางติดตามาปลูก โดยใช้เวลาในการปลูกประมาณ 7-8 ปี ก็สามารถกรีดยางได้

การทำยางแผ่น ชาวสวนยางจะกรีดยางทิ้งไว้ประมาณ 2-3 ชั่วโมงก็จะเก็บน้ำยางมารวมกัน กรองเอาเศษยางหรือใบไม้ออก ผสมน้ำยางกับน้ำในอัตราส่วนน้ำยาง 2 ส่วน น้ำ 1 ส่วน เทใส่กระบะสำหรับทำแผ่น ผสมกรดซัลฟูริกเจือจางลงไป กวนด้วยพายกวนยางเพื่อผสมให้เข้ากัน ทิ้งไว้สักครู่หนึ่งแล้วนำยางซึ่งแข็งเป็นแผ่นมารีดน้ำออกโดยใช้จักรรีดยาง รีดจนน้ำออกมากที่สุดแล้วนำแผ่นยางไปผึ่งลมจนแห้งสนิท แล้วจึงนำไปเก็บเพื่อรอจำหน่ายต่อไป

3.7.1.4 ระบบบริการพื้นฐาน

1) ด้านสังคมและการศึกษา

- ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน 1 แห่ง
- โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 โรงเรียน
- โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 1 โรงเรียน
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน/ห้องสมุดประชาชน 6 แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง

2) ด้านสาธารณสุข

- โรงพยาบาลของรัฐขนาด 10 เตียง 1 แห่ง แพทย์ 2 คน พยาบาล 22 คน
- สถานีอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้าน - แห่ง
- สถานพยาบาลเอกชน - แห่ง
- ร้านขายยาแผนปัจจุบัน - แห่ง

3) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- สถานีตำรวจ 1 แห่ง
- สถานีดับเพลิง - แห่ง

4) ด้านองค์กรทางศาสนา

- วัด/สำนักสงฆ์ 1 แห่ง
- มัสยิด 7 แห่ง

5) ระบบไฟฟ้า เป็นไฟฟ้าแรงสูง ขนาด 33,000 Volt จ่ายมาจากจังหวัดภูเก็ตผ่านสายส่งไฟฟ้าใต้น้ำ (Sub marine Cable) จ่ายมายังโรงแปลงไฟฟ้าบนเกาะ จ่ายให้กับบ้านเรือน ด้วยแรงดันมาตรฐาน 220 Volt จ่ายไฟฟ้าตลอด 24 ชั่วโมง (ให้บริการโดยการไฟฟ้าจังหวัดภูเก็ต) คริวเรือนบนเกาะยาวน้อยมีไฟฟ้าใช้ครบ 100 %

6) ระบบประปา บนเกาะยาวน้อยมีระบบประปา 2 แบบดังนี้

1. ประปาเทศบาลจ่ายน้ำให้เฉพาะในเขตเทศบาลตำบลเกาะยาวดูรับผิดชอบโดยเทศบาล
2. ประปาหมู่บ้าน เป็นประปาขนาดเล็กแรงดันน้ำต่ำ มีครอบคลุมทุกหมู่บ้านทั้ง 7 หมู่บ้าน (แต่จะมีปัญหาบ่อยถึงหน้าแล้ง จนถึงบัดนี้ยังไม่มีแผนระยะยาวที่จะแก้ไขปัญหาขาดน้ำหน้าแล้ง)

7) ระบบถนน เกาะยาวน้อยมีถนนเป็นแบบคอนกรีตทั้งเกาะ แต่ยังไม่ก่อสร้างในมาตรฐานที่ต่ำมาก และยังไม่ครอบคลุมทั่วถึงทั้งเกาะ จะมีเพียงแต่ถนนสายหลักเท่านั้น ระยะทางยาวรวมไม่ถึง 50 กิโลเมตรของโครงข่ายถนนคอนกรีตทั้งหมด

3.7.1.5 การท่องเที่ยว

เกาะยาวน้อยเป็นการท่องเที่ยวประเภทแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

หาดป่าทราย อยู่บริเวณหมู่ที่ 5 ตำบลเกาะยาวน้อย ห่างจากที่ว่าการอำเภอเกาะยาวน้อยประมาณ 5 กิโลเมตร เป็นหาดทรายที่สวยงาม มีต้นมะพร้าวมากมาย บริเวณหน้าหาด สามารถมองเห็นมองเห็นทัศนียภาพอันงดงามของหมู่เกาะปิเละได้อย่างชัดเจน สามารถเล่นน้ำ อาบแดด และ Camping ได้ มีที่พักแบบบังกะไลให้บริการด้วย

หาดสนงาม อยู่บริเวณหมู่ที่ 5 ตำบลเกาะยาวน้อย ห่างจากที่ว่าการอำเภอเกาะยาวน้อยประมาณ 6 กิโลเมตร บริเวณหน้าหาด สามารถมองเห็นมองเห็นทัศนียภาพอันงดงามของหมู่เกาะปิเละได้อย่างชัดเจน สามารถเล่นน้ำ อาบแดด และแคมป์ปิ้งได้

หาดท่าเขา เป็นชายหาดทรายที่มีพื้นที่กว้างใหญ่กว้างใหญ่ในอ่าวของบ้านท่าเขา ซึ่งมีทิวเขาอันสวยงามอยู่ด้านหลังของอ่าว สามารถเล่นน้ำได้ทั้งยามน้ำขึ้นและน้ำลง จะเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบบรรยากาศที่สงบ มีที่พักมากมายบริเวณใกล้ชายหาด

บ่อน้ำจืดในทะเล (บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์) เป็นบ่อน้ำตั้งอยู่บริเวณหาดบ้านอันเป่า อยู่ด้านทิศเหนือของเกาะยาวน้อย มีลักษณะเป็นบ่อน้ำตื้นๆ 4 บ่อ ในช่วงเวลาน้ำขึ้น น้ำทะเลจะท่วมบ่อ เมื่อเวลาน้ำลง บ่อน้ำก็จะไหลและน้ำในบ่อจะจืดสนิท สามารถดื่มได้ ชาวบ้านจะมีความเชื่อว่าจะสามารถรักษาโรคต่างๆ ได้ เช่น โรคปวดเมื่อย โรคอัมพาต เป็นต้น ทุกวันในตอนน้ำลงจะมีชาวบ้านจากที่ต่างๆ เดินทางมาตักน้ำในบ่อไปดื่มที่บ้านหรือเอาไปอาบเพื่อรักษาโรคต่างๆ มากมาย

ต้นโพธิ์ทะเลยักษ์ เป็นต้นไม้ขนาดใหญ่อยู่ที่อ่าวเคียน ด้านทิศเหนือของเกาะยาวน้อย ใกล้กับเกาะเหลากูดซึ่งมีปะการังน้ำลึกที่สวยงามที่สุดในอ่าวพังงา ต้นโพธิ์ทะเลยักษ์ต้นนี้วัดรอบโคนต้นประมาณ 32 เมตร ซึ่งในบริเวณนี้จะมีสภาพเป็นป่าฝนเมืองร้อนมากมายและขนาดใหญ่

หุบปะการัง เกาะยาวน้อยมีพื้นที่ที่สามารถชมความงดงามของปะการังโดยไม่ต้องดำน้ำลงไป เพราะในช่วงที่น้ำลงปะการังจะโผล่ขึ้นมาพอดีให้ชมกัน เช่น ปะการังเขากวาง ปะการังสมอง เป็นต้น จนมีสภาพเหมือนหุบปะการังเลยทีเดียว นับว่าเป็นความมหัศจรรย์ของธรรมชาติหนึ่ง ที่หาชมได้ยาก ใน 1 เดือนจะชมได้ประมาณ 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 4 วันเท่านั้นเอง

แผ่นดินผุดในทะเล ในอ่าวพังงาส่วนที่ใกล้กับเกาะยาวน้อย ยามน้ำขึ้นทุกหนทุกแห่งจะมีแต่เว้าของแผ่นดินสุดสวยตา แต่ในยามน้ำลง ก็จะมีแผ่นดินขนาดใหญ่ผุดขึ้นขึ้นมากกลางทะเล บางแห่งเป็นแผ่นดินผุดขึ้นมาจากเว้า น้ำ บางแห่งก็มีลักษณะเป็นแผ่นดินผืนยาวที่ยื่นออกมาจากเกาะกลางทะเล เหมือนกับถนนที่เทพเจ้าเนรมิตขึ้นมายาวหลายกิโลเมตร ซึ่งแผ่นดินผุดกลางทะเลนี้ จะมีหอย ปู และสัตว์น้ำมากมาย ชาวบ้านจะชวนกันนำเรือออกไปหาหอย หาปูกัน ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์อย่างหนึ่งของอ่าวพังงา

3.7.1.6 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเกาะยาวน้อย

1) ประวัติความเป็นมาของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

อำเภอเกาะยาวซึ่งอยู่กลางอ่าวพังงา ระหว่างภูเก็ต พังงา และกระบี่ ซึ่งเป็นเกาะที่มีลักษณะเป็น 2 เกาะ คือเกาะยาวน้อย และเกาะยาวใหญ่ อาชีพส่วนใหญ่ 85% ทำประมง และเกิดปัญหา การทำลายทรัพยากรจากกรจับปลาแบบทำลายล้างของเรือพานิช ในรูปแบบของอวนลาก อวนรุน ระเบิดปลา ใช้อาเบือปลา ส่งผลกระทบเรื่องสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และบริเวณ ใกล้เคียงยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น เกาะพีพี เขาพิงกัน เกาะปันหยี ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนไม่มีส่วน

ร่วมปี 2537 มีการรวมตัวของชาวประมงพื้นบ้านของอำเภอเกาะยาว และขยายเครือข่ายไปทั่วอำเภอพังงา เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรที่ถูกทำลายและได้ร่วมกับภาครัฐในการออกตรวจจับกุมผู้กระทำผิด พร้อมกับจัดค่ายเยาวชนเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร

ปี 2538 การท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาในเกาะยาว มีนักศึกษาจากต่างประเทศเป็นนักศึกษาแลกเปลี่ยนดูงาน โดยการนำของ มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอส.) ซึ่งปัจจุบันเป็นโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (REST) ประกอบ กับแหล่งท่องเที่ยวรอบเกาะยาว เช่น เกาะพีพี เขาพิงกัน เกาะปันหยี ปาตอง มีคนรู้จักมากขึ้น และเริ่มเสื่อมโทรมชุมชนในพื้นที่เกาะยาวน้อยจึงมีแนวคิดของกลุ่มคนที่ลุกขึ้นมารวมตัวกัน ในนามของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อทำกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วม และทำกิจกรรมงานอนุรักษ์ไปด้วย โดยเอาการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการดูแล และ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในรูปแบบของโฮมสเตย์ที่ให้นักท่องเที่ยวมาพัก และใช้ชีวิตกับครอบครัวที่มีการเรียนรู้วิถีชีวิตร่วมกัน

2) เป้าหมาย

- เพื่อเผยแพร่วิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน
- เพื่อเป็นทางเลือกของนักท่องเที่ยว
- เพื่อเผยแพร่ปัญหาของชาวประมง
- เพื่อหาเพื่อนต่างพื้นที่
- เพื่อเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์
- เพื่อเป็นรายได้เสริมของกลุ่ม

3) รางวัลที่เคยได้รับ

ปี 2545 ได้รับรางวัลพิทักษ์มรดกโลก World Legacy Award จากนิตยสาร เนชั่นเนลจีโอกราฟฟิก สหรัฐอเมริกา

ปี 2545 - 2547 ได้รับรางวัลดีเด่น จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประเภทองค์กรส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว

ปี 2548 - 2549 ได้ไปรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ปี 2550 - 2552 ได้ไปรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

จากปี 2538 จนถึงปัจจุบันได้ทำกิจกรรมโฮมสเตย์ตลอดมา โดยใช้ www.homestaykohyaonoi.com และ www.kohyao-cbt.com เพื่อใช้ในการติดต่อสำหรับผู้สนใจ โดยมี นายสำเริง ราเขต (บังหมี่) เป็นผู้ประสานงาน

4) กิจกรรมอนุรักษ์

โครงการขยายพันธุ์ปูไข่เฉลิมพระเกียรติ หรือธนาคารปู ไข่นอกกระดองสามารถขยายพันธุ์ได้ 500,000 ตัว/1 แม่พันธุ์ แม่ปูไข่ไข่ออกแล้ว ไข่จะฟักเป็นตัว หลังจากนั้น ลูกปูตัวเล็กๆไปอาศัยอยู่ในหญ้าทะเลเพราะหญ้าทะเลเป็นแหล่งอาหารและเป็นที่อยู่เพื่อหลบภัย อาศัยอยู่ในหญ้าทะเลเป็นเวลา 3 เดือน เมื่อลูกปูเหล่านั้นเติบโต ก็สามารถขยายพันธุ์ต่อไปได้ ดังนั้น การที่ทุกคนช่วยกันรักษาหญ้าทะเล และเอาแม่ปูที่มีไข่ นอกกระดองมาปล่อย หรือไม่กินไม่ซื้อปูที่มีไข่นอกกระดองจะทำให้สัตว์น้ำในทะเลมีกินมีใช้เป็นอาหารตลอดไปชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยาวน้อย ได้จัดทำโครงการขยายพันธุ์ปูไข่เฉลิมพระเกียรติ หรือธนาคารปู มาตั้งแต่ปี 2538 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 12 ปี สามารถขยายพันธุ์ปูมาได้ปีละ 10 ล้านตัว ทำให้ปูม้าในอำเภอเกาะยาวมีมากขึ้น และทางชุมชนได้ทำข้อตกลงในการจับปูว่าต้องใช้ขนาด 3 นิ้วขึ้นไป เพราะจะทำให้ปูที่ติดอวนมาได้มีขนาด 6-8 ตัว/1 กก.กองทุนโครงการขยายพันธุ์ปูไข่ ได้มาจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวทางชมรมฯ จะหักไว้เป็นกองทุนสิ่งแวดล้อม 100 บาท/คน และทางชมรมฯ ขอขอบคุณทุกคนที่มาเที่ยวเกาะยาวมา พักโฮมสเตย์เท่ากับได้ทำบุญ และได้ช่วยเหลือให้คนไทยมีอาหารทะเลกินอย่างยั่งยืน

ทำแนวเขตหญ้าทะเล ทางชมรมฯ ได้ทำแนวเขต หญ้าทะเล เพื่อต้องการฟื้นฟูหญ้าทะเลกลับคืนมา ปัจจุบันเกาะยาวมีหญ้าทะเลถึง 9 สายพันธุ์ จาก 12 สายพันธุ์ที่พบในประเทศไทยในสวนป่าชายเลนได้ร่วมกับ โรงเรียนเกาะยาววิทยาจัดทำโครงการปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติฯ เนื้อที่ 50 ไร่ ปัจจุบันได้ปลูกไป50000 ต้นแล้ว

หมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP (OTOP Village champion) พื้นที่หมู่ที่ 5 ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา ประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน คือ บ้านริมทะเล บ้านแหลมไทร และบ้านป่าทราย ประชาชนนอกจากจะประกอบอาชีพประมง สอนยางเป็นอาชีพหลักแล้ว ยังมีการรวมกลุ่มกันสร้างงานเพื่อหารายได้เสริมให้กับครอบครัว และเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 ก็ได้ประสบพินิติภัยคลื่นยักษ์สึนามิ ได้รับความสูญเสียด้านการประกอบอาชีพทั้งทางตรงและทางอ้อม ยิ่งเป็นแรงจูงใจในการพยายามรวมกลุ่มกันเพื่อที่จะสร้างงานและรายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัว ซึ่งในปัจจุบัน มีกลุ่มอาชีพประมาณ 9 กลุ่ม คือ

- กลุ่มเกาะยาว Homestay
- กลุ่มกระชังชุมชนเกาะยาว
- กลุ่มผลิตผ้าบาติก
- กลุ่มแปรรูปผ้าบาติก
- กลุ่มเครื่องแกงตำมือ

- กลุ่มแปรรูปคราบกุ้งมังกร
- กลุ่มถักหมวก
- กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์
- กลุ่มผลิตช่างซ่อมมือ

ซึ่งแต่ละกลุ่มมีการจัดตั้งเป็นองค์กร มีการรวมหุ้น มีการบริหารจัดการในรูปองค์กร สามารถผลิตสินค้าทั้งเพื่อจำหน่ายในชุมชนและนอกชุมชน สร้างรายได้ให้แก่สมาชิกสามารถนำไปบรรเทาความเดือดร้อนของครอบครัวได้ ซึ่งในการรวมกลุ่มกันทำงานนี้ ได้มีการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายร่วมมือกันในการทำงาน ซึ่งมีกลุ่มหลัก 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยว คือ กลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์ และเครือข่ายกลุ่มอาชีพคือ กลุ่มพัฒนาองค์กรสตรีเกาะยาว

3.7.2 ตลาดน้ำอัมพวาอัมพวา อำเภออัมพวา

3.7.2.1 ประวัติศาสตร์ความเป็นมาอำเภออัมพวา

ด้วยเหตุที่อำเภออัมพวาเป็นสถานที่สำคัญ และเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์อยู่มาก สมัยก่อนเรียกกันว่า "แขวงบางช้าง" เป็นชุมชนเล็ก ๆ ที่มีความเจริญทั้งในด้านการเกษตร และการพาณิชย์ มีหลักฐานเชื่อได้ว่า ในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองนั้น แขวงบางช้างมีตลาดค้าขายเรียกว่า "ตลาดบางช้าง" นายตลาดเป็นหญิงชื่อน้อย มีบรรดาศักดิ์เป็นท้าวแก้วผลึก นายตลาดผู้น้อยอยู่ในตระกูลเศรษฐีบางช้างซึ่งต่อมาเป็นราชินิกุล "ณ บางช้าง"

เมื่อ พ.ศ. 2303 ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย รัชสมัยพระเจ้าเอกทัศน์ โปรดเกล้าฯ ให้นายทองด้วง (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก) เป็นหลวงยกกระบัตร เมืองราชบุรี ซึ่งเป็นเมืองจัตวาขึ้นตรงต่อกรุงศรีอยุธยา ต่อมาหลวงยกกระบัตรได้แต่งงานกับคุณนาคบุตรเศรษฐีบางช้าง และได้ย้ายบ้านไปอยู่หลังวัดจุฬามณีต่อมาเมื่อไฟไหม้บ้านจึงได้ย้ายไปอยู่ที่หลังวัดอัมพวันเจติยาราม อีก 3 ปี

เมื่อ พ.ศ. 2310 พม่าตีกรุงศรีอยุธยาแตก หลวงยกกระบัตรจึงตัดสินใจอพยพครอบครัวเข้าไปอยู่ในป่าลึก ในระหว่างนี้ ท่านแก้ว (สมเด็จพระกรมพระศรีสตุธารักษ์) พี่สาวของหลวงยกกระบัตร ได้คลอดบุตรหญิงคนหนึ่งตั้งชื่อว่า "บุญรอด" (ต่อมาได้เป็นสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี ในรัชกาลที่ 2) ครั้งเมื่อพระยาวชิรปราการได้รวบรวมกำลังขับไล่พม่าออกไปหมดแล้ว ได้สถาปนาขึ้นเป็นพระเจ้าตากสิน หลวงยกกระบัตรจึงได้อพยพครอบครัวกลับภูมิลำเนาเดิมในชวนี้เอง คุณนาคก็ได้คลอดบุตรคนที่ 4 เป็นชาย ชื่อฉิม (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย) หลังจากนั้น หลวงยกกระบัตร ก็ได้กลับเข้ารับราชการอยู่กับพระเจ้าตากสิน ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระราชวรินทร์เจ้ากรมพระตำรวจ

นอกขวา จนกระทั่งเป็นสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก และปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ดันราชวงศ์จักรี คุณนาค ภรรยา ก็ได้รับสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี มารดาคุณนาค ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระรูปศิริโสภาคมหานาคารีแต่เนื่องจากสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินีทรงเป็นคนพื้นบ้านบางช้างมาก่อน จึงมีพระประยูรญาติที่สนิท ประกอบอาชีพทำสวนต่าง ๆ อยู่ที่บางช้างนี้มาก เมื่อได้รับสถาปนาเป็น สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินีจึงนับเป็นราชินิกุล บางช้าง พระประยูรญาติจึงเกี่ยวดองเป็นวงศ์บางช้างด้วย และสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินีเสด็จเยี่ยมพระประยูรญาติเสมอ จึงมีคำเรียกว่า "สวนนอก" คือ สวนบ้านนอก ที่เป็นของวงศ์ราชินิกุลบางช้าง ส่วนบางกอก ซึ่งเป็นส่วนของเจ้านายในราชวงศ์ก็เรียกว่า "สวนใน" มีคำกล่าวที่ว่า "บางช้างสวนนอก บางกอกสวนใน" จนถึงสมัยรัชกาลที่ 4 จึงยกเลิกไป

ในปี พ.ศ. 2481 ได้รวมท้องที่ตำบลอัมพวาและตำบลบางกะพ้อมเข้าด้วยกันเป็นตำบลอัมพวาและทางราชการได้พิจารณาเห็นว่าตำบลอัมพวามีจำนวนพลเมือง ความเจริญ และรายได้พอสมควรที่จะจัดตั้งเป็นเทศบาลได้ เพื่อเป็นการส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองและพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นการฝึกหัดและปลูกฝังการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน จึงได้ ตราพระราชกฤษฎีกายกฐานะตำบลอัมพวา ขึ้นเป็นเทศบาลตำบลอัมพวา เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2483

ดวงตราประจำเทศบาล เป็นรูปวงกลมมีช้างเผือกอยู่ในปามะม่วง เทศบาลตำบลอัมพวา จึงหมายถึงตำบลในท้องที่ที่มีมะม่วงมากหรือตั้งอยู่ในดงมะม่วง

3.7.2.2 ข้อมูลด้านกายภาพ

1) ภูมิประเทศ

อำเภออัมพวามีพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำแม่กลองไหลผ่านพื้นที่ทางด้านทิศตะวันตก มีลำคลองหลายสายซึ่งแยกจากแม่น้ำแม่กลองและไหลผ่านพื้นที่ชุมชน ได้แก่ คลองอัมพวา คลองวัดนางวัง คลองวัดบางกะพ้อม คลองบางจาก คลองดาวดึงษ์ คลองลัดดาโชติ จากการที่มีโครงข่ายคลองคลองอยู่ทั่วไปภายในพื้นที่ชุมชนส่งผลให้เกิดความสะดวกสบายทางด้านการคมนาคมทางน้ำ และการประกอบอาชีพโดยเฉพาะทางด้านการเกษตรกรรม เป็นอย่างมาก ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลหนุน น้ำไหลขึ้นลงตลอดปี พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสวนผลไม้ ได้แก่ สวนลิ้นจี่ สวนส้มโอ สวนมะพร้าว สวนมะม่วง ฯลฯ และจากลักษณะสภาพทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่อัมพวา ที่ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลหนุน ทำให้มีน้ำไหลขึ้นลงตลอดทั้งปี ส่งผลให้ชุมชนอัมพวาชื่อว่าเป็นเมือง 3 น้ำ คือ มีทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม

2) อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลบางช้าง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
 ทิศใต้ ติดกับ แม่น้ำแม่กลอง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
 ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลบ้านปรก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
 ทิศตะวันตก ติดกับ แม่น้ำแม่กลอง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

3) ภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไป จะมีฝนตกชุกประมาณเดือน พฤษภาคม-ตุลาคม เนื่องจากได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ เนื่องจากอยู่ไม่ไกลทะเลมากนัก จึงทำให้อากาศไม่หนาวจัดมากนัก

4) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อัมพวามีระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สืบเนื่องมาจากสภาพที่ตั้งของพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มใกล้ปากแม่น้ำที่ไหลลงสู่อ่าวไทย ทำให้มีการตกตะกอนของแร่ธาตุต่างๆ ชุมชนอัมพวามีคลองสาขาย่อยของแม่น้ำแม่กลองไหลผ่านหลายสาย ได้แก่ คลองอัมพวา คลองดาวดึงษ์ คลองบางจาก คลองผีหลอก และคลองเล็กที่แยกย่อยจากคลองที่กล่าวมาข้างต้น สร้างความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดินในพื้นที่ ประชากรในชุมชนจึงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยพื้นที่สวนผลไม้ส่วนใหญ่อยู่ถัดจากเรือนแถวริมคลองอัมพวาเข้าไปด้านใน

นอกจากความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติแล้ว อัมพวายังได้ชื่อว่าเป็น “เมืองสามน้ำ” กล่าวคือ เป็นเมืองที่มีทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม เมื่อน้ำทะเลขึ้นจะดันน้ำจืดในแม่น้ำแม่กลองและคลองต่างๆกลับขึ้นไป เมื่อน้ำทะเลหนุนขึ้นมาแทนที่น้ำจืดจะเปลี่ยนเป็นน้ำกร่อย หรือภาษาชาวบ้านเรียกว่า น้ำลึกลับ ลึกเค็ม ปริมาณน้ำ ขึ้น-ลง ในแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับวันข้างขึ้นข้างแรม โดยปริมาณน้ำขึ้น-น้ำลงต่ำกว่า โดยจะอยู่ในช่วงขึ้นหรือแรม 6-11 ค่ำ

การเป็นเมืองสามน้ำของชุมชนอัมพวาส่งผลให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการสร้าง ความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศทำให้เกิดมีพรรณไม้ยืนต้นและเป็นพุ่มต่างๆ มากมาย เช่น ลำพู จากแสมดำ แสมขาว เหงือกปลาหมอ เป็นต้น มีสัตว์น้ำ ที่สำคัญได้แก่ ปลากระบอก ปลากระพง ปลาตะเพียน ปลาดิน กุ้งแม่น้ำหรือกุ้งก้ามกราม ปูที่พบมากได้แก่ปูแสม ปูก้ามดาบ และหอยต่างๆ มีนกอพยพ และนกประจำถิ่นมากกว่า 100 ชนิด เช่น นกยางควาย นกยางรอก เหยี่ยวแดง นกเอี้ยง เป็นต้น และมีสัตว์เลื้อยคลาน เช่น กิ้งก่า และตัวเงินตัวทอง นอกจากนี้ยังมีแมลงนานาชนิดอีกเป็นจำนวนมาก

การที่อัมพวามีระบบนิเวศที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของต้นลำพูแล้ว มักให้พบเห็นต้นลำพูได้ทั่วไปบริเวณริมแม่น้ำบริเวณนี้เองที่เป็นที่อยู่ของหึ่งห้อยนับล้านตัว หึ่งห้อยนั้นกินใบอ่อนของต้นลำพูเป็นอาหาร และอาศัยโพรงดินใต้ต้นลำพูเป็นที่วางไข่ การที่หึ่งห้อยต้องใช้เรือล่องไปตามแม่น้ำแม่กลองตอนกลางคืน อีกบริเวณหนึ่งที่พบหึ่งห้อยได้มากคือ คลองผีหลอก ซึ่งเชื่อมต่อกับคลองอัมพวาและแม่น้ำแม่กลอง

3.7.2.3 ประชากร เศรษฐกิจและสังคม

1) จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรทั้งสิ้น 6,369 คน เป็นชาย 3,012 คน เป็นหญิง 3,357 คน

2) ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลักของชาวอัมพวา ได้แก่ ทำสวน ทำไร่ โดยมีกลุ่มอาชีพและสินค้า ดังนี้

เกษตรกรรม จากสภาพภูมิศาสตร์ที่ก่อให้เกิดลักษณะทางธรณีวิทยาที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดิน และน้ำ อันเหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้นการประกอบอาชีพของคนในชุมชนส่วนใหญ่จึงนิยมทำสวนมะพร้าว สวนลิ้นจี่ และสวนส้มโอกันเป็นอย่างมาก

การทำสวนมะพร้าว ชุมชนอัมพวาประกอบไปด้วย สวนมะพร้าวที่มีอยู่กระจายกระจายทั่วไปโดยรอบพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่นิยมปลูกสลับไปกับผลไม้ชนิดอื่นๆ ผลผลิตที่ไถ่จากการทำสวนมะพร้าวส่วนใหญ่เป็นไปในรูปแบบของการบริโภคและการค้าขาย นอกจากนี้การนำผลผลิตจากมะพร้าวมาแปรรูปเป็นน้ำตาลมะพร้าว ที่มีความแตกต่างกับน้ำตาลโตนดที่มีความหวานมันและเข้มข้นกว่าและยังสามารถแสดงถึงชีวิตของชุมชนอัมพวาได้อย่างดี

การทำสวนลิ้นจี่ ลิ้นจี่เป็นผลไม้ที่มีชื่อเสียงของอัมพวาอีกชนิดหนึ่งที่ชาวสวนส่วนใหญ่นิยมปลูก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพันธุ์ค่อมลำเจียก ที่มีลักษณะเปลือกบางเนื้อมีความแห้งและรสชาติที่หวานมากกว่าเมื่อเทียบกับพันธุ์จักรพรรดิที่ปลูกอยู่แถบเหนือของประเทศไทย การปลูกลิ้นจี่ต้องอาศัยสภาพภูมิอากาศที่ค่อนข้างหนาวเย็น ดังนั้นในปีไหนที่อากาศร้อนจัดจะส่งผลให้ลิ้นจี่ไม่ติดลูก ส่วนใหญ่ในปีที่มีอากาศหนาวจัดจะส่งผลให้ลิ้นจี่ออกผลใหญ่มีรสชาติหวานอร่อย แต่หากมีฝนตกมากระหว่างที่มีผลผลิตจะทำให้สูญเสียผลผลิตเป็นสวนมาก เนื่องจากผลลิ้นจี่จะอมน้ำและผลแตกเพราะฉะนั้นการเก็บลิ้นจี่จึงพยายามที่จะทำให้เสร็จภายในเดือนเมษายน

การทำสวนส้มโอ ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่เป็นส้มโอที่มีรสชาติอร่อยและออกผลผลิตตลอดทั้งปีโดยเฉพาะในฤดูร้อน นิยมปลูกกันมากในอำเภออัมพวาและอำเภอบางคนที

ศิลปหัตถกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากอาชีพการเกษตรกรรมและการค้าขายที่เป็นอาชีพหลักของคนในชุมชนอัมพวาแล้ว ภายในชุมชนยังมีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตงานศิลปหัตถกรรมที่ได้จากการประดิษฐ์คิดค้น หรือแปรรูปจากสิ่งของที่มีอยู่ภายในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าต่อชุมชน ได้แก่ เครื่องเบญจรงค์ เนื่องจากอัมพวาเป็นดินแดนบ้านเกิดของ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งในรัชสมัยของพระองค์นั้นศิลปะไทยด้านต่างๆ เจริญรุ่งเรืองมากโดยสมเด็จพระศรีสุริเยนทรามาตย์พระราชินี ทรงกำกับห้องเครื่องฝ่ายในได้ทรงสั่งเครื่องขามเบญจรงค์และเครื่องถ้วยลายทอง ลายเทพพนมและลายประดิษฐ์ใหม่ เช่น ลายดอกกุหลาบ ลายดอก เบญจมาศ ดอกพุดตาล ลายนก และลายดอกไม้ เข้ามาใช้ในราชสำนัก และมีการใช้เรื่อยมาจวบจนรัชกาลที่ 5 โดยเป็นเครื่องใช้สำหรับราชสำนักเท่านั้น ไม่ใช่สำหรับสามัญชนทั่วไป แต่ในปัจจุบันสามัญชนทั่วไปสามารถซื้อเครื่องเบญจรงค์มาใช้สอยหรือเก็บไว้แสดงเป็นของสะสมส่วนตัวได้ ทั้งนี้ในปัจจุบันมีการรื้อฟื้น และพัฒนาการเขียนลวดลายเบญจรงค์ขึ้นมาอีกครั้ง ซึ่งมีการเขียนลายเบญจรงค์ที่เป็นลายโบราณและลายประยุกต์ ที่คิดค้นขึ้นมาใหม่

การพาณิชย์กรรม นอกจากอาชีพการเกษตร ที่คนไทยส่วนใหญ่นิยมทำกันแล้ว ยังมีอีกหลากหลายอาชีพในพื้นที่ชุมชน ที่มีเอกลักษณ์และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนอัมพวา โดยเฉพาะการค้าขายบริเวณคลองอัมพวา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของตลาดน้ำที่รุ่งเรืองมาในยุครัตนโกสินทร์ ในปัจจุบันอาคารบ้านเรือนหลายหลัง ถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งาน เพื่อให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจ โดยบางหลังมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอาคารจากเดิมที่เคยเป็นบ้านพักอาศัย หรือร้านค้าให้กลายมาเป็นบ้านพักโฮมสเตย์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ในขณะที่ร้านค้าเก่าแก่ทั้งหลาย ยังคงเปิดให้บริการอยู่

3.7.2.4 การท่องเที่ยว

1) ตลาดน้ำอัมพวา

ตั้งอยู่บริเวณปากคลองอัมพวาซึ่งไหลมาพบกับแม่น้ำแม่กลอง เช่นเดียวกับตลาดน้ำทั่วไปในภาคกลางที่มักอยู่บริเวณที่ลำน้ำสำคัญ 2 สายอันเป็นเส้นทางสัญจรเชื่อมโยงชุมชนต่าง ๆ คล้ายถนนสายหลักในปัจจุบัน ไหลมาสบกัน เอื้อให้ชาวบ้านพายเรือออกจากเรือสวนไร่นามาแลกเปลี่ยนซื้อขายกันได้สะดวก

คนรุ่นคุณลุงคุณป้ายังทันได้เห็นตลาดน้ำอัมพวาอยู่ครู่โรจน์ ร้านค้าในตลาดที่เป็นเรือนแถวไม้บนฝั่งอย่างที่เราเห็นทุกวันนี้ ส่วนใหญ่เป็นของคนจีนผู้มีอาชีพค้าขาย ส่วนคนไทยมักจะเป็นชาวสวนซึ่งนำผลหมากรากไม้จากสวนลงเรือมาขายแลกเปลี่ยนกัน เมื่อถนนตัดเข้ามาถึง จากเรือก็เปลี่ยนมาใช้รถยนต์ ตลาดน้ำจึงเริ่มซบเซาลงจนหมดสภาพความเป็นตลาด คนรุ่นใหม่ต่างหลั่งไหลไปทำงานในเมืองใหญ่ บ้านเมืองเปลี่ยนจาก "หน้าเป็นหลัง" คือหน้าบ้านหน้าวัดที่เดิมหันออกสู่น้ำลำคลองก็กลายเป็นด้านหลัง ศูนย์กลางความเจริญย้ายจากริมแม่น้ำไปอยู่ริมถนน กระทั่งราวปี พ.ศ. 2544 ด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งคนในท้องถิ่น นักวิชาการ และนักการเมืองท้องถิ่น โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนจึงเกิดขึ้น จนช่วงกลางปี 2547 จึงเริ่มดำเนินการตามแผนที่วางไว้ที่สุดโครงการก็สัมฤทธิ์ผลตลาดน้ำอัมพวากลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวโดดเด่นของสมุทรสงครามดังเช่นในวันนี้ พื้นที่ความรุ่งเรืองเช่นในอดีตขึ้นมาอีกครั้งตามโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยมุ่งเน้นการอนุรักษ์รูปแบบของชุมชนที่มีอาคารเรือนแถวไม้ชั้นเดียวหลังคามุงกระเบื้องสองฟากฝั่งคลองอัมพวาอันเป็นเอกลักษณ์

อาคารไม้เหล่านี้เป็นเครื่องบอกเล่าถึงความเป็นมาของชุมชนการค้าริมสายน้ำได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ความเป็นอยู่ของชุมชนริมน้ำ ที่นับวันจะหาชมได้ยากแล้ว แต่การฟื้นฟูชีวิตชุมชนนี้อาจทำได้ด้วยการตกแต่งอาคารบ้านเรือนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เพราะชาวบ้านต่างเห็นพ้องต้องกันที่จะฟื้นฟูชีวิตตลาดน้ำอัมพวาขึ้นมาใหม่ เพื่อสร้างความคึกคักตามวิถีชุมชนดั้งเดิม และยังเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านชาวสวนรอบข้างได้นำผลิตผลทางการเกษตรออกมาจำหน่ายโดยตรงกับนักท่องเที่ยว นั่นจึงทำให้ตลาดน้ำอัมพวาที่ได้หยุดติดตลาดและเลิกราไปเมื่อหลายสิบปีก่อนได้เกิดขึ้นมาอีกครั้ง โดยเปิดเป็นตลาดนัดยามเย็นเพื่อหลบหลีกเลี่ยงไม่ให้เป็นกับตลาดน้ำคลองดำเนินสะดวกและเปิดเพียงเย็นวันวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ เท่านั้น โดยเริ่มจากเวลาแดดร่มลมตกราว 16.00 น. เรื่อยไปจนถึง 21.00 น. ตลาดน้ำโดยทั่วไปนั้นจะมีเฉพาะตอนกลางวัน แต่สำหรับที่นี่นั้นจะจัดขึ้นในช่วงเวลาเย็นไปจนค่ำ ซึ่งนับเป็นตลาดน้ำแห่งแรกของประเทศไทยที่จัดขึ้นในลักษณะนี้

2) กิจกรรมท่องเที่ยว

ชมตลาดน้ำ และเดินเที่ยว นักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาสัมผัสกับวิถีชีวิตริมคลองสายนี้ได้ได้สบตาตรววยพระภิกษุที่พายเรือมาทุกรุ่งเช้า ได้เล่นน้ำในคลองใสบ้านอย่างสนุกสนาน แต่ทุกวันจะมีเรือชาวบ้านมากมายหลายสิบลำพายขนผลิตผลเตรียมจัดลงเรือเพื่อพายมารวมกันที่ตลาดน้ำยามเย็น เช่น ผักสดๆ ผลไม้ที่มีทั้งกล้วย ฝรั่ง ชมพู และผลไม้ที่โดดเด่นขึ้นชื่อของอัมพวาในช่วงนี้เห็นจะไม่มีอะไรเด่นเกิน "ลิ้นจี่อัมพวา" และ "ปลาทุแม่กลอง" ของดีขึ้นชื่อประจำถิ่น ขนมอร่อยอย่างหนึ่งที่อยากชวนให้ลิ้มลอง นั่นก็คือ ขนมเทียนสลัดงา ขนมห่อใบตองรูปร่างคล้ายขนมเทียนแต่ขนาดเล็กกว่า ตัวขนม

ทำจากแป้งข้าวเหนียว ใสข้างในเป็นมะพร้าวคั่วปั้นก้อนเล็ก ๆ คลุกงาดำ ชิมของอร่อยอื่นก็อย่าลืมชิมขนมนี้ เพราะปัจจุบันเป็นของที่หากินได้ยาก

เดินเที่ยวชมตามเส้นทางเดินเท้าเลียบริมคลองที่นำเดินนำดู แวะเวียนตามร้านรวงเที่ยวชมบริเวณตลอดน้ำแถวปากคลองอัมพวา ซึ่งร้านค้าหลายหลังถูกปรับแต่งให้มีบรรยากาศเก่าๆแต่สวยงามเป็นระเบียบ จัดทำเป็นร้านกาแฟโบราณ ร้านขายโปสการ์ดสวยๆ ร้านขนม ร้านเครื่องดื่มเย็นๆ ร้านขายของที่ระลึก หรือแม้กระทั่งร้านขายยาแผนโบราณ นอกจากนี้ยังมีบริเวณบ้าน "พิพิธภัณฑ์วันก่อน" ซึ่งเป็นสถานที่เก็บรวบรวมข้าวของเครื่องใช้ของชาวอัมพวา และจัดแสดงไว้อย่างน่าสนใจ

ล่องเรือชมหิ่งห้อย กิจกรรมนี้เที่ยวได้ตลอดทั้งปี แต่ช่วงที่ดีที่สุดคือปลายฝนต้นหนาว จะมีหิ่งห้อยจำนวนมากกว่าช่วงเวลาอื่น ยิ่งถ้าเป็นคืนข้างแรม หากหลังค่อนข้างมืดมิดจะช่วยขับแสงวิบวับของหิ่งห้อยให้ยิ่งงามแพรวพราว ถ้าสะดวกไปเที่ยวช่วงหัวค่ำนั้นเหมาะที่สุด จะได้เห็นเสียงการรบกวนเวลาพักผ่อนของชาวสวนในละแวกที่เรือแล่นผ่าน เพราะชาวสวนเขาเข้านอนกันแต่หัวค่ำ โดยเรือจะล่องไปตามคลองอัมพวา แล้วล่องไปจนออกแม่น้ำแม่กลอง นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อล่องเรือได้บริเวณตลาดน้ำอัมพวา โดยมีท่าเรือให้บริการอยู่หลายแห่ง เรือเที่ยวแรกจะออกจากตลาดน้ำเวลาประมาณหกโมงครึ่ง เพราะเป็นช่วงเวลาพลบค่ำพอดี ระหว่างทางคุณจะได้พบกับบ้านเรือนของชาวอัมพวาที่ตั้งเรียงรายอยู่สองฝั่งคลอง เมื่อเรือล่องออกไปได้สักพัก ก็จะได้เห็นแสงระยิบระยับของตัวหิ่งห้อยที่เกาะอยู่ตามป่าโกงกาง แสงของมันมีสีเขียวเหลือง ตัวที่บินว่อนตามพุ่มไม้เป็นหิ่งห้อยตัวผู้ ส่วนตัวเมียชอบเกาะนิ่งตามกิ่งไม้ใบไม้ เวลาที่มันออกมาบินคือยามโพล้เพล้แล้วพระอาทิตย์ตกดินเล็กน้อย หรือในคืนข้างแรม จะเห็นว่ามันกะพริบแสงเหมือนไฟต้นคริสต์มาส เพราะฉะนั้นเวลาที่ดีที่สุดในการดูหิ่งห้อยคือ ยามโพล้เพล้หลังพระอาทิตย์ตกเล็กน้อย และถ้าเป็นคืนข้างแรม แสงหิ่งห้อยจะสวยที่สุด

3.7.3 ชุมชนบ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา

3.7.3.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

การตั้งชุมชนบ้านปราสาทในอดีตเริ่มขึ้นเมื่อประมาณ 3,000 ปีที่แล้ว โดยสันนิษฐานว่ากลุ่มคนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บริเวณบ้านปราสาทนี้อพยพมาจากบริเวณแอ่งสกลนคร (อีสานเหนือ) ซึ่งแอ่งสกลนครเป็นแหล่งที่ตั้งของชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ในระยะแรกของภาคอีสาน มีอายุราว 5,600-3,000 ปี สาเหตุที่อพยพมาก็เพราะพื้นที่ในแอ่งสกลนครเริ่มมีผู้คนอาศัยอยู่หนาแน่นมากขึ้น ทำให้คนกลุ่มนี้ต้องอพยพมาทางตอนล่างซึ่งเรียกว่าแอ่งโคราช (อีสานล่าง) เพื่อขยายและหาที่ทำกินใหม่ และจากการศึกษาทางโบราณคดี สันนิษฐานว่า ชาวบ้านปราสาทในอดีตเลือกตั้งถิ่นฐานบริเวณนี้ เพราะเห็นว่าพื้นที่ดินนี้มี ความอุดมสมบูรณ์และอยู่ใกล้แหล่งน้ำ (ถ้าหาปราสาทในปัจจุบัน) จึงเหมาะที่จะอยู่อาศัยและทำการ

เพาะปลูกเพื่อเลี้ยงชีพ แต่จากการสำรวจและศึกษาทางโบราณคดี พบว่า พื้นที่บ้านปราสาทในอดีตต้องประสบกับปัญหาน้ำท่วมในหน้าน้ำหลาก และประสบกับปัญหาน้ำน้อยในหน้าแล้ง ชาวบ้านจึงแก้ปัญหาพร้อมกันขุดคูน้ำเชื่อมต่อกับลำธารปราสาท คูน้ำโบราณแห่งนี้อยู่ทางตอนใต้ของชุมชน ปัจจุบันได้กลายสภาพเป็นที่นาของชาวบ้านไปแล้ว (กรมศิลปากร กองโบราณคดี, 2534)

แต่เดิมชุมชนบ้านปราสาทนั้นมีชื่อใดไม่มีใครยืนยันได้ แต่จากตำนานที่เล่าว่าในอดีตกาลมีการก่อสร้างปราสาทหินแข่งกัน 3 แห่ง คือ ปราสาทหินพิมาย ปราสาทหินพนมวัน และปราสาทหินที่บ้านปราสาทแห่งนี้ (ปัจจุบันทั้ง 3 ปราสาทอยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา) โดยตกลงกันว่าที่ใดสร้างปราสาทเสร็จก่อนให้ส่งสัญญาณโดยการปล่อยโคมขึ้นฟ้า แต่ปรากฏว่าที่ปราสาทหินพิมายได้ปล่อยโคมก่อนทั้งที่ยังสร้างปราสาทไม่เสร็จ สร้างความไม่พอใจให้แก่บ้านปราสาทอย่างมากจึงได้รื้อและยกปราสาททิ้งหลังทิ้งลงน้ำจนปัจจุบันไม่ปรากฏเป็นโบราณสถานให้เห็น จากเหตุการณ์ดังกล่าวผู้คนในสมัยนั้นจึงพากันเรียกชุมชนแห่งนี้ว่า ชุมชนบ้านปราสาท และเรียกลำน้ำที่ทิ้งปราสาทลงไปว่า ลำธารปราสาทมาจนถึงปัจจุบัน (กรมศิลปากร กองโบราณคดี, 2534) และลำธารปราสาทนี้เชื่อว่าเป็นแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ไหลผ่านแบ่งเขตแดนบ้านปราสาทเหนือและใต้ เป็น 1 ในแม่น้ำ 9 สายที่นำไปใช้ในพิธีกรรมในราชสำนัก แม่น้ำสายนี้จะไหลไปรวมกับแม่น้ำมูล ชาวบ้านได้อาศัยจับปลาจากแม่น้ำมาเป็นอาหาร (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2548)

การศึกษาทางโบราณคดีระบุได้ว่า ชุมชนบ้านปราสาทแห่งนี้มีผู้คนอยู่อาศัยอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เมื่อ 3,000 ปีที่แล้วจนถึงช่วงพุทธศตวรรษที่ 16 (พ.ศ. 1600) จากนั้นหลักฐานการอยู่อาศัยได้หายไป จนปรากฏว่ามีการตั้งชุมชนขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งในสมัยรัชกาลที่ 3 (พ.ศ. 2367) และมีการอยู่อาศัยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่าชาวบ้านปราสาทในปัจจุบันเป็นชาวบ้านคนละกลุ่มกับชาวบ้านปราสาทในอดีต (กรมศิลปากร กองโบราณคดี, 2534)

3.7.3.2 ข้อมูลด้านกายภาพ

1) ภูมิประเทศ

แต่เดิมแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาทตั้งอยู่ในเขตพื้นที่หมู่บ้านปราสาทหมู 7 หรือเรียกว่าหมู่บ้านปราสาทใต้ แต่ด้วยเหตุผลด้านการของบประมาณเพิ่มเติมเพื่อนำมาพัฒนาหมู่บ้าน ในวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 จึงได้ดำเนินการขอแยกเป็น 2 หมู่บ้าน โดยใช้ถนนสายหลักในหมู่บ้านเป็นเส้นแบ่งเขตจึงทำให้แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาทในปัจจุบันตั้งอยู่ในเขตพื้นที่หมู่บ้านปราสาทหมู 7 และหมู่บ้านปราสาทหมู 17 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ลักษณะพื้นที่ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนบ้านปราสาท มีลักษณะเป็นเนินดินรูปร่างยาวประมาณ 750 เมตร และกว้างประมาณ 450 เมตร วางตัวทอดยาวตามแนวทิศตะวันออกและทิศตะวันตก พื้นที่สูงสุดของเนินดินสูงประมาณ 5 เมตร มีลักษณะลาดเอียงลงสู่ทิศใต้ (กองโบราณคดี, กรมศิลปากร, 2534)

2) อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดกับลำธารปราสาท จังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ ติดกับทางหลวงหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันออก ติดกับหมู่บ้านใหม่เกษม จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันตก ติดกับหมู่บ้านห้วยคาคาเหนือ จังหวัดนครราชสีมา

3) ภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศที่บ้านปราสาทแบ่งเป็น 3 ฤดูกาล คือ 1) ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม เป็นช่วงเวลาที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดมาจากประเทศจีน โดยเดือนธันวาคมเป็นเดือนที่มีอุณหภูมิต่ำที่สุด คือ ประมาณ 16-17 องศาเซลเซียส 2) ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม มีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในช่วงเดือนเมษายน คือ ประมาณ 39.7 องศาเซลเซียส 3) ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดีย โดยช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคมเป็นช่วงที่ฝนตกชุกที่สุด และปริมาณฝนเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 1,109 มิลลิเมตร

4) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ลักษณะพื้นที่โดยรอบชุมชนมีลักษณะเป็นพื้นที่นาสลับกับต้นไม้ใหญ่ เช่น ต้นตาล หรือต้นมะขาม ซึ่งชุมชนบ้านปราสาทไม่มีลักษณะทางธรรมชาติอย่างน้ำตก ภูเขา ป่าไม้ หรือสัตว์ป่า ไร่คอยรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวที่บ้านปราสาทอาศัยพื้นฐานทางธรรมชาติ (Nature Base) ได้ แต่ต้องอาศัยพื้นฐานทางวัฒนธรรม (Culture Base) เป็นสำคัญ

3.7.3.3 ประชากร เศรษฐกิจ และสังคม

1) จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนครัวเรือนและจำนวนประชากรในชุมชนบ้านปราสาทแบ่งเป็น 2 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านปราสาทหมู่ 7 และหมู่บ้านปราสาทหมู่ 17

จำนวนครัวเรือนหมู่บ้านปราสาทหมู่ 7 ทั้งหมด 137 ครัวเรือน จำนวนประชากร 625 คน

จำนวนครัวเรือนหมู่บ้านปราสาทหมู่ 17 ทั้งหมด 88 ครัวเรือน จำนวนประชากร 473 คน

2) จำนวนหมู่บ้านและรายชื่อหมู่บ้าน

ชุมชนบ้านปราสาทแบ่งเป็น 2 หมู่บ้าน คือ

1. หมู่บ้านปราสาทหมู่ 7
2. หมู่บ้านปราสาทหมู่ 17

3) ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลักของชาวบ้านปราสาทตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน คือ อาชีพทำนาข้าวเจ้า เป็นการประกอบอาชีพทำนาไว้เพื่อบริโภคและขายตามโอกาส แสดงให้เห็นว่าเป็นสังคมเกษตรกรรมแบบกึ่งยังชีพ ซึ่งส่วนใหญ่ชาวบ้านจะทำนาบนที่นาของตนเองโดยมีพื้นที่นากว้างน้อยแตกต่างกันไป นาที่ชาวบ้านปราสาททำเป็นนาปีและใช้วิธีหว่าน แต่ในบางปีหากมีฝนตกมากจะเปลี่ยนมาใช้วิธีปักดำแทน (สุชาติ, 2546)

อาชีพเสริมของชาวบ้านมีทั้งลักษณะที่ต่างคนต่างทำ ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ประเภทเปิด ไก่ หมู และวัว การปลูกผักสวนครัวในที่นาและในบริเวณบ้าน ชาวบ้านปลูกผักไว้เพื่อบริโภคและแบ่งขายตามโอกาส นอกจากนี้ยังมีการทำแก้อีตล เป็นการทำนำวัสดุชุมชนที่มีในชุมชนมาแปรรูปให้เกิดมูลค่าเป็นรายได้เสริม การเผาถ่าน ซึ่งชาวบ้านจะขุดหลุมดินและก่อหลังคาบนหลุมดินนั้นจนมีลักษณะเป็นโพรงเพื่อนำไม้ที่มักหาได้ในท้องถิ่นมาใส่เข้าไปและเผาให้ความร้อนจนได้เป็นถ่านเอาไว้ใช้และแบ่งขายตามโอกาส นอกจากอาชีพเสริมลักษณะต่างคนต่างทำดังได้กล่าวมาแล้ว ชาวบ้านยังรวมกลุ่มกันเพื่อประกอบอาชีพเสริม ได้แก่ กลุ่มจักสานศิลปะ กลุ่มหัตถกรรมเสื่อกก กลุ่มทำขนมและอาหาร กลุ่มทอผ้า กลุ่มดนตรีไทย และชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และที่พักทางวัฒนธรรม ซึ่งรายละเอียดของแต่ละกลุ่มมีดังนี้

กลุ่มจักสานศิลปะ การก่อตั้งกลุ่มจักสานศิลปะเริ่มจากการจัดโครงการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมให้กับชาวบ้าน ในปี พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2536 โดยการสนับสนุนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ผลผลิตที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่ กระเป๋า ตะกร้า และกล่องกระดาษทิวซึ่งจักสานจากต้นกก และรองเท้าที่จักสานจากต้นหญ้า

กลุ่มหัตถกรรมเสื่อกก การก่อตั้งกลุ่มเริ่มจากการจัดโครงการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมให้กับชาวบ้านในปี พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2536 โดยการสนับสนุนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม วัตถุประสงค์ในการส่งเสริม คือ ให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมจากอาชีพที่สามารถทำได้หลังจากฤดูการเก็บเกี่ยว นอกจากนี้เพื่อให้ชาวบ้านสามารถนำ

วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาแปรรูปให้เกิดมูลค่า ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในปัจจุบัน ได้แก่ กระเป่าเอกสาร กระเป่าถือ แฟ้มเอกสาร กล่องกระดาษทิชชู และกล่องดินสอ

กลุ่มทำขนมและอาหาร ขนมที่ผลิตมีหลายชนิด เช่น ขนมปุยฝ้าย ทอฟฟี่ถั่ว และขนมกะหรี่ปั๊บ อาหารที่ทำส่วนใหญ่ได้แก่ ส้มตำโคราช ผัดหมี่โคราช และต้มยำไก่บ้าน ซึ่งทางกลุ่มได้รับทำต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเข้าพักบ้านพักทางวัฒนธรรมอีกด้วย

กลุ่มทอผ้า ปัจจุบันสมาชิกกลุ่มนี้ได้หันไปทำงานหารายได้ในเมืองกันหมดแล้ว เนื่องจากการทอผ้าให้สำเร็จหนึ่งผืนต้องใช้เวลา นาน นอกจากนี้ก็จะขายได้แต่ละผืนก็ใช้เวลา นานเช่นกัน ปัจจุบันจึงเหลือเพียงประธานกลุ่มและภรรยาเท่านั้นที่เป็นผู้ทอ สำหรับขั้นตอนจะเริ่มตั้งแต่ การเลี้ยงตัวไหมจนถึงขั้นออกมาเป็นผืนผ้า

กลุ่มดนตรีไทย เครื่องดนตรีไทยที่กลุ่มดนตรีไทยผลิต คือ ซอด้วง ซออู้ และพิณ ทางกลุ่มยังรับงานแสดงทั้งในและนอกหมู่บ้านด้วย เช่น แสดงในงานเลี้ยงต้อนรับคณะนักท่องเที่ยวที่มาเข้าพักบ้านพักทางวัฒนธรรมที่บ้านปราสาท งานบวช เป็นต้น

ชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และที่พักทางวัฒนธรรม จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2536 ปัจจุบันมีการดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการ หน้าที่โดยตรงของสมาชิก คือ การเปิดบ้านตนเองเป็นบ้านพักทางวัฒนธรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพัก โดยระหว่างที่นักท่องเที่ยวเข้ามาพัก สมาชิกมีหน้าที่ดูแลและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว และสมาชิกจะได้คำตอบแทนจาก ส่วนแบ่งค่าบริการที่คิดกับนักท่องเที่ยว จึงถือเป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้านผู้เป็นสมาชิกได้อีกทางหนึ่ง

3.7.3.4 ระบบบริการพื้นฐาน

1) ด้านสังคมและการศึกษา

-ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง รับผิดชอบเด็กในระดับเตรียมอนุบาลอายุ 3-5 ขวบ ปัจจุบันมีเด็กในความดูแลจำนวน 46 คน มีผู้ดูแล 2 คน และผู้ประสานงาน 1 คน

-โรงเรียน 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านธารปราสาท เปิดสอนในระดับอนุบาล จนถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีครูผู้สอนจำนวน 11 คน และมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 266 คน

-ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง

2) ด้านสาธารณสุข

-ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน 1 แห่ง มีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำอยู่ 1 คน

3) ระบบไฟฟ้า

ชาวบ้านปราสาทเริ่มมีไฟฟ้าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 ซึ่งยังไม่มีมีการพัฒนาการ ท่อที่เกี่ยวภายในชุมชน ปัญหาเรื่องกระแสไฟฟ้าที่ชาวบ้านประสบมีเพียงปัญหากระแสไฟฟ้าตกเป็น บางครั้งเท่านั้น ส่วนปัญหาในด้านอื่นๆ คือ การติดตั้งหลอดไฟสำหรับให้แสงสว่างจากบริเวณหน้า หมู่บ้านเข้าสู่ตัวหมู่บ้านมีไม่เพียงพอ และบริเวณหลุมขุดคันที่ 2 และ 3 ยังไม่มีติดตั้งหลอดไฟสำหรับ ให้แสงสว่าง ปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อการศึกษาของชาวบ้าน แต่ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อ นักท่องเที่ยวมากนัก ทั้งนี้เพราะนักท่องเที่ยวไม่นิยมการเดินทางท่องเที่ยวในเวลาค่ำคืน (สุชาติดา, 2546)

4) ระบบประปา

จากการพัฒนาการท่อที่เกี่ยวภายในหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านได้มีระบบประปา หมู่บ้านให้ใช้เมื่อ พ.ศ. 2537 จนถึงปัจจุบัน แต่ชาวบ้านยังคงใช้น้ำในลำธารปราสาทเพื่อซักล้างเสื้อผ้า ล้างอุปกรณ์ต่างๆ และใช้ในการเกษตร (สุชาติดา, 2546)

5) การคมนาคม

ชุมชนตั้งอยู่ติดกับเส้นทางหลวงหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) ซึ่งชาวบ้าน เรียกว่าถนนใหญ่ ยานพาหนะของชาวบ้านมีทั้งรถจักรยานยนต์ รถตุ๊กตุ๊กซึ่งมีลักษณะคล้ายกับรถอีแต่น และรถกระบะซึ่งปัจจุบันมีแนวโน้มว่าชาวบ้านใช้กันมากขึ้น (สุชาติดา, 2546)

3.7.3.5 การท่องเที่ยว

แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท

ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 บ้านปราสาทใต้ ตำบลธารปราสาท จากตัวเมืองใช้ทางหลวงหมายเลข 2 (นครราชสีมา-ขอนแก่น) ถึงกิโลเมตรที่ 44 มีทางแยกซ้ายเข้าไปอีก 1 กิโลเมตร หากเดินทางโดยรถ ประจำทางจากกรุงเทพฯหรือนครราชสีมา ให้นั่งรถสายที่จะไป ขอนแก่น อุดรธานี หนองคาย หรือ กาฬสินธุ์ ลงรถที่กิโลเมตร 44 แล้วต่อรถจักรยานยนต์รับจ้างจากปากทางเข้าหมู่บ้าน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2548)

บ้านปราสาทนับเป็นแหล่งโบราณคดีแห่งที่สองต่อบ้านเชียง ที่ได้จัดทำในลักษณะ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จากหลักฐานที่ค้นพบสันนิษฐานว่า มีชุมชนอาศัยอยู่ในบริเวณนี้มาตั้งแต่สมัยก่อน

ประวัติศาสตร์จนถึงสมัยประวัติศาสตร์ มีหลักฐานของกลุ่มวัฒนธรรมแบบทวารวดีและแบบเขมรโบราณ ช่วงระหว่าง 1,500-3,000 ปีมาแล้ว หลุมขุดค้นที่ตกแต่งและเปิดให้ชม มีทั้งหมด 3 แห่ง คือ

- หลุมขุดค้นที่ 1 มีโครงกระดูกฝังอยู่ในชั้นดินแต่ละสมัย แต่ละยุคมีลักษณะการฝังที่ต่างกันไป ยุค 3,000 ปี อยู่ในชั้นดินระดับล่างสุดลึก 5.5 เมตร โครงกระดูกจะหันหัวไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ยุค 2,500 ปี หันหัวไปทางทิศตะวันออก ยุค 2,000 ปี หันหัวไปทางทิศใต้ แต่คติในการฝังจะคล้ายกันคือจะนำเครื่องประดับ เช่น กำไลเปลือกหอย ลูกปัด แหวนสำริด กำไลสำริด เครื่องประดับศีรษะทำด้วยสำริดและภาชนะของผู้ตายฝังรวมไปด้วยกับผู้ตาย ในช่วงสามระยะแรกนี้เป็นภาชนะดินเผาเคลือบน้ำดินสีแดง แบบลายเชือกทาบ ลักษณะหลักของภาชนะเป็นแบบคอแคบปากบาน แต่บางใบมีทรงสูงเหมือนคนโท บางชิ้นมีลักษณะเป็นทรงกลมสั้น ต่อมาในยุค 1,500 ปี นั้นลักษณะภาชนะจะเปลี่ยนเป็นแบบพิมายดำ คือ มีสีดำ ผิวขัดมัน เนื้อหยาบบาง

- หลุมขุดค้นที่ 2 ในดินชั้นบนพบร่องรอยของศาสนสถานในพุทธศตวรรษที่ 13-16 เรียกกันว่า “คูธารปราสาท” และพบเศียรพระพุทธรูปในสมัยเดียวกัน ศิลปะทวารวดีแบบท้องถิ่น นอกจากนี้ยังพบรูปปั้นดินเผาผู้หญิงครึ่งตัวเอามือกุมท้องลักษณะคล้ายตั้งครรภ์ และชิ้นส่วนลายปูนปั้นประดับปราสาท

- หลุมขุดค้นที่ 3 พบโครงกระดูกในชั้นดินที่ 5.5 เมตร เป็นผู้หญิงทั้งหมด เป็นที่น่าสังเกตว่ากระดูกทุกโครงในหลุมนี้ไม่มีศีรษะ และภาชนะนั้นถูกหุบให้แตกก่อนที่จะนำลงไปฝังด้วยกัน นักโบราณคดีสันนิษฐานว่าเป็นโครงกระดูกของผู้หญิงที่ถูกประหารชีวิตและนำศีรษะไปแห่ประจาน และได้พบส่วนกะโหลกอยู่รวมกันในอีกที่หนึ่ง ซึ่งห่างจากจุดเดิมเพียง 500 เมตร ชาวบ้านปราสาทจะร่วมกันทำบุญอุทิศส่วนกุศลในวันที่ 21 เมษายน ของทุกปี

3.7.3.6 โฮมสเตย์บ้านปราสาท (แหล่งพักผ่อนชมชนบ้านปราสาท)

แต่เดิมการพัฒนาชมชนบ้านปราสาทเป็นการพัฒนาตามโครงการโคราชพัฒนา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความเจริญของหมู่บ้านเหมือนกับชมชนชนบททั่วไป และในขณะนั้นชาวบ้านยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโบราณสถานหรือโบราณวัตถุที่พบเจอในหมู่บ้าน ประกอบกับชาวบ้านมีรายได้จากการทำนาเพียงอย่างเดียว ดังนั้นในช่วงปี พ.ศ. 2525 เมื่อมีกลุ่มนักค้าโบราณวัตถุจังหวัดสุพรรณบุรีเข้ามาขอเช่าที่จากชาวบ้าน เพื่อทำการขุดหาโบราณวัตถุเพื่อนำไปขาย ชาวบ้านจึงยอมให้นักค้าโบราณวัตถุกลุ่มดังกล่าวขุดเอาไป จนกระทั่งในวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2526 อาจารย์โรงเรียนบ้านธารปราสาทจึงได้แจ้งเรื่องไปยังหน่วยศิลปากรที่ 6 (ปัจจุบัน คือ สำนักงานศิลปากรที่ 12) ทราบเพื่อประสานงานกับนายอำเภอในสูงและเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินการจับกุม (สุชาติ, 2546) หลังจาก

นั้นหน่วยศิลปากรที่ 6 จึงได้ดำเนินการของงบประมาณ และดำเนินการขุดค้นตั้งแต่วันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2526 เป็นเวลา 2 เดือน ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลว่าชุมชนบ้านปราสาทเป็นชุมชนโบราณตั้งแต่สมัย 3,000 ปีที่แล้ว ระหว่างนั้นก็ได้มีการดำเนินการและออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องห้ามขุดค้นโบราณวัตถุและศิลปวัตถุภายในบริเวณชุมชนต่างๆที่กำหนดซึ่งรวมถึงชุมชนบ้านปราสาทด้วย ทั้งนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

จากการออกประกาศฉบับดังกล่าวทำให้ชุมชนบ้านปราสาทมีฐานะเป็นพื้นที่ทำการขุดค้นทางโบราณคดี และหน่วยศิลปากรที่ 6 ได้เข้ามาดำเนินการขุดค้นอีกครั้งในปีงบประมาณ พ.ศ. 2527 คือ เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2527 การขุดค้นครั้งนี้ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนบ้านปราสาทเพิ่มขึ้นอีกมาก แต่ด้วยเหตุผลด้านงบประมาณจึงได้หยุดดำเนินการทางวิชาการไปเป็นเวลาประมาณ 7 ปี จนกระทั่งปี พ.ศ. 2534 หน่วยศิลปากรที่ 6 จึงได้รับการอนุมัติจากกรมศิลปากรให้ดำเนินการอีกครั้ง

ในปี พ.ศ. 2534 นี้เองที่ชุมชนบ้านปราสาทเริ่มได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้เพราะการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้รับงบประมาณจำนวน 9 ล้านบาท จากโครงการน้ำพระทัยจากในหลวง หรือรู้จักกันทั่วไปในชื่อ โครงการอีสานเขียว จึงได้นำงบประมาณดังกล่าวมาสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยศิลปากรที่ 6 เพื่อพัฒนาให้ชุมชนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรมของชาติ ดังนั้นการดำเนินการขุดค้นในครั้งนี้จึงเป็นการขุดค้นเพื่อจัดทำเป็นหลุมแสดงกลางแจ้งซึ่งแตกต่างจากการขุดค้นทางวิชาการทั่วไป กล่าวคือ การขุดค้นในครั้งนี้เมื่อพบโบราณวัตถุและโครงกระดูกที่ไม่สมบูรณ์เจ้าหน้าที่จะขุดขึ้นมาทั้งหมด และเหลือเฉพาะส่วนที่มีสภาพสมบูรณ์เหมาะสมต่อการจัดแสดงไว้เท่านั้น และการขุดค้นทางโบราณคดีที่กล่าวมาต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ซึ่งยินยอมสละที่ดินบางส่วนของตนให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการขุดค้นทางโบราณคดี จนปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวได้กลายเป็นหลุมขุดค้นที่ 1 2 และ 3 ที่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชม

ตลอดระยะเวลาที่มีการดำเนินงานพัฒนาให้ชุมชนบ้านปราสาทเป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้นเจ้าหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เจ้าหน้าที่ของหน่วยศิลปากรที่ 6 และชาวบ้านปราสาท ได้มีการปรึกษาหารือและทำความเข้าใจกันตลอดเวลาตั้งแต่ขั้นตอนแรกที่จะมีการเข้าไปขุดค้นและพัฒนา จนมาถึงขั้นการดำเนินงาน และสุดท้ายที่ชาวบ้านปราสาทรับประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ เช่น ได้รับความสะดวกสบายจากสาธารณูปโภคพื้นฐานที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็วเนื่องจากการเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว ได้มีอาชีพเสริม มีรายได้เพิ่มเติมจากการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว

จากการพัฒนาจนบ้านปราสาทเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในด้านต่างๆ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้จัดส่งโครงการพัฒนาแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท เข้าประกวดในระดับ

นานาชาติและได้รับรางวัลชนะเลิศ 2 รางวัล คือ เมื่อปี พ.ศ. 2537 ได้รับรางวัลชนะเลิศ PATA GOLD AWARDS 1994 ในประเภท PATA HERITAGE AND CULTURE จากสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (PACIFIC ASIA TRAVEL ASSOCIATION หรือ PATA) และในปี พ.ศ. 2539 ได้รับรางวัลชนะเลิศ THE ASEANTA AWARDS FOR EXCELLENCE IN TOURISM 1996 ในประเภท THE BEST ASEAN CULTURAL PRESSEVATION EFFORT

ต่อมาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีแนวคิดว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวที่บ้านปราสาทนี้จะดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชาวบ้านเป็นสำคัญทั้งนี้เพราะชาวบ้านเป็นเจ้าของพื้นที่และเป็นผู้ที่จะรับรู้ปัญหาและความต้องการของชาวบ้านด้วยตนเองได้ดีที่สุด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้สนับสนุนให้ชาวบ้านจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชนของตนเองขึ้น และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 1 ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานที่คอยส่งเสริมและให้คำแนะนำ

บทที่ 4

อภิปรายผลการวิจัยและวิจารณ์

4.1 ข้อมูลจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	96	46.6
หญิง	109	52.9
ไม่ระบุ	1	0.5
รวม	206	100.0

จากตารางที่ 4.1 พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีจำนวน 109 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 52.9 รองลงมาเป็นเพศชายมีจำนวน 96 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 46.6 และไม่ระบุเพศมีจำนวน 1 คนหรือคิดร้อยละ 0.5

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามอายุ

สถานภาพสมรส	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 20 ปี	3	1.5
21-30 ปี	42	20.4
31-40 ปี	55	26.7
41-50 ปี	54	26.2
51-60 ปี	38	18.4
มากกว่า 60 ปี	11	5.3
ไม่ระบุ	3	1.5
รวม	206	100.0

จากตารางที่ 4.2 พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 ถึง 40 ปี มีจำนวน 55 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 26.7 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 41 ถึง 50 ปี มีจำนวน 54 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 26.2 มีอายุระหว่าง 21 ถึง 30 ปี มีจำนวน 42 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 20.4 มีอายุระหว่าง 51 ถึง 60 ปี มีจำนวน 38 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 18.4 มีอายุมากกว่า 60 ปี มีจำนวน 11 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 5.3 มีอายุน้อยกว่า 20 ปี มีจำนวน 3 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 1.5 และไม่ระบุอายุมีจำนวน 3 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 1.5

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	63	30.6
สมรส	129	62.6
หม้าย/หย่าร้าง	11	5.3
ไม่ระบุ	3	1.5
รวม	206	100.0

จากตารางที่ 4.3 พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้วมีจำนวน 129 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 62.6 รองลงมาคือ มีสถานภาพโสดมีจำนวน 63 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 30.6 เป็นหม้าย/หย่าร้างมีจำนวน 11 คน และไม่ระบุสถานภาพสมรสมีจำนวน 3 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 1.5

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามศาสนา

ศาสนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พุทธ	122	59.2
คริสต์	3	1.5
อิสลาม	72	35.0
พราหมณ์	0	0
ซิกข์	0	0
ฮินดู	0	0
อื่นๆ	0	0
ไม่ระบุ	9	4.4
รวม	206	100.0

จากตารางที่ 4.4 พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมีจำนวน 122 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 59.2 รองลงมา นับถือศาสนาอิสลามมีจำนวน 72 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 35.0 นับถือศาสนาคริสต์มีจำนวน 3 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 1.5 นับถือศาสนาพราหมณ์, ซิกข์, ฮินดู และอื่นๆ มีจำนวน 0คนหรือคิดเป็นร้อยละ 0 และไม่ระบุศาสนามีจำนวน 9 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 4.4

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามการศึกษาสูงสุด

การศึกษาสูงสุด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้ศึกษา	3	1.5
ประถมศึกษา	52	25.2
มัธยมต้น	16	7.8
มัธยมปลาย/ปวช	25	12.1
ปวส/อนุปริญญา	26	12.6
ปริญญาตรี	71	34.5
สูงกว่าปริญญาตรี	9	4.4
อื่นๆ	0	0.0
ไม่ระบุ	4	1.9
รวม	206	100.0

จากตารางที่ 4.5 พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมีจำนวน 71 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 34.5 รองลงมาคือ ระดับประถมศึกษาที่มีจำนวน 52 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 25.2 ระดับปวส.หรืออนุปริญญาที่มีจำนวน 26 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 12.6 ระดับมัธยมปลายหรือปวช.มีจำนวน 25 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 12.1 ระดับมัธยมต้นมีจำนวน 16 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 7.8 ระดับสูงกว่าปริญญาตรีมีจำนวน 9 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 4.4 ไม่ได้ศึกษามีจำนวน 3 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 1.5 และไม่ระบุการศึกษามีจำนวน 4 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 1.9

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
นักเรียน/นักศึกษา	3	1.5
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	56	27.2
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	39	18.9
พนักงานบริษัทเอกชน	10	4.9
รับจ้างแรงงาน/กรรมกร	19	9.2
เกษตรกร/ประมง/เพาะเลี้ยงสัตว์	42	20.4
แม่บ้าน/พ่อบ้าน/เกษียณ	10	4.9
อื่นๆ	22	10.7
ไม่ระบุ	5	2.4
รวม	206	100.0

จากตารางที่ 4.6 พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขายมีจำนวน 56 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 27.2 รองลงมาคือ ประกอบอาชีพเกษตรกร/ประมง/เพาะเลี้ยงสัตว์มีจำนวน 42 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 20.4 ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจมีจำนวน 39 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 18.9 อื่นๆมีจำนวน 22 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 10.7 รับจ้างแรงงาน/กรรมกรมีจำนวน 19 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 9.2 พนักงานบริษัทเอกชนมีจำนวน 10 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 4.9 แม่บ้าน/พ่อบ้าน/เกษียณมีจำนวน 10 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 4.9 เป็นนักเรียน/นักศึกษามีจำนวน 3 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 1.5 และไม่ระบุอาชีพมีจำนวน 5 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 2.4

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 10,000	110	53.4
10,001-20,000	40	19.4
20,001-50,000	33	16.0
มากกว่า 50,000	2	1.0
ไม่ระบุ	21	10.2
รวม	206	100.0

จากตารางที่ 4.7 พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท มีจำนวน 110 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 53.4 รองลงมาคือ มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001 ถึง 20,000 บาท มีจำนวน 40 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 19.4 มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 20,001 ถึง 50,000 บาท มีจำนวน 33 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 16.0 มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 50,000 บาท มีจำนวน 2 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 1.0 และไม่ระบุรายได้ต่อเดือน มีจำนวน 21 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 10.2

4.1.2 ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การได้รับข่าวสาร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคย	174	84.5
ไม่เคย	19	9.2
ไม่ระบุ	13	6.3
รวม	206	100.0

จากตารางที่ 4.8 พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่เคยได้ยินได้ฟัง หรือรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีจำนวน 174 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 84.5 รองลงมาคือ ไม่เคยมีจำนวน 19 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 9.2 และไม่ระบุมีจำนวน 13 คนหรือคิดร้อยละ 6.3

ตารางที่ 4.9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามแหล่งข้อมูลข่าวสาร
เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การบอกเล่าของเพื่อน/ญาติ	49	23.8
หนังสือ/นิตยสาร	46	22.3
โทรทัศน์/วิทยุ	74	35.9
อินเทอร์เน็ต	13	6.3
อื่นๆ	6	2.9
ไม่ระบุ	18	8.7
รวม	206	100.0

จากตารางที่ 4.9 พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่เคยได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากโทรทัศน์/วิทยุมีจำนวน 74 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 35.9 รองลงมาคือ จากการบอกเล่าของเพื่อน/ญาติมีจำนวน 49 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 23.8 จากหนังสือ/นิตยสารมีจำนวน 46 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 22.3 จากอินเทอร์เน็ตมีจำนวน 13 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 6.3 จากแหล่งอื่น ๆ มีจำนวน 6 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 2.9 และไม่ระบุมีจำนวน 18 คนหรือคิดร้อยละ 8.7

ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามประเภทข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้รับ

ประเภทข้อมูลข่าวสาร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	81	39.3
ความรู้เกี่ยวกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	34	16.5
การแนะนำการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	33	16.0
รณรงค์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	29	14.1
อื่นๆ	8	3.9
ไม่ระบุ	21	10.2
รวม	206	100.0

จากตารางที่ 4.10 พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่เคยได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเรื่องการแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีจำนวน 81 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 39.3 รองลงมาคือ เรื่องความรู้เกี่ยวกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีจำนวน 34 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 16.5 เรื่องการแนะนำการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีจำนวน 33 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 16.0 เรื่องการรณรงค์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีจำนวน 29 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 14.1 เรื่องอื่น ๆ มีจำนวน 8 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 14.1 และไม่ระบุมีจำนวน 21 คนหรือคิดร้อยละ 10.2

ตารางที่ 4.11 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามการเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การได้รับข่าวสาร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคย	109	52.9
ไม่เคย	92	44.7
ไม่ระบุ	4	1.9
รวม	206	100.0

จากตารางที่ 4.11 พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่เคยเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก่อนมีจำนวน 109 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 52.9 รองลงมาคือ ไม่เคยมีจำนวน 92 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 44.7 และไม่ระบุมีจำนวน 4 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 1.9

ตารางที่ 4.12 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ระดับความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อย	0	0.0
ปานกลาง	18	8.7
มาก	188	91.3
รวม	206	100.0

จากตารางที่ 4.12 พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับมากมีจำนวน 188 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 91.3 รองลงมาคือระดับปานกลางมีจำนวน 18 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 8.7 และไม่มีนักท่องเที่ยวที่มีความรู้ในระดับน้อย

ตารางที่ 4.13 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเพศ

เพศ	ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ชาย	-	9(9.4)	87(90.6)	96(100.0)
หญิง	-	9(8.3)	100(91.7)	109(100.0)
รวม	-	18(8.8)	187(91.2)	205(100.0)

จากตารางที่ 4.13 พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นเพศชายส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมาก มีจำนวน 87 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 90.6 รองลงมาคือ ระดับปานกลาง มีจำนวน 9 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 9.4 และระดับน้อย มีจำนวน 0 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 0 และผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นเพศหญิงส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมาก มีจำนวน 100 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 91.7 รองลงมาคือ ระดับปานกลาง มีจำนวน 9 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.3 และระดับน้อย มีจำนวน 0 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 0

ตารางที่ 4.14 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอายุ

อายุ	ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
น้อยกว่า 20 ปี	-	-	3 (100.0)	3 (100.0)
21-30 ปี	-	5 (11.9)	37 (88.1)	42 (100.0)
31-40 ปี	-	2 (3.6)	53 (96.4)	55 (100.0)
41-50 ปี	-	4 (7.4)	50 (92.6)	54 (100.0)
51-60 ปี	-	4 (10.5)	34 (89.5)	38 (100.0)
มากกว่า 60 ปี	-	3 (27.3)	8 (72.7)	11 (100.0)
รวม	-	18 (8.9)	185 (91.1)	203 (100.0)

จากตารางที่ 4.14 พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี มีจำนวน 4 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 100 รongลงมาคือ ช่วงอายุ 31-40 ปี ช่วงอายุ 41-50 ปี ช่วงอายุ 51-60 ปี ช่วงอายุ 21-30 ปี อายุมากกว่า 60 ปี และมีจำนวน 53 คน จำนวน 50 คน จำนวน 37 คน จำนวน 34 คน และจำนวน 8 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 96.4, 92.6, 89.5, 88.1 และ 72.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส	ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
โสด	-	4 (6.3)	59 (93.7)	63 (100.0)
สมรส	-	12 (9.3)	117 (90.7)	129 (100.0)
หม้าย/หย่าร้าง	-	2 (18.2)	9 (81.8)	11 (100.0)
รวม	-	18 (8.9)	185 (91.1)	203 (100.0)

จากตารางที่ 4.15 พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากส่วนใหญ่ที่เป็นสตรี มีจำนวน 59 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 93.7 รองลงมาคือ นักท่องเที่ยวที่สมรสแล้ว และนักท่องเที่ยวที่เป็นหม้าย/หย่าร้างมีจำนวน 117 คน และจำนวน 9 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 90.7 และ 81.8 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.16 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและศาสนา

ศาสนา	ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
พุทธ	-	7 (5.7)	115 (94.3)	122 (100.0)
คริสต์	-	1 (33.3)	2 (66.7)	3 (100.0)
อิสลาม	-	10 (13.9)	62 (86.1)	72 (100.0)
พราหมณ์	-	-	-	-
ซิกข์	-	-	-	-
ฮินดู	-	-	-	-
อื่นๆ	-	-	-	-
รวม	-	18 (9.1)	179 (90.9)	197 (100.0)

จากตารางที่ 4.16 พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีจำนวน 115 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 94.3 รองลงมาคือผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นที่นับถือศาสนาอิสลาม และผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นที่นับถือศาสนาคริสต์ มีจำนวน 62 คน และจำนวน 2 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 86.1 และ 66.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.17 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการศึกษาสูงสุด

การศึกษาสูงสุด	ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ไม่ได้ศึกษา	-	1 (33.3)	2 (66.7)	3 (100.0)
ประถมศึกษา	-	10 (19.2)	42 (80.8)	52 (100.0)
มัธยมต้น	-	-	16 (100.0)	16 (100.0)
มัธยมปลาย/ปวช.	-	1 (4.0)	24 (96.0)	25 (100.0)
ปวส./อนุปริญญา	-	3 (11.5)	23 (88.5)	26 (100.0)
ปริญญาตรี	-	3 (4.2)	68 (95.8)	71 (100.0)
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	9 (100.0)	9 (100.0)
อื่นๆ	-	-	-	-
รวม	-	18 (8.9)	184 (91.1)	202 (100.0)

จากตารางที่ 4.17 พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี และระดับมัธยมต้น มีจำนวน 9 คนและ 16 คน ตามลำดับ หรือคิดเป็นร้อยละ 100 ร่องลงมาคือ ระดับมัธยมปลาย/ปวช. ระดับปริญญาตรี ระดับปวส./อนุปริญญา ระดับประถมศึกษา ไม่ได้ศึกษา และ มีจำนวน 24 คน จำนวน 68 คน จำนวน 23 คน จำนวน 42 คน และจำนวน 2 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 96.0, 95.6, 88.5, 80.8 และ 66.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.18 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอาชีพ

อาชีพ	ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
นักเรียน/นักศึกษา	-	1 (33.3)	2 (67.7)	3 (100.0)
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	-	5 (8.9)	51 (91.1)	56 (100.0)
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	-	2 (5.1)	37 (94.9)	39 (100.0)
พนักงานบริษัทเอกชน	-	-	10 (100.0)	10 (100.0)
รับจ้างแรงงาน/กรรมกร	-	3 (15.8)	16 (84.2)	19 (100.0)
เกษตรกร/ประมง/เพาะเลี้ยงสัตว์	-	4 (9.5)	38 (90.5)	42 (100.0)
แม่บ้าน/พ่อบ้าน/เกษียณ	-	-	10 (100.0)	10 (100.0)
อื่นๆ	-	3 (13.6)	19 (86.4)	22 (100.0)
รวม	-	18 (9.0)	183 (91.0)	201 (100.0)

จากตารางที่ 4.18 พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากส่วนใหญ่เป็นแม่บ้าน/พ่อบ้าน/เกษียณและพนักงานบริษัทเอกชน มีจำนวน 10 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 10 รองลงมาคือ อาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย เกษตรกร/ประมง/เพาะเลี้ยงสัตว์ ประกอบอาชีพอื่นๆ รับจ้างแรงงาน/กรรมกร และนักเรียน/นักศึกษา มีจำนวน 37 คน จำนวน 51 คน จำนวน 38 คน จำนวน 19 คน จำนวน 16 คน และจำนวน 2 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 94.9,91.1,90.5,86.4,84.2 และ 67.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.19 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและรายได้

รายได้	ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ต่ำกว่า 10,000 บาท	-	13 (11.8)	97 (88.2)	110 (100.0)
10,001-20,000 บาท	-	2 (5.0)	38 (95.0)	40 (100.0)
20,001-50,000 บาท	-	-	33 (100.0)	33 (100.0)
สูงกว่า 50,000 บาท	-	-	2 (100.0)	2 (100.0)
รวม	-	47 (25.5)	137 (74.5)	185 (100.0)

จากตารางที่ 4.19 พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากที่สุดส่วนใหญ่มีรายได้สูงกว่า 50,000 บาทและมีรายได้ช่วง 20,001-50,000 บาท มีจำนวน 2 คน และ 33 คน ตามลำดับ หรือคิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ ช่วงรายได้ 10,001-20,000 บาท และรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีจำนวน 38 คน และจำนวน 97 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 95.0 และ 88.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.20 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน	76(36.9)	114(55.3)	12(5.8)	3(1.5)	1(1.5)
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเพียงการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้การท่องเที่ยวเท่านั้น มาสามารถช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้	9(4.4)	39(18.9)	26(12.6)	93(45.1)	39(18.9)
3. การเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติต่างๆเป็นสิ่งที่ควรทำ เพราะจะช่วยให้มีรายได้สำหรับบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	19(9.2)	118(57.3)	36(17.5)	28(13.6)	5(2.4)
4. การท่องเที่ยวในวันหยุดหรือเทศกาลที่มีวันหยุดต่อเนื่องเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้จะต้องเผชิญกับความแออัดของนักท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆก็ต้องยอมอดทน	9(4.4)	102(49.5)	32(15.5)	53(25.7)	10(4.9)
5. การท่องเที่ยวไปในชุมชนต่างๆ นั้น เป็นการสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน นักท่องเที่ยวเป็นเสมือนลูกค้า จึงไม่จำเป็นต้องเคารพหรือเกรงใจชาวบ้านในชุมชน	10(4.9)	37(18.0)	11(5.3)	88(42.7)	60(29.1)
6. การท่องเที่ยวควรก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นหลัก ไม่จำเป็นต้องได้อะไรมากกว่านี้	2(1.0)	33(16.0)	21(10.2)	111(53.9)	39(18.9)
7. การท่องเที่ยวด้วยการเดินป่าศึกษาธรรมชาติและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นเรื่องที่ต้องเหน็ดเหนื่อย ยุ่งยาก ไม่น่าปฏิบัติ	1(0.5)	16(7.8)	14(6.8)	124(60.2)	51(24.8)
8. นักท่องเที่ยวที่ดี ควรศึกษาข้อมูลในด้านต่างๆเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวก่อนไปเที่ยวทุกครั้ง	76(36.9)	118(57.3)	10(4.9)	1(0.5)	1(0.5)

ตารางที่ 4.20(ต่อ) จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
9. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้	87(42.2)	109(52.9)	8(3.9)	2(1.0)	0(0.0)
10. การนำขยะที่ย่อยสลายไม่ได้ตามธรรมชาติทุกชิ้นออกจากป่า หลังการท่องเที่ยวเดินป่า เป็นสิ่งที่ยุ่งยาก ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง	6(2.9)	17(8.3)	20(9.7)	100(48.5)	63(30.6)
11. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะประสบความสำเร็จได้ต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งหน่วยงานที่ดูแลด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวด้วย	103(50)	94(45.6)	6(2.9)	2(1.0)	1(0.5)
12. ควรสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยว มีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆอย่างแท้จริง	86(41.7)	109(52.9)	8(3.9)	3(1.5)	0(0.0)

จากตารางที่ 4.20 พบว่าทัศนคติของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นที่มีต่อคำกล่าวที่ว่า "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน" ส่วนใหญ่เห็นด้วย มีจำนวน 114 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 55.3 คำกล่าวที่ว่า "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเพียงการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้การท่องเที่ยวเท่านั้น มาสามารถช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้" ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย มีจำนวน 93 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 45.1 คำกล่าวที่ว่า "การเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติต่างๆเป็นสิ่งที่ควรทำ เพราะจะช่วยให้มีรายได้สำหรับบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวนั้น" ส่วนใหญ่เห็นด้วย มีจำนวน 118 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 57.3 คำกล่าวที่ว่า "การท่องเที่ยวในวันหยุดหรือเทศกาลที่มีวันหยุดต่อเนื่องเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้จะต้องเผชิญกับความแออัดของนักท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆก็ต้องยอมอดทน" ส่วนใหญ่

เห็นด้วย มีจำนวน 102 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 49.5 คำกล่าวที่ว่า "การท่องเที่ยวไปในชุมชนต่างๆ นั้นเป็นการสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน นักท่องเที่ยวเป็นเสมือนลูกค้า จึงไม่จำเป็นต้องเคารพหรือเกรงใจชาวบ้านในชุมชน" ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย มีจำนวน 88 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 42.7 คำกล่าวที่ว่า "การท่องเที่ยวควรก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นหลัก ไม่จำเป็นต้องได้อะไรมากกว่านี้" ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย มีจำนวน 111 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 53.9 คำกล่าวที่ว่า "การท่องเที่ยวด้วยการเดินป่าศึกษาธรรมชาติและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นเรื่องที่ต้องเหน็ดเหนื่อยยุ่งยาก ไม่น่าปฏิบัติ" ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย มีจำนวน 124 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 60.2 คำกล่าวที่ว่า "นักท่องเที่ยวที่ดี ควรศึกษาข้อมูลในด้านต่างๆเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวก่อนไปเที่ยวทุกครั้ง" ส่วนใหญ่เห็นด้วย มีจำนวน 118 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 57.3 คำกล่าวที่ว่า "กิจกรรมการท่องเที่ยวนิเวศ สามารถปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้" ส่วนใหญ่เห็นด้วย มีจำนวน 109 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 52.9 คำกล่าวที่ว่า "การนำขยะที่ย่อยสลายไม่ได้ตามธรรมชาติทุกชิ้นออกจากป่า หลังการท่องเที่ยวเดินป่า เป็นสิ่งที่ยุ่งยาก ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง" ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย มีจำนวน 100 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 48.9 คำกล่าวที่ว่า "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะประสบความสำเร็จได้ต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งหน่วยงานที่ดูแลด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวด้วย" ส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีจำนวน 103 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 50 และคำกล่าวที่ว่า "ควรสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยว มีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆอย่างแท้จริง" ส่วนใหญ่เห็นด้วย มีจำนวน 109 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 52.9

ตารางที่ 4.21 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับของผลกระทบที่มีต่อผลของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

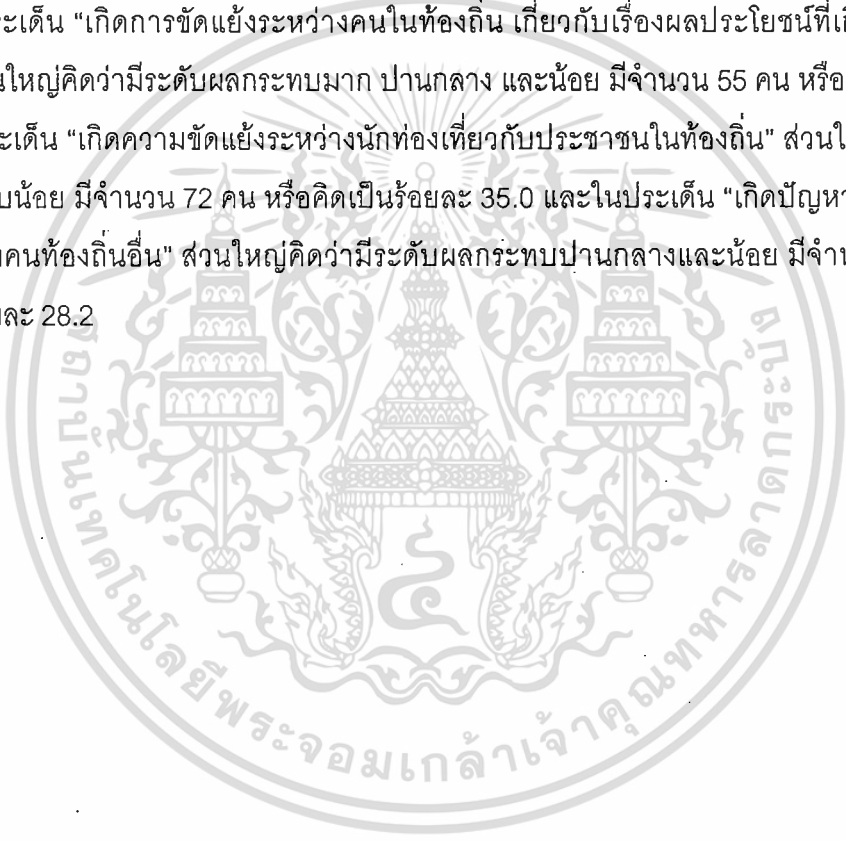
ประเด็น	ระดับของผลกระทบ จำนวน(ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การท่องเที่ยวทำให้คนในหมู่บ้านมีงานทำมากขึ้น	50(24.35)	99(48.1)	50(24.3)	6(2.9)	1(0.5)
2. การท่องเที่ยวทำให้คนในหมู่บ้านมีรายได้มากขึ้น	47(22.8)	105(51.0)	51(24.8)	2(1.0)	1(0.5)
3. การท่องเที่ยวทำให้หมู่บ้านของท่านเจริญขึ้น เช่น มีการปรับปรุงถนนในหมู่บ้านให้ดีขึ้น	43(20.9)	109(52.9)	43(20.9)	9(4.4)	2(1.0)
4. การท่องเที่ยวทำให้คนในท้องถิ่นได้รับรู้วิทยาการใหม่ๆ	28(13.6)	118(57.3)	48(23.3)	11(5.3)	1(0.5)
5. การท่องเที่ยวทำให้หมู่บ้านของท่านสะอาดขึ้น	30(14.6)	78(37.9)	60(29.1)	27(13.1)	11(5.3)
6. การท่องเที่ยวทำให้มีการฟื้นฟู อนุรักษ์ วัฒนธรรม ประเพณี	44(21.4)	105(51.0)	45(21.8)	10(4.9)	2(1.0)
7. การท่องเที่ยวทำให้รักและหวงแหนสภาพแวดล้อม ชนบทธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น	74(35.6)	78(37.9)	44(21.4)	9(4.4)	1(0.5)
8. การท่องเที่ยวทำให้คนในหมู่บ้านมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น	17(8.3)	56(27.2)	77(37.4)	46(22.3)	10(4.9)
9. การท่องเที่ยวทำให้หมู่บ้านท่านเกิดปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้น	6(2.9)	23(11.2)	60(29.1)	74(35.9)	43(20.9)
10. นักท่องเที่ยวเป็นผู้ทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่น	12(5.8)	27(13.1)	64(31.1)	69(33.5)	34(16.5)
11. ชุมชนมีการนำรายได้ส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวมาสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ/ วัฒนธรรม/และ/หรือสวัสดิการของสมาชิกในชุมชน	29(14.1)	79(38.3)	72(35.0)	23(11.2)	3(1.5)
12. การท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดความสามัคคีและการร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชนท้องถิ่น	50(24.3)	89(43.2)	54(26.2)	9(4.4)	4(1.9)
13. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	35(17.0)	101(49.0)	65(31.6)	4(1.9)	1(0.5)
14. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานคนในชุมชนท้องถิ่น	30(14.6)	92(44.7)	73(35.4)	9(4.4)	2(1.0)

ตารางที่ 4.21(ต่อ) จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับของผลกระทบที่มีต่อผลของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประเด็น	ระดับของผลกระทบ จำนวน(ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
16. การจัดการผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวมีความโปร่งใสและเป็นธรรม	39(18.9)	69(33.5)	64(31.1)	29(14.1)	5(2.4)
17. คนในชุมชนยอมรับและเต็มใจให้มีการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน	38(18.4)	115(55.8)	45(21.8)	7(3.4)	1(0.5)
18. การเปิดโอกาสให้อนุชนรุ่นหลังเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	42(20.4)	104(50.5)	45(21.8)	12(5.8)	3(1.5)
19. การท่องเที่ยวทำให้มีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต	22(10.7)	59(28.6)	68(33.0)	37(18.0)	20(9.7)
20. การท่องเที่ยวทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงเจ้าของ	67(32.5)	68(33.0)	52(25.2)	18(8.7)	1(0.5)
21. เกิดการขัดแย้งระหว่างคนในท้องถิ่น เกี่ยวกับเรื่องผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว	18(8.7)	55(26.7)	55(26.7)	55(26.7)	23(11.2)
22. เกิดความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในท้องถิ่น	6(2.9)	23(11.2)	40(19.4)	72(35.0)	65(31.6)
23. เกิดปัญหาการอพยพย้ายเข้ามาของคนท้องถิ่นอื่น	17(8.3)	42(20.4)	58(28.2)	58(28.2)	31(15.0)

จากตารางที่ 4.21 พบว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นมีความเห็นว่ามีผลกระทบที่มีต่อผลของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเด็น "การท่องเที่ยวทำให้คนในหมู่บ้านมีงานทำมากขึ้น" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบมาก มีจำนวน 99 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 48.1 ในประเด็น "การท่องเที่ยวทำให้คนในหมู่บ้านมีรายได้มากขึ้น" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบมาก มีจำนวน 105 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.0 ในประเด็น "การท่องเที่ยวทำให้หมู่บ้านของท่านเจริญขึ้น เช่น มีการปรับปรุงถนนในหมู่บ้านให้ดีขึ้น" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบมาก มีจำนวน 109 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 52.9 ในประเด็น "การท่องเที่ยวทำให้คนในหมู่บ้านมีงานทำมากขึ้น" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบมาก มีจำนวน 118 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 57.3 ในประเด็น "การท่องเที่ยวทำให้หมู่บ้านของท่านสะอาดขึ้น" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบมาก มีจำนวน 78 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 37.9 ในประเด็น "การท่องเที่ยวทำให้มีการฟื้นฟู อนุรักษ์ วัฒนธรรม ประเพณี" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบมาก มีจำนวน 105 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.0 ในประเด็น "การท่องเที่ยวทำให้รักและหวงแหนสภาพแวดล้อม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบมาก มีจำนวน 78 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 37.9 ในประเด็น "การท่องเที่ยวทำให้คนในหมู่บ้านมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบปานกลาง มีจำนวน 77 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 37.4 ในประเด็น "การท่องเที่ยวทำให้หมู่บ้านท่านเกิดปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้น" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบน้อย มีจำนวน 74 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 35.9 ในประเด็น "นักท่องเที่ยวเป็นผู้ทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่น" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบน้อย มีจำนวน 69 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 33.5 ในประเด็น "ชุมชนมีการนำรายได้ส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวมาสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ/วัฒนธรรม/และ/หรือสวัสดิการของสมาชิกในชุมชน" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบมาก มีจำนวน 79 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.3 ในประเด็น "การท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดความสามัคคีและการร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชนท้องถิ่น" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบมาก มีจำนวน 89 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 43.2 ในประเด็น "การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบมาก มีจำนวน 101 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 49.0 ในประเด็น "การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานคนในชุมชนท้องถิ่น" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบมาก มีจำนวน 92 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 44.7 ในประเด็น "การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระตุ้นด้านเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น เช่น แรงฐานการผลิตสินค้า/บริการที่เกี่ยวข้องหรือกระตุ้นให้เกิดการลงทุนโดยคนท้องถิ่นเอง" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบมาก มีจำนวน 105 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.0 ในประเด็น "การจัดการผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวมีความโปร่งใสและเป็นธรรม" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับ

ผลกระทบมาก มีจำนวน 69 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 33.5 ในประเด็น "คนในชุมชนยอมรับและเต็มใจให้มีการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบมาก มีจำนวน 115 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 55.8 ในประเด็น "การเปิดโอกาสให้อุณหภูมิร้อนหลังเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบมาก มีจำนวน 104 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 50.5 ในประเด็น "การท่องเที่ยวทำให้มีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบปานกลาง มีจำนวน 68 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 33.0 ในประเด็น "การท่องเที่ยวทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงเจ้าของ" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบมาก มีจำนวน 68 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 33.0 ในประเด็น "เกิดการขัดแย้งระหว่างคนในท้องถิ่น เกี่ยวกับเรื่องผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบมาก ปานกลาง และน้อย มีจำนวน 55 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 26.7 ในประเด็น "เกิดความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในท้องถิ่น" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบน้อย มีจำนวน 72 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 35.0 และในประเด็น "เกิดปัญหาการอพยพย้ายเข้ามาของคนท้องถิ่นอื่น" ส่วนใหญ่คิดว่ามีระดับผลกระทบปานกลางและน้อย มีจำนวน 58 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 28.2

ตารางที่ 4.22 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับความสำคัญของการให้ความสำคัญเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประเด็น	ระดับความสำคัญ จำนวน(ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การสร้างและกระจายรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว	45(21.8)	117(56.8)	39(18.9)	3(1.5)	2(1.0)
2. การดูแลรักษาสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตให้คงเดิม	51(24.8)	90(43.7)	55(26.7)	8(3.9)	2(1.0)
3. การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว	60(29.1)	116(56.3)	28(13.6)	2(1.0)	0(0.0)
4. การสร้างจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยว	61(29.6)	115(55.8)	24(11.7)	5(2.4)	1(0.5)
5. การใช้มัดคอคุศักท้องถิ่นเป็นผู้นำเที่ยว	41(19.9)	118(57.3)	39(18.9)	7(3.4)	1(0.5)
6. การศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว	55(26.7)	121(58.7)	22(10.7)	7(3.4)	1(0.5)
7. การกำหนดคุณสมบัติของนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเที่ยวในพื้นที่	27(13.1)	63(30.6)	55(26.7)	38(18.4)	23(11.2)
8. การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละช่วงเวลาให้เหมาะสม	34(16.5)	48(23.3)	75(36.4)	38(18.4)	11(5.3)
9. การสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้องแก่ชุมชนท้องถิ่น เจ้าของพื้นที่	56(27.2)	102(49.5)	40(19.4)	5(2.4)	3(1.5)
10. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ของตน	52(25.2)	110(53.4)	33(16.0)	7(3.4)	4(1.9)
11. การกำหนดกฎระเบียบที่เข้มงวด เคร่งครัด กับนักท่องเที่ยวในช่วงระยะเวลาที่ท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่	43(20.9)	71(34.5)	72(35.0)	11(5.3)	9(4.4)
12. การป้องกันนักลงทุนจากภายนอกเข้ามาเอาเปรียบชุมชนท้องถิ่นในการแสวงหารายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่	42(20.4)	79(38.3)	49(23.8)	17(8.3)	19(9.2)
13. การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับที่เหมาะสม	48(23.3)	108(52.4)	45(21.8)	3(1.5)	2(1.0)

จากตารางที่ 4.22 พบว่ากลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรให้ความสำคัญในประเด็นการสร้างและกระจายรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวในระดับมาก มีจำนวน 117 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 56.8 ประเด็นการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตให้คงเดิมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก มีจำนวน 90 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 43.7 ประเด็นการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก มีจำนวน 116 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 56.3 ประเด็นการสร้างจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด มีจำนวน 115 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 55.8 ประเด็นการใช้มัคคุเทศก์ท้องถิ่นเป็นผู้นำเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก มีจำนวน 118 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 57.3 ประเด็นการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก มีจำนวน 121 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 58.7 ประเด็นการกำหนดคุณสมบัติของนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเที่ยวในพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง มีจำนวน 55 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 26.7 ประเด็นการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละช่วงเวลาให้เหมาะสมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง มีจำนวน 75 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 36.4 ประเด็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้องแก่ชุมชนท้องถิ่น เจ้าของพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก มีจำนวน 102 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 49.5 ประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ของตนเองส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก มีจำนวน 110 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 53.4 ประเด็นการกำหนดกฎระเบียบที่เข้มงวด เกรงครัต กับนักท่องเที่ยวในช่วงระยะเวลาที่ท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง มีจำนวน 72 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 35.5 ประเด็นการป้องกันนักลงทุนจากภายนอกเข้ามาเอาเปรียบชุมชนท้องถิ่นในการแสวงหารายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก มีจำนวน 79 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.3 และประเด็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับที่เหมาะสมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก มีจำนวน 104 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 52.4

4.1.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 4.23 จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับคะแนนของการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ที่	ลักษณะของการมีส่วนร่วม	ระดับคะแนน จำนวน(ร้อยละ)			
		3	2	1	0
1	การร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา				
	1.1 การพิจารณาถึงสภาพพื้นที่ที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน	64(31.1)	112(54.4)	25(12.1)	5(2.4)
	1.2 การพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน	67(32.5)	100(48.5)	31(15.0)	8(3.9)
	1.3 การตัดสินใจเข้าร่วมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน	69(33.5)	107(51.9)	20(9.7)	10(4.9)
2	การร่วมวางแผนงานกิจกรรม				
	2.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการวางแผนและดูแลกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน	83(40.3)	81(39.3)	23(11.2)	19(9.2)
	2.2 การตัดสินใจในการกำหนดแผนงาน/กิจกรรม	72(35.0)	89(43.2)	26(12.6)	19(9.2)
	2.3 การให้คำปรึกษาในการจัดทำแผนงาน/กิจกรรม	69(33.5)	92(44.7)	28(13.6)	17(8.3)
3	การร่วมดำเนินกิจกรรม				
	3.1 การทำตามแผนงาน หรือกิจกรรมที่กำหนดไว้	67(32.5)	111(53.9)	21(10.2)	7(3.4)
	3.2 การจัดหางบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรม	46(22.3)	110(53.4)	37(18.0)	13(6.3)
	3.3 การชักชวน ชักจูงให้ผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรม	69(33.5)	104(50.5)	22(10.7)	11(5.3)
4	การร่วมลงทุนด้าน				
	4.1 แรงใจ	107(51.9)	71(34.5)	22(10.7)	6(2.9)
	4.2 แรงกาย	93(45.1)	94(45.6)	15(7.3)	4(1.9)
	4.3 สติปัญญา ความคิด	81(39.3)	95(46.1)	24(11.7)	6(2.9)
	4.4 ทูทรัพย์	33(16.0)	99(48.1)	51(24.8)	23(11.2)

ตารางที่ 4.23(ต่อ) จำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นจำแนกตามระดับคะแนนของการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ที่	ลักษณะของการมีส่วนร่วม	ระดับคะแนน จำนวน(ร้อยละ)			
		3	2	1	0
5.1	ติดตามผลดีและผลเสียที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน	72(35.0)	105(51.0)	19(9.2)	10(4.9)
5.2	ติดตามประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน	72(35.0)	112(54.4)	12(5.8)	10(4.9)
5.3	ติดตามอุปสรรค หรือปัญหาในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน	77(37.4)	95(46.1)	25(12.1)	9(4.4)

จากตารางที่ 4.23 พบว่าการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นเรื่องการร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ในประเด็น "การพิจารณาถึงสภาพพื้นที่ที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน" ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีจำนวน 112 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 54.4 ในประเด็น "การพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน" ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีจำนวน 100 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 48.5 ในประเด็น "การตัดสินใจเข้าร่วมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน" ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีจำนวน 107 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.9 เรื่องการร่วมวางแผนงานกิจกรรมในประเด็น "การแต่งตั้งคณะกรรมการวางแผนและดูแลกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน" ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมมาก มีจำนวน 83 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 40.3 ในประเด็น "การตัดสินใจในการกำหนดแผนงาน/กิจกรรม" ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีจำนวน 89 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 43.2 ในประเด็น "การให้คำปรึกษาในการจัดทำแผนงาน/กิจกรรม" ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีจำนวน 92 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 44.7 เรื่องการร่วมดำเนินกิจกรรม ในประเด็น "การทำตามแผนงานหรือกิจกรรมที่กำหนดไว้" ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมมาก มีจำนวน 111 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 53.9 ในประเด็น "การจัดหางบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรม" ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีจำนวน 110 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 53.4 ในประเด็น "การชักชวน ชักจูงให้ผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรม" ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีจำนวน 104 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 50.5 เรื่องการร่วมลงทุนด้าน ในประเด็น "แรงใจ" ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมมาก มีจำนวน 107 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.9 ในประเด็น "แรงกาย" ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีจำนวน 94 คน หรือคิดเป็นร้อยละ

45.6 ในประเด็น "สติปัญญา ความคิด" ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีจำนวน 95 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 46.1 ในประเด็น "ทุนทรัพย์" ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีจำนวน 99 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 48.1 เรื่องการร่วมติดตามประเมินผล ในประเด็น "ติดตามผลดีและผลเสียที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน" ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีจำนวน 105 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.0 ในประเด็น "ติดตามประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน" ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีจำนวน 112 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 54.4 ในประเด็น "ติดตามอุปสรรค หรือปัญหาในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน" ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีจำนวน 95 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 46.1

4.2 การทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานในการศึกษาค้างนี้ กำหนดระดับนัยสำคัญ 0.05

สมมติฐานที่ 1

H_0 : เพศไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

H_1 : เพศมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 4.24 จำนวน ร้อยละ และผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

เพศ	ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ชาย	-	9(9.4)	87(90.6)	96(100.0)
หญิง	-	9(8.3)	100(91.7)	109(100.0)
รวม	-	18(8.8)	187(91.2)	205(100.0)
$\chi^2 = 13.465$ $p\text{-value} = 0.019$				

จากตารางที่ 4.24 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.019 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_1 นั่นคือเพศมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 2

H_0 : อายุไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

H_1 : อายุมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 4.25 จำนวน ร้อยละ และผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

อายุ	ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
น้อยกว่า 20 ปี	-	-	3 (100.0)	3 (100.0)
21-30 ปี	-	5 (11.9)	37 (88.1)	42 (100.0)
31-40 ปี	-	2 (3.6)	53 (96.4)	55 (100.0)
41-50 ปี	-	4 (7.4)	50 (92.6)	54 (100.0)
51-60 ปี	-	4 (10.5)	34 (89.5)	38 (100.0)
มากกว่า 60 ปี	-	3 (27.3)	8 (72.7)	11 (100.0)
รวม	-	18 (8.9)	185 (91.1)	203 (100.0)
$\chi^2 = 7.517$ p-value = 0.185				

จากตารางที่ 4.25 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.185 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับ H_0 นั่นคือ อายุไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 3

H_0 : สถานภาพสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

H_1 : สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 4.26 จำนวน ร้อยละ และผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสกับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

สถานภาพสมรส	ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
โสด	-	4 (6.3)	59 (93.7)	63 (100.0)
สมรส	-	12 (9.3)	117 (90.7)	129 (100.0)
หม้าย/หย่าร้าง	-	2 (18.2)	9 (81.8)	11 (100.0)
รวม	-	18 (8.9)	185 (91.1)	203 (100.0)
$\chi^2 = 1.706$ p-value = 0.426				

จากตารางที่ 4.26 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.426 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับ H_0 นั่นคือ สถานภาพสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 4

H_0 : ศาสนาไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

H_1 : ศาสนามีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 4.27 จำนวน ร้อยละ และผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

ศาสนา	ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
พุทธ	-	7 (5.7)	115 (94.3)	122 (100.0)
คริสต์	-	1 (33.3)	2 (66.7)	3 (100.0)
อิสลาม	-	10 (13.9)	62 (86.1)	72 (100.0)
พราหมณ์	-	-	-	-
ซิกข์	-	-	-	-
ฮินดู	-	-	-	-
อื่นๆ	-	-	-	-
รวม	-	18 (9.1)	179 (90.9)	197 (100.0)
$\chi^2 = 5.772$ p-value = 0.056				

จากตารางที่ 4.27 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.056 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับ H_0 นั่นคือศาสนาไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 5

H_0 : การศึกษาสูงสุดไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

H_1 : การศึกษาสูงสุดมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 4.28 จำนวน ร้อยละ และผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาสูงสุดกับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

การศึกษาสูงสุด	ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ไม่ได้ศึกษา	-	1 (33.3)	2 (66.7)	3 (100.0)
ประถมศึกษา	-	10 (19.2)	42 (80.8)	52 (100.0)
มัธยมต้น	-	-	16 (100.0)	16 (100.0)
มัธยมปลาย/ปวช.	-	1 (4.0)	24 (96.0)	25 (100.0)
ปวส./อนุปริญญา	-	3 (11.5)	23 (88.5)	26 (100.0)
ปริญญาตรี	-	3 (4.2)	68 (95.8)	71 (100.0)
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	9 (100.0)	9 (100.0)
อื่นๆ	-	-	-	-
รวม	-	18 (8.9)	184 (91.1)	202 (100.0)
$\chi^2 = 14.357$ $p\text{-value} = 0.026$				

จากตารางที่ 4.28 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.026 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_1 , นั่นคือการศึกษาศึกษาสูงสุดมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 6

H_0 : อาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

H_1 : อาชีพมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 4.29 จำนวน ร้อยละ และผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

อาชีพ.	ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
นักเรียน/นักศึกษา	-	1 (33.3)	2 (67.7)	3 (100.0)
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	-	5 (8.9)	51 (91.1)	56 (100.0)
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	-	2 (5.1)	37 (94.9)	39 (100.0)
พนักงานบริษัทเอกชน	-	-	10 (100.0)	10 (100.0)
รับจ้างแรงงาน/กรรมกร	-	3 (15.8)	16 (84.2)	19 (100.0)
เกษตรกร/ประมง/เพาะเลี้ยงสัตว์	-	4 (9.5)	38 (90.5)	42 (100.0)
แม่บ้าน/พ่อบ้าน/เกษียณ	-	-	10 (100.0)	10 (100.0)
อื่นๆ	-	3 (13.6)	19 (86.4)	22 (100.0)
รวม	-	18 (9.0)	183 (91.0)	201 (100.0)
$\chi^2 = 6.551$ $p\text{-value} = 0.477$				

จากตารางที่ 4.29 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.477 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับ H_0 นั่นคือ อาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 7

H_0 : รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

H_1 : รายได้มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 4.30 จำนวน ร้อยละ และผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

รายได้	ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ต่ำกว่า 10,000 บาท	-	13 (11.8)	97 (88.2)	110 (100.0)
10,001-20,000 บาท	-	2 (5.0)	38 (95.0)	40 (100.0)
20,001-50,000 บาท	-	-	33 (100.0)	33 (100.0)
สูงกว่า 50,000 บาท	-	-	2 (100.0)	2 (100.0)
รวม	-	47 (25.5)	137 (74.5)	185 (100.0)
$\chi^2 = 5.639$ $p\text{-value} = 0.131$				

จากตารางที่ 4.30 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.131 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับ H_0 นั่นคือ รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 8

H_0 : เพศต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

H_1 : เพศต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.31 ผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามเพศของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

Z	p-value
-1.457	0.145

จากตารางที่ 4.45 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.145 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับ H_0 นั่นคือระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 9

H_0 : อายุต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

H_1 : อายุต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่

ตารางที่ 4.32 ผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามอายุของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

χ^2	p-value
13.465	0.019

จากตารางที่ 4.32 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.019 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_1 นั่นคือระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแต่ละช่วงอายุแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 10

H_0 : สถานภาพสมรสต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

H_1 : สถานภาพสมรสต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่

ตารางที่ 4.33 ผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามสถานภาพสมรสของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

χ^2	p-value
4.266	0.099

จากตารางที่ 4.33 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.099 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับ H_0 นั่นคือระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแต่ละกลุ่มสถานภาพสมรสไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 11

H_0 : ศาสนาต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

H_1 : ศาสนาต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่

ตารางที่ 4.34 ผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามศาสนาของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

χ^2	p-value
0.373	0.830

จากตารางที่ 4.34 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.830 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับ H_0 นั่นคือระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแต่ละกลุ่มศาสนาไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 12

H_0 : การศึกษาสูงสุดต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

H_1 : การศึกษาสูงสุดต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่

ตารางที่ 4.35 ผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามการศึกษาสูงสุดของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

χ^2	p-value
19.551	0.003

จากตารางที่ 4.35 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.003 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_1 นั่นคือระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแต่ละกลุ่มการศึกษาแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 13

H_0 : อาชีพต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

H_1 : อาชีพต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่

ตารางที่ 4.36 ผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามอาชีพของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

χ^2	p-value
8.562	0.286

จากตารางที่ 4.36 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.286 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับ H_0 นั่นคือระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแต่ละกลุ่มอาชีพไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 14

H_0 : รายได้ต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

H_1 : รายได้ต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน
อย่างน้อย 1 คู่

ตารางที่ 4.37 ผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามรายได้ของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

χ^2	p-value
2.741	0.433

จากตารางที่ 4.37 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.433 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับ H_0 นั่นคือระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแต่ละกลุ่มรายได้ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 15

H_0 : เพศต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

H_1 : เพศต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.38 ผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามเพศของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

Z	p-value
-0.538	0.591

จากตารางที่ 4.38 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.591 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับ H_0 นั่นคือระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 16

H_0 : อายุต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

H_1 : อายุต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่

ตารางที่ 4.39 ผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามอายุของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

χ^2	p-value
2.029	0.845

จากตารางที่ 4.39 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.845 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับ H_0 นั่นคือระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแต่ละช่วงอายุไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 17

H_0 : สถานภาพสมรสต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

H_1 : สถานภาพสมรสต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่

ตารางที่ 4.40 ผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามสถานภาพสมรสของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

χ^2	p-value
1.956	0.376

จากตารางที่ 4.40 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.376 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับ H_0 นั่นคือระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแต่ละกลุ่มสถานภาพสมรสไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 18

H_0 : ศาสนาต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

H_1 : ศาสนาต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่

ตารางที่ 4.41 ผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามศาสนาของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

χ^2	p-value
6.580	0.037

จากตารางที่ 4.41 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.037 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_1 นั่นคือระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแต่ละกลุ่มศาสนาแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 19

H_0 : การศึกษาสูงสุดต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

H_1 : การศึกษาสูงสุดต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่

ตารางที่ 4.42 ผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามการศึกษาสูงสุดของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

χ^2	p-value
7.076	0.314

จากตารางที่ 4.42 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.314 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับ H_0 นั่นคือระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแต่ละกลุ่มการศึกษาไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 20

H_0 : อาชีพต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

H_1 : อาชีพต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่

ตารางที่ 4.43 ผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามอาชีพของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

χ^2	p-value
9.745	0.203

จากตารางที่ 4.43 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.203 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับ H_0 นั่นคือระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแต่ละกลุ่มอาชีพไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 21

H_0 : รายได้ต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

H_1 : รายได้ต่างกันมีค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่

ตารางที่ 4.44 ผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามรายได้ของกลุ่มผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น

χ^2	p-value
4.742	0.192

จากตารางที่ 4.44 พบว่าค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.433 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับ H_0 นั่นคือระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแต่ละกลุ่มรายได้ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นในท้องถิ่น และทัศนคติของผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นที่มีต่อการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม โดยพิจารณาถึงลักษณะส่วนบุคคลและวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเพื่อวิเคราะห์ถึงข้อจำกัดของการเข้ามามีส่วนร่วม และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นที่มีผลต่อความรู้ และการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามข้อมูลทั่วไป คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ศาสนา การศึกษา สูงสุด อาชีพ และรายได้ การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ได้ผลจากการวิเคราะห์ดังนี้

5.1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปและทัศนคติของผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นที่มีต่อการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าเป็นเพศหญิงมีจำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 52.9 เป็นเพศชายมีจำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 46.6 และไม่ระบุเพศมีจำนวน 1 คน คิดร้อยละ 0.5 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 ถึง 40 ปี มีจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 26.7 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 41 ถึง 50 ปี มีจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 26.2 มีอายุระหว่าง 21 ถึง 30 ปี มีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 20.4 มีอายุระหว่าง 51 ถึง 60 ปี มีจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 18.4 มีอายุมากกว่า 60 ปี มีจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3 มีอายุน้อยกว่า 20 ปี มีจำนวน 3 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 1.5 และไม่ระบุอายุมีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 เมื่อจำแนกตามสถานภาพสมรส พบว่า ผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้วมีจำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 62.6 รองลงมาคือ มีสถานภาพโสดมีจำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 30.6 เป็นหม้าย/หย่าร้างมีจำนวน 11 คน และไม่ระบุมีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 เมื่อจำแนกตามศาสนา พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมีจำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 59.2 รองลงมา นับถือศาสนาอิสลามมีจำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 นับถือศาสนาคริสต์มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 นับถือศาสนาพราหมณ์, ซิกข์, ฮินดู และอื่นๆ มีจำนวน 0คน และไม่ระบุมีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 4.4 เมื่อจำแนกตามการศึกษาสูงสุด พบว่าผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมีจำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 34.5 รองลงมาคือ ระดับประถมศึกษา มีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 25.2 ระดับปวส.หรืออนุปริญญา มีจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 12.6

5.1.2.3 ผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากส่วนใหญ่ที่เป็นสตรี มีจำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 93.7 รองลงมาคือ นักท่องเที่ยวที่สมรสแล้ว และนักท่องเที่ยวที่เป็นหม้าย/หย่าร้างมีจำนวน 117 คน และจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 90.7 และ 81.8 ตามลำดับ

5.1.2.4 ผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีจำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 94.3 รองลงมาคือ ผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นที่นับถือศาสนาอิสลาม และผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นที่นับถือศาสนาคริสต์ มีจำนวน 62 คน และจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 86.1 และ 66.7 ตามลำดับ

5.1.2.5 ผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี และระดับมัธยมต้น มีจำนวน 9 คนและ 16 คน ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ ระดับมัธยมปลาย/ปวช. ระดับปริญญาตรี ระดับปวส./อนุปริญญา ระดับประถมศึกษา ไม่ได้ศึกษา และมีจำนวน 24 คน จำนวน 68 คน จำนวน 23 คน จำนวน 42 คน และจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 96.0, 95.6, 88.5, 80.8 และ 66.7 ตามลำดับ

5.1.2.6 ผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากส่วนใหญ่เป็นแม่บ้าน/พ่อบ้าน/เกษียณและพนักงานบริษัทเอกชน มีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ อาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย เกษตรกร/ประมง/เพาะเลี้ยงสัตว์ ประกอบอาชีพอื่นๆ รับจ้างแรงงาน/กรรมกร และนักเรียน/นักศึกษา มีจำนวน 37 คน จำนวน 51 คน จำนวน 38 คน จำนวน 19 คน จำนวน 16 คน และจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 94.9, 91.1, 90.5, 86.4, 84.2 และ 67.7 ตามลำดับ

5.1.2.7 ผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากส่วนใหญ่มีรายได้สูงกว่า 50,000 บาทและมีรายได้ช่วง 20,001-50,000 บาท มีจำนวน 2 คน และ 33 คน ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ ช่วงรายได้ 10,001-20,000 บาท และรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีจำนวน 38 คน และจำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 95.0 และ 88.2 ตามลำดับ

5.2 ผลการทดสอบสมมติฐาน

5.2.1 ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับ อายุ สถานภาพสมรส ศาสนา อาชีพ และรายได้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ยกเว้นเพศ และการศึกษาสูงสุด มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

5.2.2 ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่า ผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น มีค่ามัธยฐานของระดับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกันในระหว่างเพศ สถานภาพสมรส ศาสนา อาชีพ และรายได้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ยกเว้น อายุ และการศึกษาสูงสุด ที่มีค่ามัธยฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

5.2.3 ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ผู้ประกอบการ / ผู้นำท้องถิ่น มีค่ามัธยฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่แตกต่างกันในระหว่างเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษาสูงสุด อาชีพ และรายได้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ยกเว้น ศาสนา ที่มีค่ามัธยฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

5.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า ชุมชนถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอีก นั่นคือ การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพราะฉะนั้นควรให้ความสำคัญกับภาคชุมชน ในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยผลักดันให้ชุมชนท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเปิดโอกาสให้ตัวแทนของชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การวางแผนงานด้านการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ร่วมดำเนินงานหรือลงทุนในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ และเปิดโอกาสให้ติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานอย่างโปร่งใสอีกด้วย

ถึงแม้ว่าในภาพรวม แหล่งท่องเที่ยวทั้งสามจะมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีศักยภาพสูง แต่ผู้วิจัยใคร่จะขอเสนอแนะแนวคิดเพื่อแก้ปัญหาที่พบในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับชุมชน ดังนี้

1. ชุมชนเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างจริงจังหรือไม่ ควรจะต้องมีส่วนร่วม คิด และตัดสินใจร่วมกันตั้งแต่ต้น
2. ตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ทั้งแง่บวกและลบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม เนื่องจากในช่วงที่ผ่านมาหลายชุมชนรับรู้เพียงด้านบวกและผลประโยชน์เพียงส่วนเดียว
3. ยึดมั่นและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน โดยเข้าใจถึงผลกระทบเปลี่ยนแปลงหากการท่องเที่ยวเข้ามาแล้วจะไม่ทำให้สิ่งดีดีเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปได้โดยง่าย

4. เข้าใจให้ตรงกันว่า การท่องเที่ยวเป็นเพียงเครื่องมือที่จะทำให้คนในชุมชนได้มาคิดร่วมกัน ทำงานร่วมกัน แก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการคิดและความเข้มแข็งของชุมชนเป็นเรื่องหลัก ผลตอบแทนเป็นเรื่องรองหรือรายได้เสริมนั่นเอง

5. วางแผนล่วงหน้าเรื่องงบประมาณ ให้เกิดความยุติธรรมและกระจายรายได้ให้ทั่วถึงมากที่สุด เพราะหลายแห่งเมื่อจัดสรรไม่ลงตัว จะเกิดความขัดแย้งและความแตกแยกในที่สุด และควรจัดแบ่งส่วนหนึ่งของรายได้กลับมาใช้พัฒนา พื้นฟูธรรมชาติและสังคมด้วย

6. นักท่องเที่ยวคาดหวังว่าจะมีการนำเสนอหรือสื่อความหมายทางวัฒนธรรมหรือธรรมชาติที่เข้าใจง่าย เป็นกันเอง มิใช่การพาไปให้ถึงที่ท่องเที่ยวเฉยๆ ควรมีการแนะนำหรือให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วย

7. กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องเคารพกฎเกณฑ์อันดีงามของชุมชน และสังคมนั้นๆ และเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวด้วย

8. มุ่งเน้นการจัดการที่ดี เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวส่วนมากจะจัดการได้ไม่เหมาะสมสำหรับความมีคุณค่าในตัวเองบางครั้งมุ่งจัดการเพื่อให้นักท่องเที่ยวสะดวกแต่ลืมคำนึงถึงสภาพการดูแลรักษาธรรมชาติและวัฒนธรรม

9. การจัดการอย่างเหมาะสมในด้าน

- การจัดการขยะ ที่จะต้องให้มีน้อยที่สุดหรือพยายามให้นักท่องเที่ยวนำกลับไปด้วย
- คุณภาพน้ำ ที่จะต้องพยายามลดน้ำทิ้งน้ำเสียจากการท่องเที่ยว ทำแหล่งน้ำให้สะอาดที่สุดในกรณีมีแหล่งน้ำตก หรือธารน้ำธรรมชาติ ไม่ควรใช้ยาสระผมหรือสบู่เนื่องจากจะส่งผลถึงสัตว์ พืช และระบบนิเวศ
- การจัดการเสียง การควบคุมไม่ให้เกิดเสียงอึกทึกครึกโครม ไม่ว่าจะมาจากเสียงนักท่องเที่ยว เครื่องยนต์ หรือแม้กระทั่งเสียงเพลง หรือเครื่องเสียง เพราะนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบธรรมชาติมักชอบความสงบด้วย
- การดูแลความปลอดภัย ให้แก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ซึ่งสำคัญมาก ความปลอดภัยเป็นประเด็นสำคัญอันดับต้นๆ ที่นักท่องเที่ยวทุกคนคำนึงถึง ดังนั้นการจัดการด้านนี้ต้องมีความพร้อมมากที่สุดเช่นกัน รวมถึงการเตรียมการเรื่องการปฐมพยาบาลอย่างถูกต้องด้วย

10. การแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสม เป็นสัดส่วน ไม่ควรเปิดให้ท่องเที่ยวได้ทั้งหมด เพราะในบางครั้งอาจเป็นการรบกวนความสงบสุขของชุมชน หรือพื้นที่ธรรมชาติที่ควรจะสงวนให้ธรรมชาติได้ฟื้นตัวด้วย ดังนั้นควรวางแผนเรื่องการจัดแบ่งสรรพื้นที่ตั้งแต่แรก

11. คำนิยามถึงความสามารถรองรับนักท่องเที่ยว ทั้งด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการจัดการและ บริการที่มีขีดจำกัด ไม่ใช่จะรับได้เรื่อยๆ อย่างไม่มีขีดจำกัด มิฉะนั้นจะส่งผลทำให้การท่องเที่ยวในพื้นที่ เสื่อมโทรมและเสื่อมความนิยมลงอย่างรวดเร็ว

12. คุณภาพการให้บริการ ทั้งด้านข้อมูลข่าวสาร การเดินทาง ความเป็นอยู่ ที่พัก อาหาร ห้องกิน และที่สำคัญเสน่ห์ของการท่องเที่ยวในชุมชนไทย คือ อธิยาศัย น้ำใจไมตรี ความเอื้ออาทร และ รอยยิ้มนั่นเอง

13. ร่วมกันวางแผนรองรับการพัฒนา และป้องกันผลกระทบทั้งด้านธรรมชาติและ วัฒนธรรมที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต ซึ่งอาจจะพัฒนาไปสู่การเป็นแผนปฏิบัติการ แผนยุทธศาสตร์ หรือแม้แต่แผนแม่บทได้ในที่สุด

14. พยายามเผยแพร่และหาโอกาสสร้างคนรุ่นใหม่ให้ได้มีโอกาสก้าวหน้าเข้ามาทำงาน เพื่อชุมชน และค่อยๆ สร้างการยอมรับในชุมชนเองจนสามารถมีกลุ่มอายุต่างๆ กันและถ่ายทอดวิธีการ แนวทางและภูมิปัญญาให้สืบต่อไปได้

15. พัฒนาและหาโอกาสที่จะให้ชุมชนได้เรียนรู้จากความสำเร็จ ปัญหา และแนวทาง แก้ไขปัญหาของรูปแบบการบริหารจัดการของชุมชนอื่นๆ อยู่เสมอเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป หากแหล่งท่องเที่ยวทั้งสามหันกลับมาทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นทุกแง่มุมทั้งบวกและลบ พร้อมกับพิจารณาโอกาสของชุมชนต่อไปในอนาคตว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนนั้น ส่งผลดีต่อ ชุมชนในระยะยาวจริงหรือไม่ ชุมชนจะจัดการอย่างไรต่อไป น่าจะเป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

นงลักษณ์ อยู่เย็นดี. แนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. ใน การสัมมนาทางวิชาการ ครั้งที่ 1 ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (สาขาอุทยานและนันทนาการ), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. 2544.

นภดล กรุดนาค. "การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว : ศึกษากรณีหมู่เกาะพีพี จังหวัดกระบี่". ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาลังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2541.

ปนัดดา ภัคทีภูวดล. "การสื่อสารเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับนักท่องเที่ยวของ มัคคุเทศก์ไทย". วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540
พจนา สอนศรี. คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร. 2546.

พรพรรณ เปล่งปลั่ง. "การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาลาดน้ำตลิ่งชัน". วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต (สังคมวิทยา) คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

วรรณพร วงษ์ชานุก. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : Ecotourism. กรุงเทพมหานคร : กองวิชาการและ ฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. "รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาเพื่อทำแผนแม่บทการ พัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย". กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2540

สันติ แสงเจริญ. "ผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่อแรงงานท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนพื้นที่สูง จังหวัดกาญจนบุรี". สารนิพนธ์สาขา พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต เกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

สุชา จันท์อม และ สุรางค์ จันท์อม. คู่มือจิตวิทยาการศึกษา(ฉบับเสริมทักษะ). กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทยการพิมพ์, 2519.

สุชาดา รัตนภูมิพงษ์. 2546. วัฒนธรรมชุมชนในฐานะที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว ศึกษากรณีแหล่ง โบราณคดีบ้านปราสาท ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. มหาวิทยาลัยมหิดล.

อนันต์ เกตุวงศ์, แนวความคิดพัฒนา การเปลี่ยนแปลง ผลกระทบ, กรุงเทพฯ : คณะสังคมวิทยาและ มานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.

อภิชัย พันธเสน, การดูแลรักษาป่าและการเพิ่มพื้นที่สีเขียวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน, 2539.

อุษาวดี พูลพิพัฒน์. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในประเทศไทย. ใน เอกสารสัมมนาทางวิชาการ ครั้งที่ 1 (สาขาอุทยานและนันทนาการ), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2544.

Good , Carter V. Dictionary of Education. New York : McGraw-Hill , 1973.

Hilgard , Ernest R. Psychology. New York : Harcourt Brace Javanovich Inc., 1971.

อัมพวา

<http://www.thai-tour.com/thaitour/Central/Samutsongkram/data/place/amphawa.htm>

<http://www.amphawa.net/>

<http://www.thaitambon.com/Tambon/tambon.asp?ID=750301>

เกาะยาวน้อย

www.homestaykohyaonoi.com

www.kohyao-cbt.com

บ้านปราสาท

<http://www.kachon.com/tour/detail.asp?id=318>

<http://www.manager.co.th/Travel/ViewNews.aspx?NewsID=9490000107540>

http://www2.tat.or.th/tat_branch/web/branch_travel.php?SC=22&BR=13

<http://www.ezytrip.com/travel/images/10000/01300/001294.html>

ภาคผนวก

เลขที่.....วันที่.....ผู้สำรวจ.....สถานที่เก็บข้อมูล.....

แบบสอบถาม กลุ่มประชาชน

เรื่อง ทักษะคิดของชุมชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวที่มีต่อการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ภาควิชาภาษาและสังคม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง

กรุณาตอบคำถาม โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความที่ท่านต้องการตอบ
หรือกรอกข้อความลงในช่อง.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ.....ปี
3. สถานภาพสมรส โสด สมรส หม้าย/หย่าร้าง
4. ศาสนา พุทธ คริสต์ อิสลาม พราหมณ์
 ซิกข์ ฮินดู อื่น ๆ โปรดระบุ.....
5. การศึกษาสูงสุด ไม่ได้ศึกษา ประถมศึกษา มัธยมต้น
 มัธยมปลาย / ปวช. ปวส. / อนุปริญญา ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี อื่นๆ.....
6. อาชีพ นักเรียน/นักศึกษา ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 พนักงานบริษัทเอกชน รับจ้างแรงงาน/กรรมกร
 เกษตรกร/ ประมง/ เพาะเลี้ยงสัตว์ แม่บ้าน/พอบ้าน/เกษียณ
 อื่นๆ โปรดระบุ.....
7. รายได้เฉลี่ย.....บาท /เดือน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

8. ท่านเคยได้ยินได้ฟัง หรือรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ ?

- เคย (ทำต่อข้อ 8.1) ไม่เคย (ข้ามไปข้อ 8.2)

8.1 ท่านได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากแหล่งใดมากที่สุด

- การบอกเล่าของเพื่อน/ญาติ หนังสือ /นิตยสาร โทรทัศน์ / วิทยุ
 อินเทอร์เน็ต อื่นๆโปรดระบุ.....

8.2 ข่าวสารที่เคยได้รับในข้อ 20.1 กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแง่ใด

- แนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 ความรู้เกี่ยวกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 แนะนำการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 รณรงค์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 อื่นๆ โปรดระบุ.....

9. ท่านเคยเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก่อนหรือไม่

- ไม่เคย เคย แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ท่านเคยไป คือ.....

และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ท่านได้เข้าร่วมและประทับใจที่สุด คือ

10. ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำชี้แจง ให้ท่านตอบว่า "ใช่" หรือ "ไม่ใช่" โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง

ข้อคำถาม	ใช่	ไม่ใช่
1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมาจากความต้องการของชุมชนท้องถิ่น		
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ การท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบ หรือเกิดผลกระทบน้อยที่สุดต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม		
3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทป่าเขา เท่านั้น		
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ การท่องเที่ยวภายในแหล่งธรรมชาติ หรือประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ		
5. สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องเน้นความหรูหรา และทันสมัย		
6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้อง คำนึงถึงความพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นอันดับแรก		
7. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้ และสัมผัส สภาพความเป็นธรรมชาติ และระบบนิเวศ		
8. การประกอบอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเป็นอาหารอย่างดีที่สุด ไม่ควรให้นักท่องเที่ยวรับประทานอาหารพื้นเมือง		
9. รายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีส่วนร่วมช่วยส่งเสริมคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชน		
10. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมนับตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล		
11. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรเน้นการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวจำนวนมาก เข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยไม่จำเป็นต้องจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว		
12. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับคนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ		
13. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีวัตถุประสงค์ เพื่อเน้นการพัฒนาให้เกิดความเจริญทางวัตถุ เช่น ถนน 4 เลน โรงแรม ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น		
14. การจัดการการท่องเที่ยว มีส่วนช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจ ของท้องถิ่น ด้วยการสร้างงาน และการกระจายรายได้		
15. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีวัตถุประสงค์ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจให้มีการลงทุนจากภายนอก/นายทุน		

11. ทศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้					
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเพียงการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้การท่องเที่ยวเท่านั้น ไม่สามารถช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ					
3. การเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าท่องเที่ยวธรรมชาติต่างๆ เป็นสิ่งที่ควรทำ เพราะจะช่วยให้มีรายได้สำหรับบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว					
4. การท่องเที่ยวในวันหยุดหรือเทศกาลที่มีวันหยุดต่อเนื่องเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้จะต้องเผชิญกับความแออัดของนักท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ก็ต้องยอมทน					
5. การท่องเที่ยวไปในชุมชนต่างๆ นั้น เป็นการช่วยสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน นักท่องเที่ยวเป็นเสมือนลูกค้า จึงไม่จำเป็นต้องเคารพหรือเกรงใจชาวบ้านในชุมชน					
6. การท่องเที่ยวควรก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นหลักไม่จำเป็นต้องได้อะไรมากกว่านี้					
7. การท่องเที่ยวด้วยการเดินป่าศึกษาธรรมชาติและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นเรื่องที่ต้องเห็นดีเห็นงามและยุ่งยาก ไม่น่าปฏิบัติ					
8. นักท่องเที่ยวที่ดี ควรศึกษาข้อมูลในด้านต่างๆ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวก่อนไปเที่ยวทุกครั้ง					
9. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถช่วยปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้					
10. การนำขยะที่ย่อยสลายไม่ได้ตามธรรมชาติทุกชิ้นออกจากป่า หลังการท่องเที่ยวเดินป่า เป็นสิ่งที่ยุ่งยาก ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง					
11. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะประสบความสำเร็จได้ต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งหน่วยงานที่ดูแลด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวด้วย					
12. ควรสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยว มีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดการแหล่งเที่ยวนั้นๆ อย่างแท้จริง					

12. ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนท่าน

ประเด็น	ระดับของผลกระทบ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การท่องเที่ยวทำให้คนในหมู่บ้านมีงานทำมากขึ้น					
2. การท่องเที่ยวทำให้คนในหมู่บ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น					
3. การท่องเที่ยวทำให้หมู่บ้านของท่านเจริญขึ้น เช่น มีการปรับปรุงถนนในหมู่บ้าน					
4. การท่องเที่ยวทำให้คนในท้องถิ่นได้รับรู้วิทยาการใหม่ ๆ					
5. การท่องเที่ยวทำให้หมู่บ้านของท่านสะอาดขึ้น					
6. การท่องเที่ยวทำให้มีการฟื้นฟู อนุรักษ์ วัฒนธรรม ประเพณี					
7. การท่องเที่ยวทำให้รักและหวงแหนสภาพแวดล้อมขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรม					
8. การท่องเที่ยวทำให้คนในหมู่บ้านมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น					
9. การท่องเที่ยวทำให้หมู่บ้านท่านเกิดปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้น					
10. นักท่องเที่ยวเป็นผู้ทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่น					
11. ชุมชนมีการนำรายได้ส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวมาสนับสนุน กิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ/วัฒนธรรม/และ/หรือสวัสดิการของสมาชิกในชุมชน					
12. การท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดความสามัคคีและการร่วมมือร่วมใจกัน					
13. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น					
14. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานคนในชุมชนท้องถิ่น					
15. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระตุ้นด้านเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น เช่น แรงฐานการผลิตสินค้า/บริการที่เกี่ยวข้องหรือกระตุ้นให้เกิดการลงทุนโดยคนท้องถิ่นเอง					
16. การจัดการผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวมีความโปร่งใสและเป็นธรรม					
17. คนในชุมชนยอมรับและเต็มใจให้มีการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน					
18. การเปิดโอกาสให้อุชนรุ่นหลังเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
19. การท่องเที่ยวทำให้มีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิต					
20. การท่องเที่ยวทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงเจ้าของ					
21. เกิดความขัดแย้งระหว่างคนในท้องถิ่น เกี่ยวกับเรื่องผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว					
22. เกิดความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในท้องถิ่น					
23. เกิดปัญหาการอพยพย้ายเข้ามาของคนท้องถิ่นอื่น					

13. ท่านคิดว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรให้ความสำคัญกับสิ่งต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

ประเด็น	ระดับความสำคัญ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การสร้างและกระจายรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว					
2. การดูแลรักษาสภาพแวดล้อม / วิถีชีวิตให้คงเดิม					
3. การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว					
4. การสร้างจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยว					
5. การใช้มีคฤเทศก์ท้องถิ่นเป็นผู้นำเที่ยว					
6. การศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว					
7. การกำหนดคุณสมบัติของนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเที่ยวในพื้นที่					
8. การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละช่วงเวลาให้เหมาะสม					
9. การสร้างความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้องแก่ชุมชนท้องถิ่น / เจ้าของพื้นที่					
10. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ของตน					
11. การกำหนดกฎระเบียบที่เข้มงวด เคร่งครัด กับนักท่องเที่ยวในช่วงระยะเวลาที่ท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่					
12. การป้องกันนักลงทุนจากภายนอกเข้ามาเอาเปรียบชุมชนท้องถิ่นในการแสวงหารายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่					
13. การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับที่เหมาะสม					

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

3 = ระดับการมีส่วนร่วมมาก 2 = ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

1 = ระดับการมีส่วนร่วมน้อย 0 = ไม่มีส่วนร่วม / ไม่ร่วม

14. การมีส่วนร่วมของท่านในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

ที่	ลักษณะของการมีส่วนร่วม	ระดับคะแนน			
		3	2	1	0
1	การร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา				
	1.1 การพิจารณาถึงสภาพพื้นที่ที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน				
	1.2 การพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน				
	1.3 การตัดสินใจเข้าร่วมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน				
2	การร่วมวางแผนงานกิจกรรม				
	2.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการวางแผนและดูแลกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน				
	2.2 การตัดสินใจในการกำหนดแผนงาน / กิจกรรม				
	2.3 การให้คำปรึกษาในการจัดทำแผนงาน / กิจกรรม				
3	การร่วมดำเนินกิจกรรม				
	3.1 การทำตามแผนงาน หรือ กิจกรรมที่กำหนดไว้				
	3.2 การจัดหางบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรม				
	3.3 การชักชวน / ชักจูงให้ผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรม				
4	การร่วมลงทุนด้าน				
	4.1 แรงใจ				
	4.2 แรงกาย				
	4.3 สติปัญญา / ความคิด				
	4.4 ทุนทรัพย์				
5	การร่วมติดตามประเมินผล				
	5.1 ติดตามผลดีและผลเสียที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน				
	5.2 ติดตามประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน				
	5.3 ติดตามอุปสรรค หรือ ปัญหาในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน				

----- ขอขอบพระคุณอย่างสูง -----